

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น
สถาบันพระปกเกล้า

มีจำกัดชุมชนคนไทยไร้ถัง

ดร.ไพฑูริย์ ไพรัตน์สุวรรณ

มีติใหม่ชุมชนไทยไร้ถัง

ดร.ไพบุลย์ โพธิ์สุวรรณ

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น
สถาบันพระปกเกล้า

มติใหม่ชุมชนไทยไร้ถัง

ผู้เขียน ดร.ไพบุลย์ โพธิ์สุวรรณ
คณะผู้จัดทำ ฉัตรระวี ปริสุทธิญาณ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data.

ไพบุลย์ โพธิ์สุวรรณ.

มติใหม่ชุมชนไทยไร้ถัง.--กรุงเทพฯ : ส เจริญ การพิมพ์, 2552.

100 หน้า.

1. ชยะ -- การจัดการ. 2. การกำจัดขยะ. I. ชื่อเรื่อง.

363.728

ISBN = 978-974-449-437-5

วปท.52-28-1000.0

พิมพ์ครั้งที่ 1 มิถุนายน 2552

จำนวน 1,000 เล่ม

ผู้จัดรูปเล่ม และออกแบบปก นายสุชาติ วิวัฒน์ตระกูล

ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า

พิมพ์ที่

ส เจริญ การพิมพ์

1510/10 ถนนประชากรราษฎร์ 1 แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร 10800

โทรศัพท์ 02-913-2080 โทรสาร 02-913-2081

นางจรินทร์พร เส็นวงศ์ ณ อยุธยา ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

จัดพิมพ์โดย

สถาบันพระปกเกล้า

อาคารศูนย์สัมมนา 3 ชั้น 5 ในบริเวณสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)

ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์ 0-2527-7830-9 โทรสาร 0-2968-9144

<http://www.kpi.ac.th>

คำนำ

หนังสือ “มติใหม่ชุมชนไทยไร้ถัง” เป็นแรงจูงใจที่ได้รับจากการที่ได้มีโอกาสไปร่วมงานพัฒนากับชุมชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นในทุกภูมิภาคของประเทศไทยในช่วงระยะเวลาสิบกว่าปีที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าการพัฒนาของชุมชนและท้องถิ่นที่ผ่านมาจะทำให้พี่น้องประชาชนได้รับความสะดวกสบาย มีบริการโครงสร้างพื้นฐานที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและความมั่นคงในชีวิต ตลอดจนได้รับการดูแลทางด้านสาธารณสุข

แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการพัฒนาจะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นในหลายๆ ด้าน แต่ในขณะเดียวกันปริมาณขยะในชุมชนและท้องถิ่นก็เพิ่มปริมาณเป็นเงาตามตัว ชุมชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นส่วนใหญ่รณรงค์ให้ประชาชน “ทิ้งขยะลงถัง” เพื่อให้องค์กรปกครองท้องถิ่นนำไปกำจัด การดำเนินงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นส่วนใหญ่ดูเหมือนว่าจะประสบผลสำเร็จเพราะสามารถขนย้ายขยะออกจากชุมชนได้ทุกวัน

ผู้เขียนมีความเห็นว่าการดำเนินการแก้ไขปัญหาขยะที่ชุมชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นดำเนินการอยู่ในปัจจุบันกำลังจะเดินไปสู่มิติที่เป็นทางตันและกำลังจะเดินไปสู่ความพ่ายแพ้และสูญเสียสภาวะแวดล้อมที่จำเป็นต่อการดำรง

ชีวิตในไม่ช้า “มติใหม่ชุมชนไทยไร้ถัง” จึงเป็นแนวทางการบริหารจัดการขยะที่จะสามารถทำให้ชุมชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการขยะได้อย่างยั่งยืน

หนังสือนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอแนวคิดในการบริหารจัดการขยะที่ถอดบทเรียนมาจากประสบการณ์ที่ได้ศึกษาและร่วมดำเนินการกับชุมชน ให้แก่ผู้สนใจ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ในแต่ละชุมชนและท้องถิ่นต่อไป

ผู้เขียนขอขอบพระคุณวิทยาลัยพัฒนการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า ที่ให้การสนับสนุนการศึกษาและถอดบทเรียนเพื่อเผยแพร่ในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณท่านนายกเทศมนตรีนครพิชญ์โลก นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ จังหวัดลำพูน นายกเทศมนตรีเมืองเขาสามยอต จังหวัดลพบุรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่และผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นอื่นๆ อีกหลายแห่งที่ไม่สามารถกล่าวถึงได้ทั้งหมดในพื้นที่อันจำกัด ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลและคำแนะนำในการดำเนินงาน จนทำให้การจัดทำหนังสือสำเร็จลงได้ด้วยดี

ด้วยจิตคารวะ

ดร.ไพบุลย์ โพธิ์สุวรรณ

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	3
สภาพปัญหาขยะในภาพรวมของประเทศไทย	5
แนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษที่ผ่านมามี	10
ขยะคืออะไร	16
โครงสร้างขยะจากชุมชน	17
ทำไมต้องถนอมถึงขยะออกจากชุมชน	20
ถูกรับถนอมถึงขยะ	31
ถนอมถึงขยะออกจากชุมชนจะทำอย่างไร	32
ขั้นตอนแรก การสร้างการยอมรับในการเปลี่ยนแปลง	33
ขั้นตอนที่สอง การระดมการสนับสนุนจากชุมชน	41
ขั้นตอนที่สาม ดำเนินการเปลี่ยนแปลง	57
ขั้นตอนที่สี่ การสร้างขีดความสามารถในการเปลี่ยนแปลง	64
สรุปส่งท้าย	67
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลอุโมงค์ จังหวัดลำพูน	69
บรรณานุกรม	93

มีดีใหม่ชุมชนไทยไร้ถัง

ขยะมีทั้งหมดปีละ 15 ล้านตัน
กำจัดได้แล้ว 4 ล้านตัน
เหลือไว้เป็นสารก่อมะเร็ง
และเพาะพันธุ์เชื้อโรคให้มวลมนุษย
11 ล้านตันต่อปีละกัน
ดีใจมั๊ยครับสำหรับสารก่อมะเร็ง
ที่เราร่วมกันผลิตไว้สำหรับ
เราและลูกหลาน

บทนำ

เห็นชื่อเรื่อง “มิติใหม่ชุมชนไทยไร้ถัง” ท่านอาจจะสงสัยว่ามันหมายถึงอะไร “ไม่มีถังแล้วข้าจะเอาอะไรตักน้ำ (วะ)” หากท่านหมายถึงถังตักน้ำ หรือไม่ท่านอาจจะเข้าใจว่าเป็นถังตวงข้าวหรือใส่ข้าวสาร ที่หลาย

คนอยากจะตักนั้นแหละ นี่ก็ไม่ใช่ ยังจำพระเอกหนังจีนคนหนึ่งได้มั๊ยครับ เขาชื่อ หลี่ถัง ที่หลายคนคลั่งไคล้และเลียนแบบจนมีการล้อว่า มองข้างหน้าเหมือนหลี่ถัง มองข้างหลังเหมือนถังฉี่ หนังสือเล่มนี้ก็ไม่เกี่ยวกับดาราดังครับ แต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับถังขยะครับ คือ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำสงครามกับถังขยะ ครับ ตานี้ไม่มีอะไรจะเขียนแล้วเหออ มาสนใจอะไรกับการทำสงครามกับถังขยะ มีครับ แต่ว่าผมเห็นว่าเรื่องถังขยะเป็นเรื่องสำคัญที่นำมาซึ่งปัญหาที่

ยิ่งใหญ่ของมวลมนุษยชาติหากไม่เรงป้องกันและแก้ไขเอาไว้ก่อน (เอ้า..ว่าเข้าไป) ทั้งนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญจุดหนึ่งที่จะชี้ให้เราสามารถเอาชนะขยะได้ และที่สำคัญที่สุดนะครับ เราจะสามารถแสดงความรักชาติรักแผ่นดินจริงๆ ด้วยการคืนเงินให้กับแผ่นดินเกิดเป็นหมื่นล้านภายในเวลาไม่ถึง 5 ปี หากเราเอาชนะถึงขยะได้ (คนที่บอกว่ารักชาติรักแผ่นดินส่วนใหญ่จะขอจากชาติจากแผ่นดิน มากกว่าให้ชาติให้แผ่นดิน) **“ชุมชนปลอดถังขยะแล้วคืนเงินแผ่นดินหมื่นล้าน”** ฮ่าๆๆ เพื่อหรือเปล่า (วะ) ไม่เพื่อหรอกครับ หากเรา่วมใจกันไม่เพียงแต่ชุมชนปลอดถังขยะและคืนเงินให้แผ่นดินเท่านั้น เป้าใหญ่ของเราคือการเอาชนะปัญหาขยะของชุมชนและประเทศอย่างยั่งยืน ดังนั้น หนังสือเล่มนี้จะเป็นการนำเสนอวิธีการแก้ไขปัญหามลพิษชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้กรณีศึกษาจะมีการแทรกเข้ามาเป็นประเด็นย่อยครับ เข้าคำถามใหญ่ๆ ก็คือว่า เขาก็ทำกันอยู่ทั่วประเทศ งบประมาณก็ใช้เยอะเยอะ นโยบายของผู้บริหารตั้งแต่ระดับชุมชน หมู่บ้าน อบต. เทศบาล อบจ. จังหวัด และระดับประเทศ และองค์การสหประชาชาติเขาก็มีแนวทางทำมาก็ปะเล่ปะเต๋อ (เป็นภาษาเหนือครับแปลว่ามากมายครับ) แล้วมันเป็นอย่างไรแกถึงหาสามครั้ง (สามหา) ว่าจะมาทำให้มันดีขึ้นกว่าคนอื่นเขา (วะ) เอาอย่างนี้ได้ ลองไปดูแนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษโดยภาพรวมของประเทศไทยกันก่อน แล้วค่อยผ่อนมาเรื่องถึงขยะเราที่หลังก็จะทำให้เข้าใจสถานการณ์การแก้ไขปัญหามลพิษได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

สภาพปัญหา: ในภาพรวมของประเทศไทย

มาว่ากันต่อหน้าครับ ในเรื่องของความพยายามในการแก้ไขปัญหาขยะ ผมไม่เถียงหรือท้อครับว่าไม่มีใครทำ โอ๊ยทุกที่ที่ก่อตัวอ้างสรรพคุณการแก้ไข ปัญหาขยะทั้งนั้นแหละ แต่พอถามถึงผลการดำเนินงานคำตอบก็เป็นอย่างอื่น อ้อๆ ไม่มีใครมีความชัดเจน ซึ่งให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหามาโดยภาพรวมของประเทศไทย กำลังเดินหน้าเข้าหาความพ่ายแพ้ หรือไม่ประสบผลสำเร็จ และที่สำคัญก็คือ ผู้คนส่วนใหญ่ที่มีหน้าที่บริหารจัดการขยะและผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องรับผลจากความพ่ายแพ้ และผมต้องยืนยันและยืนยันให้เห็นว่าผู้คนส่วนใหญ่เหล่านั้น **ยังไม่เห็นว่าตนเองกำลังเดินหน้าสู่ความพ่ายแพ้ที่จะนำมาซึ่งภัยอย่างมหันต์** ทำไมผมจึง “บังอาจ” สรุปว่าอย่างนั้น และยังไม่นั่งลงก่อน ผมมีหลักฐานหลายอย่างที่จะนำมายืนยันครับ ไม่ต้องหาหลักฐานจากที่ใดดอกครับ ถึงแม้ผมไม่ยืนยันก็สามารถหาหลักฐานได้ ลองนึกถึงบ้านและชุมชนของท่านดูซิครับ

ประการแรก ท่านมีขยะจากบ้านของท่านไปทิ้งทุกวันไหมครับ ถ้ามีทุกวันเราเริ่มจะแพ้แล้วครับ **ประการที่สอง** ถ้าวางขยะไม่มาเก็บขยะให้ท่านสัก 2 วันท่านจะเริ่มหงุดหงิดเพราะขยะเริ่มเหม็น ไซ้ไหมครับ ถ้าไซ้ เริ่มจะมั่นใจได้แล้วครับว่าแพ้แน่ **ประการที่สาม** บ้านท่านมีถังขยะตั้งเรียงรายอยู่หรือไม่ และมีแนวโน้มว่าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกๆ ปีหรือไม่ ถ้าไซ้ ก็แน่นอนละครับแพ้แล้ว ไม่แพ้ไปได้อย่างไร ก็เมื่อการแก้ไขปัญหามาของท่านต้องการลดขยะแต่ที่บ้านของขยะผมหมายถึงถังขยะนะครับ มาตั้งอยู่หน้าบ้านของท่านแล้ว ลองสำรวจดูซิครับว่าในซอยหมู่บ้านของท่านถ้าหากมีถังขยะตั้งทุกเสาไฟฟ้า และบริเวณรอบตู้โทรศัพท์แล้วละก็ เสร็จเขาแล้วครับ ต่อด้วย**ประการที่สี่** หากองค์กรปกครองท้องถิ่นของท่าน เก็บค่าขยะครัวเรือนละ 20 บาทต่อเดือน แล้วต้นทุนจริง

ในการขนขยะไปทิ้งบ้านเพื่อน (เพราะไม่มีใครยอมให้เอาขยะทิ้งที่หน้าบ้านตนเอง ว่ายรุ่นบอกว่า “นิสัย”) ประมาณ 100 บาท ถ้าเป็นอย่างนี้แล้วไม่เพียงแต่แพ้ครับ อาการที่เรียกว่า “เจ็บ” ปรากฏเด่นชัด **ประการที่ห้า** หากตามรถขยะของท้องถิ่นท่านไปดูที่ทิ้งขยะ ซึ่งบางคนก็เรียกโก้หรูว่าที่ฝังกลบขยะ แต่ส่วนใหญ่แล้วไม่ได้ฝังหรือกดขี่ กองให้เน่าแล้วเฝ้าดูหมู่นอนนโต หรือจุดไฟไล่แมลงวันควั่นด่าป้อ ดูใกล้ๆ แล้วจะต้องร้องครางฮือ เพราะมันคือภูเขาเราสร้างเอง ฮ่าๆ ถ้าตามไปดูแล้วเจอภูเขาขยะก็พินิจครั้นว่าแพ้ ถ้าเป็นฟุตบอลก็ “ฝัง” ครับ และ**ประการที่หก** ถ้าหากชุมชนของเรายังร้องขอให้องค์กรปกครองท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่เก็บขยะมูลฝอยเสีย ตั้งงบประมาณซื้อบ้านขยะ (ถังขยะ) ก็แสดงว่าถูกฝังโดยไม่ได้ฝังได้เกิดแล้วละครับเจ้านาย เพราะถ้าขยะมีบ้านอยู่สืบต่อไปในอนาคตก็แสดงว่าภูเขาที่จะโตขึ้นแล้ววันหนึ่งก็จะโตกว่ากำแพงของมันครับ คือขยะโตเกินที่ทิ้ง หรือไม่มีที่ทิ้ง แล้วท่านจะอย่างไร คำตอบที่ได้ส่วนใหญ่ก็กำปั้นทุบดินครับ หาที่ทิ้งใหม่ (ซึ่งก็ยังไม่หาไม่ได้) อาจจะไปเช่าหรือซื้อ (มีงบประมาณเหลือสะสมทุกปีหรือครับ..ไม่มีฮะ) นี่แหละผมถึงบอกว่าเรากำลังเดินเข้าสู่ความพ่ายแพ้ และกำลังเสี่ยงภัยอย่างมหันต์

เอาละครับ ก่อนจะคุยเรื่องภัยอย่างมหันต์ ลองมาดูข้อมูลก่อนนะครับ ว่าปัจจุบันสถานการณ์การเก็บปัญหาขยะของเราเป็นอย่างไร ท่านรู้หรือไม่ครับว่าทุกวันนี้บ้านเรา หมายถึงบ้านใหญ่ประเทศไทยแลนด์แดนสยามเมืองยิ้มของเราเองนี่แหละครับ เราร่วมมือร่วมใจกันสร้างขยะวันละเท่าใด ใครตอบได้ให้รางวัลขยะ 1 ตันส่งและกองให้ถึงหน้าบ้าน เอามีย ล้อเล่นครับ เมื่อปี 2550 ประเทศไทยมีขยะวันละ 40,332 ตัน เป็นข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษนะครับ¹ นี่นับเพียงจากถัง นี่ไม่ได้นับประเภทขวางออกนอกถนนครับ ถ้าคิดเป็นกิโลกรัมก็วันละ 40,332,000 กิโลกรัม สลบล้านกว่ากิโลกรัมต่อวัน หากใส่รถยนต์ปีคอป

¹ สรุปลสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย พ.ศ. 2550, <http://www.pcd.go.th>, เมื่อ 30 มีนาคม 2552

ก็ สีหิ้นสามร้อยสามสิบสองคัน จอดต่อกันคันละ 5 เมตรก็จะได้ระยะทาง 201.66 กิโลเมตร ยาวขนาดไหนก็ลองนึกดูละกันนะครับ หากนำเอารถมาจอด เริ่มจากอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิต่อกันไปตามถนนพหลโยธินถึงสระบุรีแล้วเลี้ยวขวาเข้าถนนมิตรภาพผ่านแก่งคอย ทับทวน มวกเหล็ก (แวะทานเนื้อนุ่ม หน้อยนึ่ง) แล้วต่อไป กลางดง ปากช่อง ถึงโนน แยกสี่คิ้ว ตรงหลวงพ่อดำใหญ่ที่สุดในโลก ที่คุณสรพงษ์ ชาตรีเป็นหัวเรือใหญ่จัดสร้าง เลยครับ เอามาต่ออีกสักวัน ก็จะยาวถึงโนน อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ถ้าเอามาเรียงต่ออีกวันก็จะถึงจังหวัดอุดรธานี เอามาต่ออีกครั้งวันก็จะข้ามฝั่งแม่น้ำโขงเลยเวียงจันทน์ไปโนน เข้าลองไปทางใต้ดูซิ เอาขยะใส่รถปิคอัพจอดต่อกันจากกรุงเทพฯ ถึงสุโขทัยโลก ก็ใช้เวลาสะสมขยะเพียง 6 วัน ถ้าจะไปถึงเหนือสุดก็สะสมขยะเป็นเวลาเพียง 4 วันครับ แล้วที่สำคัญนะครับ ขยะมีแนวโน้มขยายตัวร้อยละ 1 ต่อปี หมายความว่าปี 2551 จะมีขยะประมาณ 40,735 ตันต่อวัน และในปี 2552 ก็จะมีขยะ 41,142 ตันต่อวัน หรือ เฉลี่ยประมาณคนละ 0.65 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ง่ายๆ ก็คือ คนละ 6 ซีดครึ่งวุ้นนั่นแหละ ถ้าวางเป็นปีดูซิครับ ปี 2552 เนี่ย คนไทยมีแนวโน้มว่าจะผลิตขยะทั้งปีกว่า 15 ล้านตัน หรือใช้รถปิคอัพมาบรรทุก 15 ล้านคัน มากหรือน้อยท่านก็ลองนึกดูเอาเองละกันนะครับ สถิตินี้ ท่านรู้สึกภาคภูมิใจหรือไม่

เห็นแค่ปริมาณก็สยองยังไม่พอนะครับ ถ้าดูว่าขยะเหล่านี้ได้มีการจัดการอย่างถูกต้องหรือไม่ก็จะทำให้สยองยกกำลังสองเพราะว่าปัจจุบันขยะกองมี้มาได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพียงร้อยละ 36 เท่านั้น หรือประมาณ 4 ล้านตันเท่านั้นที่ได้รับการบำบัด อีก 11 ล้านตัน ยังปล่อยตามยถากรรม เป็นขยะกำพร้าไม่มีใครเหลียวแล ถ้ากำจัดก็ไม่ได้ถูกหลักการบริหารจัดการ ลองดูในระดับสิกลงมาอีกนะครับ กรุงเทพมหานคร ที่เดียวเนี่ยมีขยะกว่าวันละ 8,500 ตัน ขยะร้อยละ 13 หรือประมาณ 1,105 ตัน จะถูกนำไปทำปุ๋ย แล้วที่เหลืออีก 7,395 ตันต่อวัน ก็เป็นการขนไปฝังบ้านเพื่อนที่อำเภอกำแพงแสน

จังหวัดนครปฐม และที่อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา (เพื่อนคงยินดีต้อนรับอีกไม่นานนักหรือผมว่า) ส่วนขยะมูลฝอยที่อยู่ในเขตเทศบาลต่างๆ รวมทั้งเมืองพัทยาเฉลี่ยประมาณวันละ 13,600 ตัน มีสถานที่กำจัดขยะที่สร้างแล้วเสร็จ 101 แห่ง และกำลังก่อสร้างอีก 6 แห่ง มีสถานที่กำจัดขยะที่ใช้งานได้แล้วทั้งสิ้น 96 แห่ง เป็นแบบฝังกลบ 90 แห่ง แบบผสมผสาน 3 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลเวียงฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลนครระยอง และองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี เป็นแบบเตาเผา 3 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองลำพูน เทศบาลนครภูเก็ต และเทศบาลตำบลเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี สถานที่กำจัดขยะที่วันนี้กำจัดขยะได้วันละประมาณ 4,800 ตันต่อวัน เหลือวันละ 8,800 ตันต่อวันที่เอาไว้ขวนไปทิ้งบ้านเพื่อนเพื่อกำหนดนอนและกลิ่นสาธารถลอดทั้งมลพิษที่เป็นของแถมที่เพื่อนบ้านไม่อยากได้

ที่นี้ลองมาดูที่บริเวณนอกเขตเทศบาลบ้างครับ ทั้งประเทศมีขยะประมาณวันละ 18,200 ตัน ซึ่งเป็นส่วนที่มีขยะมากที่สุด แต่ที่จริงแล้วหากเฉลี่ยต่อหัวต่อคนแล้ว กลุ่มคน “นอก” เขตเทศบาลผลิตขยะน้อยที่สุดนะครับ แต่ก็หน้าเศร้าตรงนี้เองครับ ขยะจำนวนมหาศาลนี้ มีการกำจัดในสถานที่ที่ถูกหลักสุขภาพ (เมื่อไหร่จะเปลี่ยนเรียกว่าหลักเทศบาลก็ไม่รู้นะครับ) เพียงวันละประมาณ 1,090 ตัน หมายความว่าส่วนที่เหลืออีก 17,110 ตันต่อวัน ก็จะถูกนำไปสู่การมกไม่ยาก (มกง่าย) เทกองทิ้งหรือเผาที่กลางแจ้ง โดยไม่สนใจเลยว่าจะก่อให้เกิดมลพิษมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยก๊าซหรือเขม่าอันตราย เป็นแหล่งมลพิษจากขยะที่เป็นพิษทั้งในรูปของสารเคมี โลหะหนัก และเชื้อโรคที่จะไหลลงสู่แหล่งน้ำและฟุ้งกระจายไปในอากาศ ซึ่งเป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตรวมทั้งมวลมนุษยชาติ จึงเป็นเหมือนมัจจุราชที่ได้เข้ามาประชิดตัวเราโดยเราเห็นแต่ไม่ได้ใส่ใจและสังหรณ์ใจ และมัจจุราชที่มากับขยะนี้มิได้ส่งผลกระทบกับคนรุ่นเราเท่านั้นดอกนะครับ แต่จะคงอยู่ไปถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน ตรงนี้เองแหละครับ ผมจึงเรียนท่านที่เคารพว่ามันเป็นภัยอย่างมหันต์

สรุปในภาพรวมอย่างนี้ก็แล้วกันครับ ชยะมีทั้งหมดปีละ 15 ล้านตัน กำจัดได้แล้ว 4 ล้านตัน เหลือไว้เป็นสารก่อมะเร็งและเพาะพันธุ์เชื้อโรคให้มวลมนุษย 11 ล้านตันต่อปีละกัน ดีใจมั๊ยครับสำหรับสารก่อมะเร็งที่เราด้วยกันผลิตไว้สำหรับเราและลูกหลาน ถ้าไม่ได้รับรู้สึที่ดีใจ แต่เปลี่ยนมาเป็น “ตกใจ” แทนก็อ่านต่อไปนะครับเราจะได้ช่วยกันเอาชนะมันให้ได้ แต่อย่างไรก็ตามก่อนที่เราจะว่ากันด้วยรายละเอียดของมิตินิยมชุมชนไทยไร้ถัง ก็ขอจูงมืออันสูงเกียรติของมิตรรักนักเพลงไปประลึกชาติกันก่อนนะครับว่าที่ผ่านมามาเราดำเนินการจัดการหรือแก้ไขปัญหามาอย่างไร

แนวทางการแก้ไข ปัญหาขยะที่ผ่านมา

ผมนำเสนอหัวข้อว่าแนวทางการแก้ไขขยะที่ผ่านมา ราวกับว่าไม่มีแล้วนะครับ จริงๆ แล้วหมายถึงที่ทำมาจนถึงปัจจุบัน และมีแนวโน้มจะดำเนินการต่อไปในอนาคต ผมจะว่าในทางปฏิบัติละกันนะครับ ว่ากันตั้งแต่ยุคที่เป็นชนบทก่อนนะครับ

ในยุคที่บ้านเมืองส่วนใหญ่ของเรายังเป็นชนบทขอขีดเส้นไปที่ก่อนปี 2520 ก่อนละกันนะครับ ในสมัยก่อนโน้นถุงพลาสติกและกล่องโฟมยังไม่แพร่หลายครับ ไปซื้อของที่ตลาดก็ต้องมีตะกร้า ยาม หรือแม้แต่ผ้าขาวม้า ไปสำหรับใส่ของกลับบ้าน ส่วนผู้ค้าขายก็ไม่ได้มีสิ่งหีบห่อที่เป็นพลาสติกหรือโฟม แต่เป็นการใช้วัสดุธรรมชาติในการห่อของให้ลูกค้า ผมไปซื้อกางเกงกีฬาขาสั้นจากบัวใหญ่ โคราช ผู้ขายเขาห่อหนังสือพิมพ์ให้แล้วพันกลมๆ พับหัวพับท้ายผมรับมาก็ยึดใส่ยาก็จบครับ ซื้อเนื้อหมูและปลาทุแม่ค้าก็ห่อใบตองกล้วยให้ซื้อกาแพด่าให้ตาเขาเจาะกระป๋องนมเปิดฝาแล้วเอาเชือกฟางมัดถือกลับบ้าน กระป๋องที่ได้ผมเอาไปตัดปากให้เรียบไว้ใช้ตัดข้าวสาร ไม่มีทิ้ง ขวดน้ำปลาเอาไว้แลกซื้อน้ำปลาคราวต่อไป หรือไม่ก็เอาไว้กรอกน้ำไปดื่มที่โรงเรียน ครับ บางทีไปซื้อของได้ถุงพลาสติกกลับมาดีใจ เพราะจะได้เก็บไว้เป็นห่อยาเส้น (ยาสูบ) ของพ่อและตา หรือลูๆ เนื่องจากว่ามันสามารถกันน้ำได้ แต่ว่านานๆ ที่ก็จะได้ถุงพลาสติก ส่วนขยะในเมืองหรือสมัยก่อนผมเห็นแถวๆ ตลาด ในถึงขยะส่วนใหญ่ก็จะเป็นใบตอง มักจะมีวัวไปล้วงถังขยะกินใบตองให้เห็น ดังนั้น การกำจัดขยะในครัวเรือนในสมัยก่อนนั้น จึงง่าย และกองเผาได้ ผมเห็นเขาเผาขยะข้างตลาดมีเพียงกระดาษ ใบตอง กิ่งไม้ เศษไม้ ใบไม้ คล้ายๆ กับบ้านนอกของผม

ครับ กวาดไปกองๆ กันแล้วก็เผา ส่วนใหญ่ก็จะเผากันในหน้าร้อน และหน้าหนาว ผมยังจำได้ยังมีกองใบตองและกิ่งไม้แล้วจุดไฟผิงแก้หนาว และเมื่อใดที่มีโอกาสไปตลาดตอนเช้าคนกวาดตลาดก็จะจุดไฟที่กองขยะและจะมีคนมานั่งผิงไฟกัน ส่วนในหน้าฝนส่วนใหญ่ขยะก็เน่าเปื่อยไปกับสายฝนครับ

หลังจากปี 2520 ถุงพลาสติกเริ่มแพร่หลาย ผมจำได้ว่ารู้จักถุงก๊อบแก๊บประมาณปี 2520 ตอนแรกก็ไม่มั่นใจว่ามันจะสามารถใส่ของได้เพราะมันบางมาก แถมยังมีหูที่เล็กๆ บางๆ แต่มันก็ทนทายาท ผมได้ถุงขนาดใหญ่ใบแรกยังเอามาใส่หนังสือไปโรงเรียนแทนกระเป๋าเลย แล้วถุงพลาสติกทุกถุงก็จะมี การนำกลับมาใช้อีก ผมใช้บรรจุอาหารไปโรงเรียนและไปเลี้ยงควายครับ ต่อมาเมื่อมีการใช้พลาสติกเพิ่มมากขึ้น ทำให้ไม่จำเป็นต้องใช้ซ้ำ จึงเริ่มมีการโยนทิ้งลงใต้ถุนบ้าน ว่างๆ ก็เก็บเอาไปโยนข้างทาง คนในเมืองรวมทั้งคนที่เข้ามาทำธุระในเมืองเมื่อใช้ถุงพลาสติกแล้วก็โยนทิ้งในที่สาธารณะ โยนทิ้งตามป้ายรถเมล์ ถนน ทางรถไฟ ร่องระบายน้ำ มีส่วนน้อยที่ทิ้งลงถังขยะเพื่อให้เทศบาลเอาไปทิ้ง นอกจากถุงพลาสติกแล้ว หลังปี 2530 มีการใช้กล่องโฟมเพิ่มเข้ามาอีก จึงมีการโยนกล่องโฟมเพิ่มมาอีกรายการหนึ่ง ทำให้มีขยะตกค้างอยู่ในชุมชน ถนน และร่องหรือท่อระบายน้ำ การสะสมของขยะพลาสติกและกล่องโฟมนับวันก็จะเห็นได้ชัดมากขึ้นเพราะทั้งสองสิ่งใช้เวลาานกว่าจะย่อยสลาย ถุงพลาสติกหนึ่งถุงจะต้องใช้เวลาหลายร้อยปีในการย่อยสลาย ถึงแม้จะนำมากองเผาก็ไม่สามารถกำจัดได้ ทั้งในเมืองและชนบทต่างก็เผชิญปัญหาเดียวกัน และคำถามใหญ่ๆ ที่จะต้องตอบในตอนนั้นคือ ทำอย่างไรถึงจะรวบรวมมันไปอย่างที่ทิ้งได้ และจะกำจัดมันอย่างไร

แนวทางการต่อสู้กับปัญหาขยะในระยะนั้น จึงเป็นการพยายามจะรวบรวมขยะให้อยู่รวมกันเป็นที่เพื่อสะดวกในการนำไปกำจัด ณ สถานที่กำจัดที่อาจจะเป็นทั้งฝังหรือเผา ท่านยังจำได้มั๊ยมีการณรงค์ให้คนทิ้งขยะลงถัง แทนการขว้างลงถนน เช่น “ทิ้งขยะให้เป็นที่ เป็นทาง” “กวาดเท่าไรก็ไม่

หมด ถ้าไม่ดทิ้งขยะ” คนก็ไม่ค่อยอยากจะทำหรือกลัวครับ ต่อมาจนมีการออกกฎหมายบังคับ มีการรณรงค์ใหญ่โตครับ ให้คนทุกรุ่นทุกวัยทุกเพศ ไม่ว่าบ้านนอกในกรุง จะต้องมึ้นหน้าที่จะต้องทิ้งขยะลงถัง ส่วนหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการกำจัดขยะก็กำหนดให้ทุกคนมาเก็บ กวาด และนำไปกำจัดหรือทิ้งในที่ที่เตรียมไว้ สิ่งที่จะต้องทำที่สำคัญก็คือ รถขนขยะ พนักงานเก็บขยะ สถานที่กำจัดหรือที่ทิ้งขยะ และที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ก็คือ ถังรองรับขยะ หรือ ถังขยะ ครับ นอกจากนั้นแนวทางที่นิยมดำเนินการก็คือ องค์กรปกครองท้องถิ่น ยังเก็บค่าบริการเก็บขยะเป็นค่าธรรมเนียม แบบเหมาจ่ายเดือนละ 20 - 30 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย ซึ่งก็มีข้อั้วตราส่วนที่สะท้อนต้นทุนหรือเพียงพอเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เมื่อต้องจ่ายเงินค่าธรรมเนียมผู้จ่ายก็ใช้สิทธิเต็มที่ในการทิ้งขยะ และเรียกร้องถึงขยะจากองค์กรปกครองท้องถิ่นเพิ่ม ทำให้ชุมชนไทยอุดมไปด้วยถังขยะตั้งเรียงรายตามถนน ริมรั้ว เสาไฟฟ้าและโดยรอบตู้โทรศัพท์สาธารณะ และจะพบเห็นถังขยะขนาดใหญ่ตั้งไว้ทางเข้าหมู่บ้าน ตลาด หอพักหรือที่ชุมนุมของประชาชน และขยะก็มักจะเต็มจนล้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตอนเย็นๆ นะ

ในทุกวันหรือวันเว้นวัน ก็มักจะมึ้นรถขยะเข้ามารับขยะและขนออกไป โดยที่คนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามันไปที่ใด หรืออาจจะทราบ แต่ก็ไม่ได้ให้ความสนใจในว่าเขาขนขยะไปแล้วนำไปกำจัดอย่างไร หรือมีค่าใช้จ่ายเท่าใด ส่วนใหญ่แล้วสิ่งที่มองอยู่ก็คือว่าเมื่อใดองค์กรปกครองท้องถิ่นจะมาเก็บขยะด้วย เหม็นเต็มทนแล้วว๊วย อย่างอื่นข้าไม่สนวะ จ่ายเงินค่าธรรมเนียมขยะแล้ว หน้าทีของเอ็งคือชนหน้าบ้านข้าให้เร็วที่สุด ฮ่าๆๆๆ ขนข้าคราวหน้าข้าไม่เลือกนะว๊วย เพื่อตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของข้อเรียกร้องของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ดังนั้น รถลามาข้าง เครื่องมืออุปกรณ์ คนงาน และสถานที่ที่ทิ้งขยะจะต้องพร้อมอยู่เสมอ และที่สำคัญแม้ **“ขาดทุนก็ไม่ห่อกัดฟันทน ฮึมๆ ฮึมๆ ฮึมๆ”** ถูกหลักสุขาภิบาลหรือไม่ก็ไม่ใช่ประเด็นหลัก ขนออกไปให้พ้นคือความเร่งด่วนอันดับแรก นี่จึงส่งผลให้เกิดภูเขาขยะมากมายในทุกจังหวัด มา

ถ่วงดุลความสวยงามที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น โดยภูเขาขยะได้กลายมาเป็น “อปลักษณ์” ใหม่ของท้องถิ่นคู่กับ “อัตลักษณ์” ที่สวยงาม

ระยะหลังประมาณ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ก็มีการนำเสนอแนวความคิดในการลดปริมาณขยะ ณ แหล่งกำเนิด โดยการแนะนำให้ผู้คนทั้งหลายนำขยะมาใช้ใหม่ กล่าวคือคล้ายๆ กับการย้อนหลังไปเมื่อคราวก่อนตอนที่ผมยังอยู่ชนบทซึ่งใช้ถุงพลาสติกห่อข้าวไปโรงเรียนโดยถุงเดียวใช้ได้เป็นเดือนนั้นแหละ แนวทางการดำเนินงานก็มีคาถาประจำใจอยู่ 3 คำ คือ ลด ใช้ซ้ำ และรีไซเคิล หรือ 3R Reduce Reuse and Recycle โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของภาคอุตสาหกรรม แต่ผลการดำเนินงานก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร คือมีการนำขยะอุตสาหกรรมมาใช้ได้อีกเพียงร้อยละ 18 ทั้งนี้เนื่องจากจะต้องมีการคัดแยก

ขยะเพื่อนำไปใช้ใหม่ แต่การทิ้งขยะของผู้คนส่วนใหญ่จะทิ้งรวมกันทำให้เกิดการปนเปื้อนของวัสดุไม่สามารถแยกได้หรือแยกได้แต่คุณภาพต่ำ นอกจากนี้ยังขาดการส่งเสริมและรวบรวมวัสดุรีไซเคิลอย่างเป็นระบบ

ในส่วนของชุมชน การคัดแยกขยะเป็นแนวคิดที่ภาครัฐพยายามจะนำมาใช้เพื่อลดปริมาณขยะ แต่อย่างไรก็ตาม การนำแนวความคิดไปสู่การปฏิบัติยังไม่แพร่หลาย ถึงแม้จะมีการเรียนรู้กันอย่างกว้างขวางในองค์กรปกครองท้องถิ่น “จะคัดแยกทำไมวะ คัดแล้วก็เอามาเทรวมกันเหมือนเดิม คัดไปก็ไม่มีประโยชน์” ชาวบ้านท่านหนึ่งที่ผมมีโอกาสได้คุยด้วยทำให้ผมฟัง “ในเมื่อชาวบ้านจะเอาถังขยะ ผมเป็นนายกฯ ก็ต้องทำตาม ถือว่าเป็นความต้องการของประชาชน เรื่องคัดแยกหรือ แนวความคิดดี แต่ในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยาก ชุมชนผมเป็นชุมชนเมืองคุยยาก ผมรู้ว่าเก็บเงินไม่คุ้มค่าการดำเนินงานแต่ก็ต้องทำ ถ้าที่ทิ้งเต็มในอีก 10 ปีข้างหน้า ก็จะทำที่ใหม่แต่ก็รู้ว่าหายากและราคาแพง แต่ก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร” นายกองค์กรปกครองท้องถิ่นท่านหนึ่งบ่นให้ผมฟัง “คัดแยกขยะเป็นหน้าที่ของเทศบาลไม่ใช่หน้าที่ผม ถ้าจะให้ผมคัดแยกขยะ จะมีเทศบาลไว้ทำ...อะไร” ชาวบ้านอีกท่านหนึ่งพูดแบบหมั่นไส้คนฟังครับ นอกจากนี้ ผมยังมีโอกาสได้สอบถามประชาชนถึงการคัดแยกขยะเพื่อนำวัสดุรีไซเคิลไปขาย “ผมไม่เสียเวลาหรอกครับ เอาเวลาไปทำอย่างอื่นดีกว่า ได้เงินมากกว่าเยอะ ผมไม่โง่ทำหรอก” ดังนั้น แนวคิดเรื่องการคัดแยกขยะคนรู้ครับ แต่ยังไม่ได้ทำ เมื่อกระแสคัดแยกขยะไม่ได้รับการตอบรับเท่าที่ควร ผลก็คือพื้นที่ส่วนใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่เมืองมีขยะล้นถังดังที่เห็น

สรุปได้ว่า ในการดำเนินการแก้ไขปัญหaxyะในปัจจุบันส่วนใหญ่แล้วก็ส่งเสริมให้ผู้คนทุกเพศทุกวัย ทั้งขยะลงถัง หน้าห้องเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ วัยชรา มีหน้าที่ต้องทิ้งขยะลงถัง ส่วนองค์กรปกครองท้องถิ่น ทำหน้าที่ขนขยะไปทิ้งหรือกำจัด ต้องจัดหาถังขยะ พาหะ คนกวาดเก็บ คนขน ค่าใช้จ่าย และที่ทิ้งให้ได้และเพียงพอ ผลก็คือ ชุมชนเต็มไปด้วยถังขยะ ภูเขาขยะโตขึ้น มลพิษมากขึ้น ค่าใช้จ่ายมากขึ้น และปัญหาไม่ได้รับการแก้ไขครบวงจร อนาคตที่ทั้งขยะเต็ม/เตาเผาพัง ขยะล้นเมือง มลพิษกระจายทั้งในน้ำ บนบก และในอากาศตลอดทั้งค่าใช้จ่ายที่ติดลบสูงขึ้นทุกปี ผมถึงบอกว่ามันเป็นภัยมหันต์ดีใจแล้วจะทำอย่างไรละครับ ปวดหัวละครับคราวนี้ อย่าพึ่งท้อครับ ต้องงัดยุทธศาสตร์ชุมชนมาใช้แล้ว ที่ผ่านมาระไม่ประสบผลสำเร็จ ก็ต้องกลับมาวางแผนกันใหม่คือไม่ทำแบบเดิม ส่วนจะอย่างไรก็ค่อยว่ากัน แต่เบื้องต้นชุมชนสอนว่ารู้เขารู้เรา รบร้อยครั้งก็ชนะร้อยครั้ง ลองใช้ยุทธศาสตร์แบบนี้ก่อนนะครับ เข้าเริ่มเลยดีกว่า งามยากๆ ก่อนนะครับ

ขยะคืออะไร

มาเริ่มรู้จักก่อนดีกว่าครับว่าขยะนั้นคืออะไร ดูเหมือนง่ายครับ แต่ก็อธิบายยาก เพื่อให้เห็นความหมายของมัน ผมก็ต้องอาศัยพจนานุกรมที่แปลไทยเป็นไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับ พ.ศ. 2542 ที่ดูได้จากอินเทอร์เน็ตเท่าที่ค้นหาได้ ขยะแปลว่า หยากเยื่อ มูลฝอย นอกจากนั้นยังมีความหมายในลักษณะชนลูกชนพอง คือชนตั้งขึ้นเพราะความขยะแขยงหรือตกใจกลัว หรือมีความหมายในลักษณะที่เราเกลียดเมื่อได้เห็น หรือเป็นการถูกต้องสิ่งสกปรก น่ารังเกียจ หรือน่าเกลียดน่ากลัว หรือแม้แต่ไปถึงสิ่งนั้น อีกความหมายหนึ่งที่ไม่ใกล้เคียงกันก็คือแปลว่าเศษ คือส่วนที่เหลือ ใช้การไม่ได้ตามวัตถุประสงค์หรือแปลว่าส่วนที่ไม่ต้องการ และความหมายสุดท้ายที่เกี่ยวข้องกันก็คือคำว่า สิ่งปฏิกูล ซึ่งหมายความว่าน่ารังเกียจ โดยสรุปว่าขยะเป็นสิ่งปฏิกูล จากความหมายที่ได้จากพจนานุกรมก็จะพอสรุปได้ว่า ขยะมีความหมายไปในเชิงน่ารังเกียจ คนอีสานบอกว่าขี้เด็ด คนเหนือบอกว่าขี้จ๊ะเน้อ สกปรก เป็นสิ่งที่ไม่ต้องการ หาประโยชน์อันใดมิได้ เป็นพิษเป็นภัยและต้องทิ้ง หรือนำไปกำจัด ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้วผมก็เริ่มซ้กสงสัยแล้วสิว่าสิ่งที่ผมเห็นอยู่ในถังดังภาพข้างต้นเป็นขยะหรือเปล่า จังจี้มันต้องถอน ฮ่าๆๆๆ ถอนเอาขยะมาพิสูจน์กันให้เห็นจะว่ามันใช่ขยะหรือเปล่า

โครงสร้างขยะจากชุมชน

ผมได้มีโอกาสไปทดลองผ่าพิสูจน์โครงสร้างของขยะจากชุมชนว่าจริงๆ แล้วมีโครงสร้างอย่างไร ไปมาหลายที่ครับ ไปที่ไหนก็ขอลุยเองเลยแหละ สนุกดี ถามว่าเหม็นไหมครับ ก็เหม็นครับแต่ก็ด้วยความอยากรู้อยากเห็น โบราณท่านว่าสิบตาเห็นไม่เท่ามือคลำ ผมก็เลยลุยเองครับ ขอเล่าถึงถึงที่เป็นภาพที่เพิ่งนำเสนอ นะครับ ขยะถังนั้นหนัก 46 กิโลกรัม ผมได้ลงมือพิสูจน์ต่อหน้าประชาชนประมาณ 200 คน สิ่งที่ผมค้นพบนะครับ ส่วนใหญ่สิ่งที่ชุมชนทิ้งลงในถังขยะ มันไม่ใช่ขยะ แต่มันถูกยึดเยียดความเป็นขยะให้ มันคือแพะสิงแรกที่ผมเห็นก็คือถุงพลาสติก ถุงพลาสติกถูกทำให้เป็นขยะทิ้งๆ ที่ตัวมันเองไม่ได้เป็น ไม่ได้เป็นยังงั้นละ อ้าวก็มันสามารถเอามาใช้ได้อีกและก็เอาไปขายเพื่อรีไซเคิลได้ มันยังไม่สกปรกก็ทำให้มันสกปรก เช่น การเอาเศษอาหาร เศษผัก ก้างปลา กระดุกไก่ ใส้หมู น้ำส้มตำปู ไม้จิ้มฟัน กระดาษทิชชู ใส่เข้าไปในถุง แล้วก็ซ้อนอีกถุงกันน้ำหยดใส่บ้าน ส่วนถุงอาหารอื่นๆ ก็รวบใส่เข้าไปด้วยกัน ได้ถุงขยะอ้วนเขียว ผมเอาถุงทั้งหมดมาล้างออกครับแล้วก็ตากแดดตากลม ซักครู่ก็แห้งพับแล้วทั้งหมดได้ไม่ถึงขีด หรือ 100 กรัม เนอะ

หลังจากเปิดถุงพลาสติกแล้วผมก็เทเอาเศษอาหารมารวมกันครับ ขยะถังนั้นเพิ่งผ่านไปหนึ่งวันเหม็นแฉากร แต่หากปล่อยให้มันอยู่ในถุงนั้นต่อไปก็จะเหม็นอีกยาวนานเพราะถุงมันไม่เนาเปื่อย คนที่ต้องประสบเคราะห์กรรมต้องรับความเหม็นนั้นก็จะได้แก่ผู้ที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงสถานที่ทิ้งขยะ หรือผู้ที่อยู่ทางใต้ทิศทางลมละครับ เอาเถอะเหม็นเพื่อชาติผมก็เลยยอมครับ ผมรวมเศษอาหารที่เนาแล้วใส่ไว้ในถังแล้วก็หิ้วไปยังแปลงดอกไม้เพื่อทำการฝังกลบครับ ผมตักเศษอาหารราดลงไปบนพื้นดินแล้วก็ใช้พลั่วพรวนดินผสมเศษอาหาร และกลบเศษอาหารเนาเหม็นนั้นเรียบร้อย แล้วก็หายเหม็นครับ ผมเรียกว่า

“ปฏิบัติการแมลง่าย” คือกลบดินแล้วจะหายเหม็น ชาวบ้านมาช่วยผมทำใหญ่เลยครับ

ในระหว่างที่รื้อถังขยะนั้น ผมก็แยกวัสดุอื่นๆในถังขยะออกเป็นกองๆ ครับ ไปไม้ใบหญ้ากิ่งไม้ก็ไว้กองหนึ่ง ขวดแก้วใส และขวดสีก็แยกกันออกมา กระจังเครื่องตีต่างๆ ก็แยกออกมา ขวดพลาสติกใสและซุ่นก็แยกออกมาต่างหาก นอกจากนั้นผมยังเจอกระดาษ เศษโลหะ และกล่องโฟม และอีกหลายชนิด ก็แยกออกมาเป็นกองๆ ไว้ โชคดีครับ หนึ่งในผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นผู้รับซื้อของเก่าบอกว่ารายการทั้งหมดสามารถขายได้ ยกเว้นใบไม้ที่ยังไม่ซื้อ แสดงว่าที่ทิ้งลงไปทั้งหมดมีใช้ขยะเลย เพราะใบไม้ใบหญ้าที่บ้านผมเก็บไว้ใช้ในกระถางแล้วย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ย แล้วอะไรล่ะที่เป็นขยะ ผมเห็นแล้วว่าอะไรที่ใช้ไม่ได้อีก

สิ่งแรกที่ผมต้องแยกออกมาเพราะเห็นว่าเป็นพิษครับ คือกระป๋องยาฆ่าแมลงและยาฆ่าหญ้า กล่าวคือเป็นกระป๋องสารเคมี ผมรู้ได้เลยว่ามันเป็นขยะ เพราะเห็นแล้วขนลุกขนพอง หลอดไฟ มีดโกนก็น่าจะเป็นอันตราย ที่ผมเห็นว่าเป็นอันตรายอีกเน่คือถ่านไฟฉายและแบตเตอรี่รีไซเคิลที่มีคนเอามาทิ้ง และอีกกลุ่มหนึ่งที่ผมเห็นว่าเป็นขยะเนื่องจากใช้ไม่ได้ต้องทิ้งเลย ได้แก่ ผ้าอนามัย ถุงยางอนามัย และผ้าก๊อชพันแผล ซึ่งเป็นขยะติดเชื้อที่จะต้องนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี แต่ท่านที่เคารพครับ หลังจากแยกให้เห็นโครงสร้างของขยะในถังขยะแล้วนะครับ จาก 46 กิโลกรัม เหลือเป็นขยะที่จะต้องทิ้งเพียง 2 กิโลกรัม เท่านั้น ลดได้ตั้ง 44 กิโลกรัม หรือลดได้ประมาณร้อยละ 95 ผมเริ่มเห็นจุดแตกหักใหม่แล้วครับ ผมไปทดลองอีกหลายที่ก็มีโครงสร้างของขยะในถังจากชุมชนคล้ายๆ กัน (ท่านอาจจะลองไปรื้อถังขยะดูเหมือนผมก็ได้ นะครับ)

เพื่อให้เห็นรากเหง้าที่มาของขยะในชุมชน ผมได้ไปสังเกตพฤติกรรมของคนในชุมชนแห่งหนึ่ง หลังจากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมพิสูจน์ถังขยะกับผมแล้ว

เขาไปตลาดซื้อข้าว 5 อย่าง ได้ถุงหิ้วทั้งหมด 6 ถุง ถุงแกงแกะ (ผมหมายถึง ถุงใส่แกงแล้วมีหนังยางรัด ก่อนจะรับประทานก็ต้องแกะหนังยางแล้วเทลงจาน หรือซามครับ) ถุงหิ้ว 6 ถุงไม่เบื่อนเขาพับเป็นรูปสามเหลี่ยมแล้วเก็บ ส่วนถุง แกงแกะเขาล้างแล้วตากโดยใช้ไม้แขวนเสื้อที่มีตัวหนีบ หนังยางก็เก็บ เศษอาหารก็ไปฝังดิน เพราะมีนิดหน่อย คือกินไม่เหลือวางั้นแถอะ เปลือกผลไม้ก็นำ ไปวางใส่โคนต้นไม้ เขาไม่มีขยะที่จะต้องทิ้งเลยในวันนั้น แต่วันอื่นๆ ที่ผ่านมา เขามีขยะถุงอ้วนและเหม็นไปทิ้งถังขยะหน้าบ้านทุกวัน

จากการผ่าพิสูจน์ถึงขยะของชุมชนทำให้เห็นโครงสร้างที่แท้จริงว่า ขยะที่มีอยู่ในชุมชนที่ต้องขนไปทิ้ง แท้ที่จริงแล้วตัวมันเองมิใช่ขยะ แต่มันกลายเป็นขยะเพราะความไม่รู้จักขยะของคนในชุมชน ดังนั้น การดำเนินงานที่ผ่านมาที่เน้นให้ผู้คน **“ทิ้งขยะลงถัง”** โดยไม่ได้บอกว่าจะอะไรคือขยะ อะไรไม่ใช่ขยะ และไม่ได้บอกว่าทิ้งขยะลงถังแล้วขยะไปไหน และจะเกิดผลร้ายภายหลังอย่างไร จึงทำให้ไม่สามารถเอาชนะขยะ ซึ่งไม่มีปีกและขาที่จะบินหรือวิ่งหนีได้ ผลที่เกิดขึ้นทางจิตใจของผู้คนในชุมชนก็คือ ถังขยะได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ขาดไม่ได้เพราะต้องทิ้งขยะลงถังตามที่ได้รับการปลูกฝัง ทำให้ภาพถังขยะที่ตั้งเรียงรายในชุมชนที่ล้นและเน่าเหม็นเป็นที่ยอมรับ และอนุญาตให้มันอยู่ในสังคมเพื่อรองรับขยะจากชุมชนจนถือเป็นเรื่องปกติและจำเป็นจนยากที่จะถอนมันออกไปได้เพราะมันได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของความสะอาดของชุมชนที่จะได้ทิ้งขยะลงถังไปแล้ว เอาละครับในเมื่อเห็นสาเหตุของความพ่ายแพ้ในการต่อสู้กับขยะแล้ว เราคงจะยอมให้มีการแพ้ซ้ำซากอยู่ต่อไปไม่ได้ ถ้าเป็นปอยผ้าย มาลัยพร ก็ต้องบอกว่า **“จิ้งจี้มันต้องถอน”** ถอนถังขยะออกจากชุมชนให้ได้จึงจะชนะ **“ถอนลูกเดียว”**

ทำไมต้องถอนถังฯ: ออกจากชุมชน

จะบ้าหรือเปล่า คุณเรื่องต่อสู้กับขยะมาตั้งนาน อยู่ๆ จู่ๆ ก็มาหาเรื่องกับถังขยะ ไม่มีอะไรจะทำแล้วหรือไง มีครับ ก็เรื่องขยะนี้แหละ เอาอย่างนี้ คำตอบใหญ่ๆ ว่าทำไมต้องถอนถังขยะออกจากชุมชนก็คือ **“เพื่อลดปริมาณขยะ ณ แหล่งกำเนิดและเพื่อทำให้บ้านเมืองชุมชนสะอาดน่าอยู่ครับ”** ลองมาระลึกชาติตอกย้ำความทรงจำของมิตรหมอแคนแฟนหมอลำกันอีกซักรอบ ท่านยังคงจำได้แน่ครับว่า แนวทางการแก้ปัญหาขยะโดยภาพรวมของประเทศไทย คือการรณรงค์ให้คน **“ทิ้งขยะลงถัง”** แล้ว สุขาภิบาล (ในสมัยโน้น) เทศบาล เมืองพัทยา กรุงเทพมหานคร และปัจจุบันก็มีองค์การบริหารส่วนตำบล นี่แหละมาเก็บและขนขยะไปทิ้ง ทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นการหวังพึ่งเทคโนโลยีในการจัดการ ดังนั้น จึงมีความพยายามหาถังขยะดีๆ รถขยะดีๆ คนเก็บขยะดีๆ เตาเผาขยะดีๆ หรือระบบหลุมฝังกลบดีๆ มาใช้ ถ้าวิเคราะห์ดูแล้วก็จะเห็นความสัมพันธ์กันของคนสองกลุ่ม คือ กลุ่มแรก ผู้ทิ้งขยะคือประชาชนในชุมชน และกลุ่มผู้เก็บและขนไปทิ้งที่บ้านเพื่อนหรือ (ส่วนน้อย) นำไปกำจัด กลุ่มหลังนี้เป็นกลุ่มขององค์กรปกครองท้องถิ่นครับ โดยทั้งสองกลุ่มนี้มีจุดเชื่อมโยงของมันอยู่ที่ไอ้หมอนี้แหละครับ **“ถังขยะ”** ไอ้ถังนี้แหละครับเป็นฐานรวบรวมเสี้ยมยิงกรังที่จะนำไปสู่การเติบโตของภูเขาขยะที่บ้านเพื่อน และเป็นที่รวบรวมวัตถุดิบที่จะไปก่อเป็นสารพิษที่กลับมาชนเราและลูกหลานในอนาคต เพื่อมิให้มันเป็นแหล่งรวบรวมสิ่งเลวร้ายเหล่านี้ เราก็ต้องถอนมันออกไป เมื่อเราถอนมันออกไป ภูเขาขยะที่บ้านเพื่อนก็ไม่โตขึ้น มลพิษก็ลดลง เงินงบประมาณที่เอามาใช้ในการขนขยะไปทิ้งที่บ้านเพื่อนก็จะลดลง นี่เป็นเหตุผลประการแรกนะครับ

ลองมาฟังเหตุผลประการที่สองครับ ถึงขยะที่ตั้งอยู่ในชุมชนมีจุดมุ่งหมายอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนเพื่อให้สามารถทิ้งขยะได้ง่าย ไม่เสียเวลา นอกจากนั้นถังขยะสมัยใหม่ก็มีฝาปิดติดล้อ (อีกหน่อยคงติดปีกเป็นไปได้นะครับเพราะฝาน้ำมันก็มีปีกแล้ว) เมื่อมีถังขยะตั้งอยู่ทุกเสาไฟฟ้าในซอย หรือบางที่ถังขยะมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ ทุกบ้านอาจจะมีถังขยะอยู่หน้าบ้าน เมื่อมีความสะดวกทุกอย่างที่ขวางหน้าละครับจะถูกจับยึดใส่ถังขยะ เดิมมันไม่ได้เป็นขยะก็กลายเป็นขยะที่องค์กรปกครองท้องถิ่นต้องขนไปทิ้ง **“บ้านเพื่อน”** ผลาญเงินภาษีที่ควรจะไปพัฒนาท้องถิ่นด้านอื่นๆ ความสะดวกสบายในการทิ้งขยะกลับกลายเป็นการส่งเสริมให้คนผลิตขยะมากขึ้น ถังขยะจึงเป็นสิ่งที่เรงเร้าใจให้คนทิ้งของไปเป็นขยะมากขึ้น เมื่อคนทิ้งขยะมากขึ้นการแก้ไขปัญหาก็ไม่มีทางประสบผลสำเร็จ ในทางตรงกันข้าม หากไม่มีถังขยะให้ทิ้งโดยสะดวก (ซึ่งจะโดนด่าแน่นอนครับ แต่มีวิธีแก้ไขซึ่งจะเล่าให้ฟังตอนหลังนะครับ) เขาก็จะทิ้งขยะน้อยลง หมายความว่าอะไรที่มีใช้ขยะคนเขาก็จะไม่เอามาทิ้งในถังขยะให้ชนเสียเงินเสียทองครับ ที่ผมกล้านำเสนอแนวคิดนี้เพราะมันใจว่าคนไทยเดี๋ยวนี้ **“เขาพัฒนาแล้ว”** คนส่วนใหญ่ไม่ทิ้งขยะเรียกรวด เพราะได้สั่งสอนและสั่งสมการทิ้งขยะลงถังมาแล้วร่วม 30 ปี จนเดี๋ยวนี้คนส่วนใหญ่ถ้ามหาถังขยะ ถ้างถังน้อยลงหาที่ทิ้งยาก คนก็จะผลิตขยะน้อยลงครับ เป็นไปได้เร็ว เป็นไปได้ครับ ยืนยันมีคนที่ทำได้แล้วละ

ประการที่สามครับ เรื่องของหน้าของตา คนเราเวลาจะไปไหนก็ต้องดูแลหน้าตาของตนให้ดี จะเห็นได้ว่าธุรกิจที่เกี่ยวกับความสวยความงามขายได้ดีไม่ว่าเศรษฐกิจจะตกสะเก็ด แต่หน้าตาขอสดใส่ไว้ก่อน ลิว ฝ้า กระ รอยเหี่ยวย่นจะต้องถูกยับยั้ง หู คิ้ว จมูก ปาก ตา แก้ม ไม่เว้นแม้แต่จ๊ิกกะเร๊ก็ยั้งต้องเอาใจใส่ดูแลให้ขาวนวล นอกจากนั้น ที่อยู่อาศัยหรือบ้านเองก็ต้องทาสี ปลูกต้นไม้ดอกไม้ ตกแตงน้ำพุน้ำไหล ไฟประดับ สวยงามน่าอยู่ ให้หน้าบ้านน่ามอง แถมยังมีป้ายรณรงค์บางที่อวดชาวโลกเขาก็กว่าชุมชนบ้านตนเองเป็นเมืองน่าอยู่

ผมไม่เถียงครับว่าท่านตกแต่งรูปร่างหน้าตา และบริเวณบ้านท่านได้น่าอยู่ แต่ถ้า
 เลี้ยวรถเข้าซอยละครับ ถึงชยะตั้งเรียงราย กระจายรอบเสาไฟฟ้า กระจุกรอบ
 ตู้โทรศัพท์ ยืนจังก้ำหน้าปากซอย ส่งกลิ่นเหม็นคละคลุ้ง มีแมลงวันตอม
 บางวันหนอนตัวเท่างูสิง (เวอร์ ไปหรือเปล่า) มีน้ำขะขะไหลนองเป็นทางเป็นน้ำ
 เขียวๆ แดงๆ เหลืองๆ (น้ำขะขะละครับ ไม่ใช่สีเลือด) แบบนี้น่าอยู่มีัยครับ
 หลายคนเคยไปสิงคโปร์ หรือแม้แต่ปิ้งที่มาเลเซีย แล้วก็มาคุยให้คนอื่นฟัง
**“นี่นะ สิงคโปร์นะ สะอาดมาก กันบูหรือขึ้นเดี่ยวนถนนยังหาไม่ได้เลย
 ถึงขยะก็มีมีตั้งระเกะระกะตามถนนให้เห็น พี่นะต้องพับถุงพลาสติกใส่
 กระเป๋แล้วเอามาทิ้งที่โรงแรม”** ผมฟังแล้วรู้สึกไม่จบ แล้วไง ทำไมไม่มามอง
 บ้านตัวเองแล้วทำให้เหมือนเขาบ้าง ถึงขยะเรียงรายตามถนนมันน่ามองตรงไหน
 บางทีนะครับผมไปเห็นมา เป็นเมืองท่องเที่ยวระดับนานาชาติ แต่มีถึงขยะ
 ตั้งเต็ม แถมยังเป็นถึงขยะที่ทำจากตาข่ายเหล็กที่ทำเป็นกล่องสี่เหลี่ยม ตั้งไว้ทาง
 ลงชายหาด และบริเวณที่นักท่องเที่ยวพลุกพล่าน ดูเค็ม(ไม่จิต) เลยครับ
 โบราณว่ามีลูกที่ไมดี เหมือนมีส้วมไว้หน้าบ้าน ลือให้เห็นว่าส้วมมันเหม็นครับ
 คนจึงนิยมสร้างส้วมไว้หลังบ้าน หรือในที่ที่ลับตาคน ไม่ประเจิดประเจ้อว่าอัน
 เถอะ แต่ถึงขยะที่เหม็นยังตั้งไว้หน้าบ้านอีก แถมตั้งทิ้งข้อย จนประเทศไทย
 กลายเป็นชุมชนถึงขยะไปแล้ว ไปที่ไหนก็เห็นแต่ถึงขยะเต็มไปหมด น่าอยู่
 น่ามาเที่ยวไหมครับเมืองไทย สยามเมืองยิ้มอยู่ริมถึงขยะ

รูปนี้เป็นมิตินิคมในปัจจุบันของชุมชนส่วนใหญ่ น้าอยู่มีถังในชุมชนใช้ถัง แล้วเปรียบเทียบกับรูปข้างล่างสิ เขาถอนถังขยะออกไปแล้ว น้าอยู่กว่ากันหรือไม่ ถ้าเลือกได้ท่านอยากจะอยู่ชุมชนไหน ภาพข้างล่างนี้แหละครับเป็นภาพมิตินิคมของชุมชนที่สะอาดน้าอยู่น้ามาเที่ยวเป็นมิตินิคมชุมชนไทยไร้ถัง

มิตินิคมแบบนี้เองแหละครับที่อยากให้เมืองไทยเป็น ถ้าหากเมืองไทยเป็นอย่างนี้ได้ทั่วประเทศนะครับ คนทั่วโลกที่มาเยือนเมืองไทย หรือดูข่าวจากเมืองไทย ก็จะได้แซ่ซ้องสรรเสริญว่า “เข้าไปเมืองไทยมาแล้วนะ สะอาดมาก แล้วคนไทยก็รักสะอาด ขยะเนี่ยไม่มีเลย ถึงขยะชักถังก็ไม่มี พอเราทิ้งกระป๋องเบียร์ลงถนนปั๊บ จะมีคนมาเก็บปั๊บ เราอ้ายอัย ต้องรีบไปขอคืน แต่คนไทยก็ไม่ว่าอะไรหรอก บอกกับฉันว่า ไม่เป็นไรหรอกเพราะคนไทย

เขาพัฒนาแล้ว เราเก็บได้ไม่มีปัญหา เดิมคนไทยก็ทิ้งแบบนี้แหละ โอเคนะ เเนเวอร์โมร์ ไม่เป็นไร ขอคุณที่มาเที่ยวเมืองไทย มีอะไรให้ช่วย ก็บอกนะคะ” ผมว่านักท่องเที่ยวที่ไหนเขาก็อยากมา ชาวที่เกี่ยวกับประเทศไทย เขาก็อยากดู

ผมว่าไม่เพียงแต่ชาวต่างประเทศนะครับ หากจะมองในแง่ของการท่องเที่ยว นะครับ ลองชุมชนท่านเป็นชุมชนปลอดถังขยะดูสิ รับรองคนไทยนี้แหละจะแห่มาดูงานบ้านท่าน แต่ก็น่าเศร้านะเราก็ดูงานกันมาเยอะแต่ก็ไม่ค่อยนำมาปฏิบัติกันหรอก ไปแค่ถ่ายรูปแต่ไม่ได้เห็นสิ่งที่ไปดูหรอก ถ่ายเอารูปตัวเองกับป้ายชื่อและดอกไม้สวยๆที่เขาปลูกเอาไว้ ว่ากันตรงๆ เสียบรรยากาศวิวดูสวยๆ เขาหมด ฮ่าๆๆ เอาที่แล้วแต่ชอบเถอะ เวลาไปดูงานขอให้ทำสิ่งดีๆที่ได้จากการดูงานมาปรับปรุงแก้ไขบ้านตัวเองละกัน เอาละครับมาว่ากันต่อทำไม่เขาถึงจะมาดูงานบ้านท่านก็แค่ไม่มีถังขยะมันจะวิเศษวิโสไปขนาดไหนแล้วมาดูงานแล้วดูได้อะไรพะ!!!!

วิเศษสิครับ ข้อแรก มันสะอาดหุสะอาดตา การสะอาดหุสะอาดตานี้เป็นเรื่องสำคัญ ตื่นเช้าขึ้นมาถ้าท่านไม่ล้างหน้าล้างตานะ หน้ายับ หน้าฟู มีขี้ตาติดอยู่ขอบตา คิ้วยังตึงค้างอยู่ มันจะน่าดูมัยละ เอาหูอีกทีหนึ่งนะ ถ้าหูข้างหนึ่งมีจิ้งจกติดอยู่รูหูทางห้อยลงมาตรงแก้ม อีกข้างหนึ่งแมลงสาบเข้าไปอาศัยเห็นหนวดโผล่ออกมาแกว่งไปมา จะน่าดูมัย ฮ่าๆๆ แค่นี้เปรียบเทียบให้เห็นว่าคำว่าสกปรกหุสกปรกตามันน่าเกลียด ภาพชุมชนที่เขาปลอดถังขยะมันสะอาดหุสะอาดตา สิ่งที่เราเห็นก็คือกระถางดอกไม้ ตั้งเรียงราย มีดอกหลากสี มีผีเสื้อบินไปมา ดูโล่งสบายตา สุขภาพจิตดีเพราะมีภูมิทัศน์สวยงาม ในทางตรงกันข้าม ถ้ายังเป็นเหมือนเดิมคือมิติเก่าคนเราใช้ถังเนี่ยนะ มองไปก็จะเป็นไอ้ตัวหมิ่นกินขยะ ผมหมายถึงถังขยะตั้งเรียงราย รกทุงรกตา มีถุงพลาสติกและกระดาษเศษอาหารเน่าหลากสี หนอนและแมลงวันหลายสายพันธุ์และหลายขนาด ไต่ยั่วเย้ย มีรถขยะปิดการจราจร เทขยะหกเรี่ยราด เดินผ่านต้องระวังและ

ย่องๆ เตี้ยๆ เหยียบกับระเบิด (คือขยะเน่าและซีท์มาครับ) ฮ่าๆๆ เอาแบบไหนดีครับ แบบไหนน่าอยู่กว่ากัน

ข้อที่สอง ครับ ข้อนี้เป็นหัวใจของหนังสือเล่มนี้ก็ว่าได้ คือหลักข้อนี้เนี่ย เป็นหลักสำคัญที่สุดในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม บางท่านซึ่งเป็นนักเขียน นักอ่านอาจจะตำผมว่า “อะไรกันไอน้อง เรื่องที่สำคัญต้องจั่วหัวสิ ถ้าเป็นหนังสือตั้งชื่อเรื่อง ถ้าเป็นข่าวก็ต้องพาดหัว มันถึงจะถูก” ก็ไม่เป็นไรครับ ในเพลงยูทูปมันมีหลายกระบวนท่า ที่ผมเอาหัวใจของเรื่องมาไว้ตรงกลางแล้วก็ซ่อนอยู่ในหัวข้อเล็กๆ เนี่ย ก็เปรียบเสมือนหัวใจของคนครับที่ไม่อยู่บนหัว แต่ซ่อนอยู่ในทรวงอกเพื่อป้องกันอันตราย ถ้าหัวใจอยู่บนหัวนะ ถ้าถูกเขกก็จะโดนเขกหัวใจ ซึ่งมันจะไม่เพียงเจ็บหัว แต่จะเจ็บปวดหัวใจซึ่งจะเจ็บนานกว่า จริงมั๊ย ในส่วนนี้ผมเรียกมันว่าเป็นหัวใจเพราะว่ามันเป็นหลักคิดที่กำกับการทำงาน เพื่อให้เกิดมิติใหม่ชุมชนไทยไร้ถังไรงครับ **“การไม่มีถังขยะในชุมชน หมายถึงสถานะที่คนในชุมชน ไม่ทิ้งสิ่งที่ไม่ใช่ขยะลงในถัง และเก็บส่วนที่เป็นขยะซึ่งน่าเกลียดและเป็นพิษไว้อย่างปลอดภัยและนำไปสู่การกำจัดโดยถูกหลักสุขาภิบาล และเป็นสภาวะการณ์ที่สังคมตระหนักรู้และมีวัฒนธรรมที่ไม่สร้างสิ่งแปลกปลอมเข้าไปในธรรมชาติ อันจะเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติให้แก่โลกอย่างยั่งยืน”** ดังนั้น การไม่มีถังขยะมันจึงไม่เป็นเพียงถนนที่โล่งไม่มีถังขยะเท่านั้นนะครับ มันต้องโล่งเข้าไปถึงจิตใจครับ ผมหมายถึงสภาวะที่จิตใจของคนตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม สำหรับผม การทำงานด้านสิ่งแวดล้อมสิ่งที่ผมยึดถือมาตลอดก็คือ **“การไม่สร้างสิ่งแปลกปลอมเข้าไปในธรรมชาติ และถ้ามีสิ่งแปลกปลอมอยู่ในธรรมชาติก็จะต้องเอามันออกมา หรือควบคุมมันไม่ให้มันเป็นพิษภัยต่อธรรมชาติ”** ในปี 2552 ประเทศไทยมีเรื่องแปลกๆ ซึ่งแปลกว่านานๆ ถึงจะได้ยินทีนะครับ มีกระต่ายขายนายคนหนึ่งน้อยใจศรัทธาเลยกินตะปูประท้วง (อย่าไปใช้วิธีนี้กับการประท้วงทางการเมืองนะครับ มันจะทำให้ตะปูขาดตลาดแล้ว

กระทบต่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง) กินมาแล้วหลายครั้ง แต่ครั้งที่ต้องไปหาหมอ เนื่องจากมันไม่ยอมออกมาเหมือนทุกครั้ง มีกรณีที่แปรงสีฟันหลุดเข้าไปในกระเพาะอาหารแล้วต้องไปหาหมอให้ช่วยเอาออกตั้ง 2 ราย และที่ล่าสุดระหว่างที่กำลังเก็บข้อมูลเขียนหนังสือเล่มนี้อยู่ นะครับ ก็มีกรณีปลาหมอพริบเข้าหาวนักเด็กที่จังหวัดพิจิตร แล้วเขาก็นำเอาทั้งหมอและเด็กมาออกรายการ แสดงเครื่องไม้เครื่องมือในการคีบปลาหมอออกจากกันเด็ก (ผมเลยเลิกกินฉู่ฉี่ปลาหมอมาตั้งแต่บัดนั้น) เห็นไหมละครับ ว่าตะปู แปรงสีฟัน และปลาหมอ ต่างก็เป็นสิ่งแปลกปลอมที่เข้าไปในร่างกายเรา แล้วร่างกายของเราก็ปฏิเสธ

ที่นี้ลองมาเปรียบเทียบกับระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติดูนะครับ สภาพทางธรรมชาติที่คนและสิ่งมีชีวิตทั้งหลายในสากลโลกนี้อยู่จะมีความเหมาะสมทางธรรมชาติของมันในแต่ละพื้นที่ และสรรพสิ่งที่มีชีวิตก็จะผูกต่อกันเป็นห่วงโซ่อาหารกันอย่างสมดุล สิ่งมีชีวิตมีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เน่าสลาย กันตามธรรมชาติ แต่ถ้าหากมีการนำสิ่งแปลกปลอมหรือสิ่งที่ไม่ใช่ธรรมชาติเข้าไปในธรรมชาติสิครับ ผลเสียหายที่ตามมาก็กองขยะ น้ำชะขยะ กลิ่นเหม็นจากขยะ น้ำเน่าเสีย อากาศเป็นพิษ ฝุ่นละออง เสียงดัง ฝนกรด รวมทั้งภาวะเรือนกระจกที่ทำให้เกิดโรคร้อน ล้วนแล้วมาจากการสร้างสิ่งแปลกปลอมหรือการเปลี่ยนโครงสร้างธรรมชาติที่เกิดจากน้ำมือของมนุษย์ที่บอกว่าตนเองคือผู้ประเสริฐกว่าสิ่งมีชีวิตอื่นใดในโลกนี้แหละครับ ที่นี้ลองเข้ามาใกล้ตัวอีกสักนิดนึง การทิ้งถุงพลาสติกซึ่งเป็นสิ่งแปลกปลอม (เพราะตัวมันเองมิใช่ของธรรมชาติแต่เป็นสิ่งที่คนสังเคราะห์ขึ้นมา) เข้าไปในธรรมชาติ มันหมายถึงผลเสียหายอะไรบ้างครับ แนนอนที่สุดครับ องค์กรปกครองท้องถิ่นจะต้องหาถังมารองรับ หากคนมาเก็บหากรมาชน หาน้ำมันมาเติมรถ หาทิ้งทิ้งเสร็จแล้วก็อยู่ได้อีกหลายร้อยปี น้ำก็ซึมไม่ผ่าน ถ้าหลุดไปอยู่ในท่อก็จะรวมกับพวกถุงพลาสติกที่คนอื่นทิ้งอุดตันท่อเมื่อท่ออุดตันน้ำก็ไม่ไหล เมื่อไม่ไหลก็เน่า เพราะส่วนใหญ่ถุงพลาสติกจะท่อนของเน่าหรือของติดเข็มาด้วย ของเน่าเมื่อเน่าได้ที่ก็จะกระจายสู่น้ำทำให้น้ำเกิดการ

เนาเสีย สร้างผลเสียหายอีกนาน ถุงพลาสติกที่ไม่ตกท้อก็จะปลิวกระจายไปตาม
เรือสวนไร่นา คนเก็บไปเผาก็เพียงละลายกลายเป็นรูปอื่นแถมยังปล่อยสารพิษ
ก่อมะเร็งกระจายไปในอากาศเป็นของฝากให้มวลมนุษยชาติไว้ทรมานร่างกาย
และตายอย่างทรมาน นี่เอาเพียงย่อๆ นะครับ

การดำเนินงานแก้ไขปัญหaxyะที่ผ่านมามันไม่ครบกระบวนการและไม่
ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลง ถ้าหากว่าทุกคนยังใช้วัสดุธรรมชาติแล้วทั้งก็ยังไม่พอจะ
สู้ได้ แต่โครงสร้างขยะมันเปลี่ยนมาปนด้วยวัสดุสังเคราะห์ที่ไม่ย่อยสลายตาม
ธรรมชาติ หรือย่อยสลายได้แต่ใช้เวลาเป็นร้อยๆ ปี การรณรงค์ให้คนทิ้งขยะ
ลงถัง (จึงต้องหางามาวางเรียงราย) เพื่อขนไปทิ้งทุกวันนี้เป็นการส่งเสริมการ
สร้างสิ่งแปลกปลอมเข้าไปในธรรมชาติ ถ้าเปรียบเทียบกับร่างกายมนุษย์ก็
เหมือนกับการอัดแป้งสีฟันลงกระเพาะอาหาร กลืนตะปู หรือปล่อยปลาหมอ
เข้ากันทุกวัน ผมถามว่าร่างกายเราจะอยู่รอดหรือไม่ ธรรมชาติก็เช่นเดียวกัน
ครับ เดิมมันสมดุลเหมาะสมที่จะให้คนและสิ่งมีชีวิตอื่นๆ อยู่ ถ้ามันเสียดุลนี้ไป
คนเราก็จะเสียศูนย์เหมือนกันนะครับ คือก็จะอยู่ไม่รอดเช่นเดียวกัน

**“การถอดถอนถังออกจากชุมชน จึงมีใช้ถังเพียงรูปธรรม แต่ถึงที่จะ
ต้องถอดถอนออกไปด้วยคือถังที่เป็นนามธรรม คือ สภาพจิตใจที่เจริญของ
คนในสังคมที่ไม่สร้างสิ่งแปลกปลอมเข้าไปในธรรมชาติ และควบคุม
สิ่งแปลกปลอมที่เราจำเป็นจะต้องใช้มิให้ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ”**

ดังนั้น การถอดถังขยะออกไปจากชุมชน มิใช่ว่าเราไม่มีขยะนะครับ ขยะ
ยังมี แต่เป็นขยะที่เป็นขยะจริงๆ งาม്മัย มีขยะจริงขยะปลอมด้วยหรือ ขยะจริง
คือสิ่งที่ใช้ไม่ได้อีกแล้ว และเป็นพิษเป็นภัยเียง แล้ว อบต. เทศบาล กทม. และ
ม.พ.ย. หรือเมืองพัทยา (อันหลังผมย่อเองนะครับ) ต้องเก็บขยะอยู่หรือเปล่า
ต้องเก็บครับ เก็บแล้วต้องเอาไปกำจัดให้ถูกหลักสุขาภิบาลด้วย ผมเคยผ่า
พิสูจน์แล้วเียงว่า ขยะจริงๆ ที่จะต้องทิ้งจากครัวเรือน ได้แก่ กระป๋องยาฆ่าแมลง

สารเคมี ถ่านไฟฉาย ถ่านโทรศัพท์มือถือ หลอดไฟ ชยะติดเชื้อหรือเลือด พวกนี้แหละครับที่ท่านจะต้องเก็บมันไว้ในที่ปลอดภัย และแยกเก็บเป็นประเภท เพื่อสะดวกในการกำจัดภายหลัง ถ้าจะเก็บไว้ในถังก็ต้องเก็บถังไว้ในที่ที่ปลอดภัย (แน่นอนที่สุดต้องไม่ตั้งไว้ในที่สาธารณะโดยเฉพาะอย่างยิ่งตามถนน) องค์รปกครองท้องถิ่นก็มีหน้าที่เก็บขยะเหล่านี้แหละครับไปกำจัด แต่ก็มาเก็บเป็นเวลาดังนั้น รถขยะก็ยังคงอยู่ คนงานเก็บขยะก็ยังคงอยู่ แต่เขาจะทำงานน้อยลง ใช้จ่ายน้อยลง เพราะเขาไม่ต้องเก็บขยะปลอม ท่านจำได้มั๊ยที่ผมแยกขยะให้ดู จาก 46 กิโล แยกแล้วมีขยะจริงเพียง 2 กิโลเท่านั้น ถ้า 100 กิโล ก็จะมีเหลือขยะจริงประมาณ 5 กิโลเท่านั้น 100 ตันก็จะเหลือเพียง 5 ตันเท่านั้น ซึ่งถ้าหากชุมชนเราร่วมมือร่วมใจกันแล้วนะครับ ชยะที่เราช่วยกันผลิตรายู่สี่หมื่นตันต่อวัน ก็จะมีเหลือเพียงวันละ 2 พันตัน ซึ่งจะทำให้เราสามารถกำจัดขยะได้อย่างถูกต้องหลัก สุขาภิบาลได้ทั้งหมด เมื่อขยะน้อยลง ก็ไม่จำเป็นต้องเก็บขยะทุกวัน ชุมชนที่ไม่มีถังแล้วเช่น ที่ชุมชนชัยสถาน เทศบาลตำบลอุโมงค์ จังหวัดลำพูน เทศบาลเก็บขยะเดือนละ 2 ครั้ง ชุมชนเขาก็ยังสะอาด สะอาดกว่าชุมชนที่ต้องเก็บขยะทุกวันครับ

ที่นี้ลองมาเปรียบเทียบดูค่าใช้จ่ายในการขนขยะนะครับ ระบบขนขยะไปทิ้งบ้านเพื่อนหรือบางส่วนก็ไปกำจัดเนี่ยตกอยู่ประมาณตันละ 700 บาท โดยเฉลี่ยนะครับ บางที่อาจจะสูงกว่าบางที่อาจจะต่ำกว่า ถ้าวันละสี่หมื่นตันเราก็จะใช้เงินประมาณ 28 ล้าน หรือปีละ 10,220 ล้านบาทต่อปี ถ้าเราช่วยกันนะครับถ้าได้ตามตัวอย่างข้างบนค่าใช้จ่ายก็จะเหลือค่าขนขยะเพียงประมาณ 550 ล้านบาทต่อปีเท่านั้นเองครับ ผมคาดหวังนะครับ หากเราช่วยกันให้ได้ในระยะ 5 ปีนี้เนี่ยนะครับ เขาแคลลดปริมาณขยะคือไม่ทำให้สิ่งที่ไม่ใช่ขยะกลายเป็นขยะให้ได้ซักหนึ่งในสี่ของที่เป็นปัจจุบัน เราก็จะสามารถลดค่าใช้จ่ายได้ประมาณ ปีละ 2,500 ล้านบาทต่อปี หรือ 5 ปีได้ 12,500 ล้านบาทต่อปี ใช้จ่ายที่เราลดได้จะได้เอาไปทำอย่างอื่นไป ดีกว่าเอามาขนขยะที่ไม่ควรเป็นขยะไปทิ้งบ้านเพื่อนใหม่ละ ผมจึง

คุยเอาไว้แต่หน้าแรกไว้ว่า 5 ปี คืนเงินให้แผ่นดินหมื่นล้านไง เห็นที่มาของมัน หรือยังละครับ เอาเถอะเรื่องเงินเรื่องเล็ก (เรื่องไม่ได้เงินใหญ่กว่า) เพราะจะเป็น ผลพลอยได้ เพราะถ้าหากเมื่อใด “ขยะลดลงค่าใช้จ่ายมันก็ลด เงินก็คงเหลือ อยู่ในท้องถิ่นชุมชนท่านนั้นแหละ” จะได้เอาไปใช้ทำสิ่งอื่นที่จำเป็น เช่น ซ่อมแซมสาธารณูปโภค สร้างโรงเรียน/สถานีนอนามัย สนับสนุนการศึกษา ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เห็นมั้ยล่ะว่าแค่ถอนถังขยะออกจากถนนเนี่ยนะมันสร้าง โอกาสในการพัฒนาด้านอื่นๆ เยอะแยะไปหมด ขอกระชับหน่อยหนึ่ง ถ้าท่าน ทำได้ก่อนนะ ผมเล่าให้ฟังแล้วใช่ไหมล่ะว่าจะมีคนมาศึกษาดูงาน เห็นโอกาส แล้วยังท่าน เก็บค่าศึกษาดูงานเลย แล้วก็ให้ชุมชนประกอบอาหารเครื่องดื่มขาย โดยการขอ (แกมบังคับ) ให้ใครก็ตามที่จะมาดูงานต้องมาทานอาหารที่ชุมชนเรา อาหารจานเด่นคือ ผู่ี่ปลาหม้อ 😊 แล้วก็เอากำไรแบ่งจ่ายกันในชุมชน แล้วเราก็หาของที่ระลึกเป็นของขวัญ นับตั้งแต่กระดาษชำระเป็นต้นไปมาขาย รายได้ ก็จะเกิดด้วยแหล่งท่องเที่ยวของเรากายในหมู่บ้านนั้นแหละ ท่านอาจจะรับเป็น โฮมสเตย์ให้คนมาดูการบริหารจัดการขยะภายในครัวเรือนและชุมชน คำก็จะ เห็นว่าเราจะได้เป็นเจ้าของโรงแรมแบบครัวเรือนนะ แต่ระวังจะถูกยกเค้าด้วย ละกัน

เอาละครับ ก่อนจบข้อย่อยที่เป็นข้อหลัก (มีนนะ) ขอตอกย้ำกันอีกคราว นะครับว่าการที่คนมีหัวใจที่โล่งไม่คิดที่จะสร้างขยะหรือสิ่งแปลกปลอมเข้าไปใน ธรรมชาติ หรือการที่คนมีความตระหนักถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการสร้าง สิ่งแปลกปลอมเข้าไปในธรรมชาติ จะทำให้เกิดจิตสำนึกที่จะอนุรักษ์ธรรมชาติและ ไม่สร้างขยะออกสู่สาธารณะและธรรมชาติ เมื่อไม่สร้างขยะก็จะทำให้ ปริมาณขยะลดลง ปริมาณขยะที่ลดลงและมีการจัดเก็บขยะแท้ที่มีขีดและ ปลอดภัยในครัวเรือนก็จะทำให้ถังขยะในที่สาธารณะหมดความสำคัญและไม่มี ความจำเป็นอีกต่อไป ถึงขยะจึงถูกถอนออกจากพื้นที่ถนนและชุมชน การถอน ถังขยะออกไปได้มันจึงวิเศษดังที่ได้กล่าวมาแล้วแหละครับ ตอบคำถามที่ว่า

“ชุมชนไทยไร้ถังแล้วดูได้อะไรพะ” ที่ได้ก็คือ ชุมชนของท่านและชุมชนเพื่อนบ้าน (ที่เราเอาขยะไปทิ้ง) จะน่าอยู่ ปลอดภัย ธรรมชาติดี และมีเงินคืนแผ่นดิน คร้าบ 😊 แล้วถอนถังขยะเมื่อใด

เราไม่ได้ต่อสู้กับถัง
แต่เราสู้กับจิตวิญญาณของมัน
คือวัฒนธรรมที่หนุนหลังถึง
อยู่มาเป็นเวลาสามทศวรรษ
เราต้องการเปลี่ยนวัฒนธรรม
ของคนจากการมุ่งให้
เขามุ่งทิ้งขยะลงถังซึ่งทำสำเร็จแล้ว
มาเป็นไม่สร้างขยะลงถัง
และไม่สร้างสิ่งแปลกปลอม
เข้าไปในธรรมชาติ

ฤกษ์ถอนถังขยะ

คนไทยเนี่ยขึ้นชื่อลือชื่อนามในด้านการทำฤกษ์ยามที่เหมาะสม ไม่ว่าจะ เป็นวันขึ้นบ้านใหม่ วันแต่งงาน วันโกนจุก วันบวชวันโกน และก็มีการถือฤกษ์ มงคลตอนเปิดประชุมหรือตอนประธานเปิดงาน “บัดนี้ได้เวลาอันเป็นศุภฤกษ์ มงคลแล้ว ขอเชิญท่านประธานขึ้นสู่ยอดเสาและเป่าลูกโป่ง” ที่ล่ำคำกัญนิยามให้ เวลามงคลลงท้ายด้วยเลข 9 แต่ ฤกษ์ถอนถังขยะมิได้กำหนดตายตัวครับ จะ ถอนก็เมื่อถึงขยะไม่มีจิตวิญญาณคือไม่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนแล้วครับ หมายความว่าอย่างไร ก็หมายความว่า เมื่อทุกครัวเรือนในชุมชนที่ใช้บริการ ถึงขยะใบนั้นๆ ไม่รับวัสดุที่ไม่ย่อยสลายตามธรรมชาติจากตลาด หรือถ้ารับมาก็ เอาไปขายเป็นวัสดุรีไซเคิล ทุกครัวเรือนไม่ทำให้สิ่งที่ไม่ใช่ขยะกลายมาเป็นขยะ ทุกครัวเรือนเก็บขยะที่มีอยู่น้อยนิดและก็เก็บเองไว้ในบ้านอย่างมิดชิดและ ปลอดภัย รอเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลมาเก็บตามเวลานัดแล้วเอาไป กำจัดอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ทุกครัวเรือนรู้จักแยกแยะและคัดแยกของขายได้ และเก็บไว้ขายเองในครัวเรือน ไม่สร้างสิ่งแปลกปลอมเข้าไปในธรรมชาติ อ้าว ถึงขยะตกงานไม่มีขยะรองรับ ที่นี้พี่น้องได้ฤกษ์ยกถังขยะไปคืนเทศบาลหรือ องค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว ว่าแล้วพี่น้องในซอยชุมชนเราก็ได้ถังขยะออกจาก ชุมชน แล้วก็ช่วยกันปลูกดอกไม้ให้สวยงามแทนที่ถังขยะ อวสานตำนานถังขยะ ในซอยที่ยึดครองพื้นที่มากกว่า 30 ปี นับตั้งแต่บัดนั้น ชุมชนก็เป็นชุมชนที่ สะอาดน่าอยู่ ไม่มีถังขยะตั้งเรียงราย ผู้คนก็จิตใจใสรสะอาด แต่อย่างไรก็ตามรถ ขยะก็ยังแวะเวียนมารับขยะตัวจริงเป็นครั้งคราว บางบ้านทั้งเดือนก็ไม่มีขยะที่ จะทิ้งเลย ฤกษ์วันนั้นทำให้เราเข้าสู่ความสุขในมิติไร้ถังจริงๆ นิทานเรื่องนี้สอน ให้รู้ว่าคนที่จะถอนถังขยะออกจากชุมชนคือประชาชนในชุมชนครับ แล้วจะถอน ก็ต่อเมื่อมันกลายเป็นส่วนเกินของชุมชนเขาแล้ว ชุมชนเขาก็เชิญมันออกครับ

พูดเหมือนง่ายหรอก แต่ทำยังไงล่ะยะหล่อน ถึงจะไปถึงฤกษ์นั้น

ดอนดึงขะ

ออกจากชุมชนจะทำอย่างไร

ผมเคยถามผู้คนเกี่ยวกับการถอนถังขยะออกจากชุมชน หรือ ทำให้ชุมชนในหลายชุมชน และเคยนำเสนอผู้หลักผู้ใหญ่มาหลายท่าน คำถามที่ได้รับกลับมาก็คือว่า “**เขี่ย ไม่ได้หรอก ไม่มีถังแล้วจะให้เขาเอาขยะไปทิ้งไหนจะยุ่งตายหะ**” เอาละครับ ผมก็ไม่ท่อหรอก ท่อไม่แท้ แท้ไม่ท่อ ควักยาหม่องตราลิงถือลูกท้อมาสูดดมกันเป็นลมก่อนลิง ผมไม่ได้โทษท่านเหล่านั้นหรอกครับ เพราะแนวความคิดมันฝังกันมานาน ชุมชนก็เรียกร้องหาถังขยะส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองท้องถิ่น ก็ล้วนสนับสนุนให้มีถังขยะรณรงค์ให้ทิ้งขยะลงถังกันมาร่วม 30 ปี แล้ว ถังขยะกลายเป็นจิตวิญญาณฮ่าๆๆ มีผู้คุมครอง การที่จะถอนถังขยะออกจากชุมชนมันไม่ได้ง่ายๆ เหมือนเขาย้ายข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ครับ กล่าวคือ เอาเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรีหรือให้ไปเป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีก็ย้ายได้ แต่ถังขยะเนี่ยนะ ผมทำเลย คณะรัฐมนตรีและรัฐสภา ยังไม่กล้าเสนอเป็นวาระการประชุม นี่ก็ดูละกันนะครับว่าที่ต่างๆ อยู่เนี่ยมันยิ่งใหญ่ขนาดไหน ขนาดปฎิวัติรัฐประหาร องค์กรอิสระใหญ่ๆ และรัฐธรรมนูญก็ยกเลิก รถถังจะจอดอยู่ตามแยกและคอสะพาน พอคณะปฏิวัติสั่งเลิกรถถังหายกลับเข้าที่กรมกองหมด แต่แปลกมัยยี้ ถังขยะไม่มีใครกล้าแตะ **“ถังเข้าใครอย่าแตะ มันต้องอยู่คู่ถนนชุมชน”** ฮ่าๆๆๆ ดังนั้น การถอนถังขยะจึงเป็นศึกใหญ่ เพราะมันมิใช่เพียงการให้พนักงานไปยกถังออกจากชุมชนเท่านั้น แต่มันเป็นการเปลี่ยนแปลงวัณธธรรมจากการเรื่องการจัดเก็บขยะให้สูงขึ้นสู่การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม **“จึงเป็นเรื่องที่ยากและต้องใช้เวลา ผู้ปฏิบัติงานจะต้องอดทน เพราะสิ่งที่เราต่อสู้มิใช่สู้กับถังแต่สู้กับวัณธธรรม”** กว่าจะทำให้คนทิ้งขยะลงถังซึ่งได้หามาตั้งเอาไว้ก็ต้องใช้

เวลากว่า 30 ปี จะถอนถังออก ให้คนเก็บขยะจริงไว้ในบ้าน และไม่สร้างสิ่งที่มีถังขยะให้กลายเป็นขยะที่ต้องใช้เวลา การเปลี่ยนก็จะต้องใช้แนวคิดการบริหาร การเปลี่ยนแปลงมาช่วยเป็นมุมมองละกันนะครับ

การบริหารการเปลี่ยนแปลงมีคนคิดมากมาย แต่ผมว่ามีอยู่เจ้านึงที่น่าสนใจเพราะลองเอามาเทียบกับประสบการณ์การดำเนินงานที่ผมได้ไปร่วมกับชุมชน รวมทั้งศึกษากระบวนการดำเนินการขององค์กรปกครองท้องถิ่นที่เขาประสบความสำเร็จ พบว่ามุมมองการบริหารการเปลี่ยนแปลงของ นิลา坎ันท์ กับ รามนารายัน² ซึ่งแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การสร้างการยอมรับในการเปลี่ยนแปลง การระดมการสนับสนุน การดำเนินการเปลี่ยนแปลง และการสร้างขีดความสามารถในการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะได้นำเสนอตามลำดับ ต่อไปครับ

ขั้นตอนแรก การสร้างการยอมรับในการเปลี่ยนแปลง

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะเป็นจุดเริ่มต้น อย่งที่กระผมได้กราบเรียนบรรดามิตรรักแฟนเพลงแล้วนะครับว่า เราไม่ได้ต่อสู้กับถังแต่เราสู้กับจิตวิญญาณของมัน คือวัฒนธรรมที่หนูนหลังถังอยู่มาเป็นเวลาสามทศวรรษ เราต้องการเปลี่ยนวัฒนธรรมของคนจากการมุ่งให้เขามุ่งทิ้งขยะลงถังซึ่งทำสำเร็จแล้ว มาเป็นไม่สร้างขยะลงถังและไม่สร้างสิ่งแปลกปลอมเข้าไปในธรรมชาติ ขั้นตอนนี้ต้องนำของจริงมานำเสนอกันครับ ของจริงที่ว่านี่คืออะไรละ มันคือข้อมูลที่ว่าด้วยขยะครับ เรายังจำกันได้นะครับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับขยะในชุมชนโดยตรงมี 2 ฝ่ายคือฝ่ายผลิตซึ่งคือชุมชนและฝ่ายขนและเอาไปส่งทั้งบ้านคนอื่นคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฝ่ายชุมชนไม่เห็นภาพรวมครับ

² V.Nilakant and S. Ramnarayan, **Change Management: Altering Mindsets in a Global Context**, (London: Response Books, 2006), p. 30 - 53

จะเห็นก็เพียงแต่ว่าถังขยะหน้าบ้านตุงอยู่หรือเปล่าหนอ รถขยะมันมาเก็บหรือยัง ถ้ายังไม่มาซ้ำจะโทรไปด่านายก (ซ้ำได้ไวยเพราะซ้ำเป็นคนเลือกนายกถึงได้เป็น) ดังนั้นฝ่ายที่น่าจะเป็นคนเปิดเผยข้อมูลให้เห็นในภาพรวมได้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่นครับ

ผู้นำต้องทำอะไร

เป็นเรื่องธรรมดาครับ ลิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น ลิบตาเห็นไม่เท่ามือทำ ผู้นำคือผู้ที่จะต้องเริ่มต้นเก็บข้อมูลและทดลองทำก่อน เริ่มจากนายก และทีมงานก่อนนะครับ ขอเรียนว่าท่านจะต้องเอาจริง คำว่าทีมงานหมายถึงใครก็ได้ที่สนิทชิดเชื้อซักกลุ่มเล็กๆ แต่ที่แนะนำก็คือว่าทีมผู้บริหารจะต้องร่วมมือร่วมใจกันนะครับ ร่วมทำอะไรหรือครับ ร่วมกันทดลองก่อน ลดปริมาณขยะที่บ้านของท่านก่อน ลดถังไล่ละ วิธีการก็คือว่าเล่าให้คนในบ้านฟังก่อนว่าขยะคืออะไร “ขยะคือสิ่งที่ไม่สามารถนำมาใช้ได้อีกแล้วและเป็นพิษเป็นภัยต้องเก็บให้มิดชิดแล้วค่อยส่งให้เทศบาล/อบต. นำไปกำจัดให้ถูกหลักสุขาภิบาล อะไรก็ตามที่ใช้ได้อีกไม่ถือว่าเป็นขยะเราจะเรียกมันใหม่ว่า สะ-หระ-เอ-งอ-อิน-อเงิน เพราะมันล้วนขายได้ บางทีก็เรียกว่าของรีไซเคิล เทศบาลนครพิษณุโลก ของท่านนายกเปรมฤดี ชามพูนท เรียกว่า ของขายได้” คือก่อนอื่นต้องรู้จักคำว่าขยะให้แจ่มแจ้งทั้งครอบครัวก่อนนะครับ อะไรที่ไม่ใช่ขยะ “อย่าทิ้ง” หนึ่งยาง ก็รวบรวมไว้ ถุงพลาสติกก็รวบรวมไว้ ถุงสะอาดคือไม่เป็นอันให้พับเป็นรูปสามเหลี่ยมเก็บรวบรวม ถุงที่เปื้อนก็เอาไปใส่กะละมังไว้ล้างพร้อมกับตอนล้างจานแล้วเอาไปตากแดด (ใช้ไม้หนีบผ้าและไม้แขวนเสื้อเก่าๆ แขวนแป๊บเดียวก็แห้ง) แล้วก็เอามาเก็บ นี่ถ้าเกิดชี้แจงจล้งเราก็นือคมันตั้งแต่มันยังอยู่ตลาดโน่น ปฏิเสธภาชนะที่ไม่ย่อยสลายตามธรรมชาติ เช่น ถุงพลาสติก กล่องโฟม หลอดดูดพลาสติก อ้าวแล้วให้ถือกลับบ้านไล่ละ ก็วางแผนก่อนไปตลาดสิครับ อาจจะชื้อยามหรือถุงผ้าใส่ก็ได้ ถ้าเป็นอาหารก็เตรียมภาชนะอื่นๆ

ไปใส่ก็ได้ เช่น ปิ่นโต ถ้าชี้แจงหากก็ต้องล้างครับ ช่วยชาติรักษาสิ่งแวดล้อมนะ

ว่ากันต่อเนาะ ของชายได้จำพวกแก้วพวกขวดก็ให้แยกไว้ต่างหาก ขวดพลาสติกใสและซุ่นก็ให้แยกกัน กระดาษหนังสือพิมพ์ก็พับให้เป็นฉบับ กระดาษถ่ายเอกสารก็ให้แยกกันกองไว้ กล่องกระดาษที่รวบรวมต่างหาก กล่อง โฟม โลหะหรือกระป๋องอลูมิเนียมก็แยกไว้ครับ แยกไว้เป็นแผนๆ นะครับ อย่างรวมกัน ไปไม่ถึงไม่กี่เก็บกวาดกองไว้หรือหาถังเก่าๆหรือท่อซิเมนต์ที่ใช้ทำ บ่อกรองมาวางเป็นภาชนะกองไว้ 3 - 4 เดือน ก็จะได้ปุ๋ยหมัก ส่วนเศษอาหาร และเปลือกผลไม้ ถ้าไม่มีสัตว์ให้กินก็เอาไปเทลงดิน โคนต้นไม้หรือแปลง ดอกไม้หรือกระถางดอกไม้แล้วก็พรวนดินกลบ ตามทฤษฎีชี้แนะ คือว่า แมวมันถ่ายแล้วกลบก็จะไม่เหม็นครับ

เมื่อแยกส่วนที่ **“ไม่ใช่ขยะ”** ออกแล้วลองดูซิว่าท่านเหลือขยะทิ้งหรือไม่ ถ้าเหลือแล้วเหลือเท่าไร? เหลืออะไรทิ้งบ้าง ที่น่าจะทิ้งก็ได้แก่ ผ้าอนามัย ผ้าก๊อชพันแผล หลอดไฟ มิถโคน กระป๋องยาฆ่าแมลง ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่รี โทรัดพ์ที่มีมือถือ ถ้ามีตาชั่งก็ลองชั่งดูในแต่ละวันว่าท่านมีขยะวันละเท่าใด (ขยะก็ ควรจะแยกประเภทไว้จะครับมันจะง่ายต่อการจัดเก็บและกำจัดภายหลัง) แล้วก็ หาที่จัดเก็บขยะภายในบ้านของท่านให้มีขีดและอยู่ในที่ปลอดภัย ที่เล่ามา ทั้งหมดใช้เวลาไม่เกินวันละ 5 นาทีหรือหกครึ่งในการทำ ที่สำคัญ **“อย่าเพิ่งเอา ขยะบ้านท่านไปทิ้งนอกบ้าน”** มันไม่เหม็นหรือหกครึ่งเพราะไม่มีเศษอาหาร

รวดเร็วเหมือนหนึ่งการ์ตูน เวลาผ่านไป 7 วัน ลองดูซิครับส่วนที่เป็น ขยะ กับส่วนที่เป็นของชายได้ หรือ วัสดุรีไซเคิลส่วนไหนมากกว่ากัน แล้วก็นัดกัน กับที่มงานของท่านที่ร่วมกันทดลองทำนี้แหละให้เอาของชายได้มารวมกัน และให้เอาขยะมารวมกันดูครับ ของชายได้ให้เอาไปขายให้ร้านขายของเก่า ส่วนขยะให้รวบรวมให้กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม หรือส่วนงานที่ท่านหาที่ กำจัดขยะนำไปกำจัดให้ถูกหลักสุขาภิบาล แล้วลองเอาเงินที่ได้จากการขายวัสดุ

รีไซเคิลทั้งหมดมาหารด้วยจำนวนคนที่ทำการคัดแยกขยะดูสิครับ ถ้าหากได้วันละ 1 บาทต่อคนต่อวัน ก็ถือว่าประสบผลสำเร็จในเรื่องต้นอย่างมหาศาลแล้ว เพราะอะไรครับ หากทุกคนช่วยกันคัดแยกขยะไม่เอาของขายได้ไปทิ้งเป็นขยะ ก็จะมีรายได้วันละประมาณ 1 บาท ไม่น้อยนะครับ ถ้าคน 3 หมื่นคนร่วมกิจกรรม ก็จะมีรายได้เกิดขึ้นในระบบวันละ 3 หมื่นบาท หรือเดือนละ 9 แสน หรือปีละ 10 ล้าน 8 แสนบาท ถ้าคนไทยร่วมกันคัดแยกทั้งประเทศก็จะมีรายได้วันละ 63 ล้านบาท หรือปีละ 22,680 ล้านบาท น้อยปะละ แล้วจะโยนเงินทิ้งแล้วก็เสียค่าขนเงินไปทิ้งทำไมละครับ

เพื่อให้แน่ใจว่าเราเข้าใจ เน้นนะครับ สิบตาเห็นไม่เท่ามือทำ ลองอีกซัก 7 วัน อาจจะมีคำถามใหม่ๆ เพิ่มเข้ามา เช่น เสื้อผ้าเก่า จะทำอะไร เก็บรวบรวมแล้วเอาไปบริจาคครับ คนอยากได้ยังมี บริจาคตามมูลนิธิต่างๆ ที่วัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี หลวงพ่อพยอม กัลยาโณ ท่านก็รับบริจาค เครื่องใช้ไฟฟ้าเก่าๆ คอมพิวเตอร์ พวกนี้ขายได้หมดครับ แล้วก็ถอยอันมานึกดูนะครับว่าไอ้ถังขยะที่ตั้งเรียงรายรอให้เราเอาขยะไปใส่ให้มันเนี่ย มันยังจำเป็นอยู่มั๊ย เรียงตั้งอวดอวดมันอยู่หรือเปล่า ผมลองทำดูแล้ว ไม่จำเป็นเลยครับ เพราะผมมีขยะน้อยมาก หลอดไฟก็เป็นปีแล้วไม่ได้เปลี่ยน มีดโกนก็ใช้แบบไฟฟ้าอันเดียวมา 2 ปีแล้ว ไม่ค่อยเกเรเกตุงไม่มีใครมาตีหัวผ้าก็อซก็ไม่ต้องใช้ ผ้าอนามัยผมก็ไม่ต้องใช้ แบตเตอรี่โทรศัพท์มือถือก็ไม่เคยเปลี่ยนเลย ถ่านไฟฉายก็ใช้บ้างในนาฬิกาแขวนและรีโมทคอนโทรลเป็นปีแล้วไม่เคยเปลี่ยน ผมรวบรวมถุงพลาสติกอยู่ 8 เดือน แล้วเอาไปขายได้ เงิน 6 บาท เพื่อนผมเขาบอกผมว่าเอ็งนะบ้าทำทำไมไม่เห็นคุ้ม ผมก็เลยสวนไปว่าแล้วเอ็งทำได้เหมือนข้าหรือเปล่านั้นเคยได้เงินจากการขายถุงพลาสติกซักบาทมั๊ย เพื่อนผมมันงงเป็นไก่ตาหลุดเดี๋ยวนี้มันก็มาคัดแยก แล้วเจอกันเดือนก่อนมันบอกว่ามันเก็บอยู่ 5 เดือนขายได้ 3 บาท มันภูมิใจมากที่มันทำได้ “เฮ้ย เพื่อน ที่ภูมิใจนะ ไม่ใช่ภูมิใจเพราะว่าได้เงินสามบาทหรอกวะ แต่ภูมิใจว่าได้ช่วยอนุรักษ์ธรรมชาติ

ไม่สร้างขยะออกสู่สาธารณะ และไม่สร้างสิ่งแปลกปลอมเข้าไปในธรรมชาติ
ไว้ย” ถูกลงพลาสติกถุงหนึ่งใช้เวลาหลายร้อยปีกว่าจะย่อยสลาย เพื่อนผมมันบอก
ว่าที่มันเอาไปขายเป็นวัสดุรีไซเคิลถุงเบ้อเริ่มเนี่ยนะ คงใช้เวลารวมกันเป็นหมื่นปี
แน่กว่าจะสลายหมด

ที่นี้ลองย้อนกลับมาที่ท่านผู้นำอีกทีนะคะครับ ถ้าท่านได้ลองทำมาแล้ว
2 สัปดาห์ท่านก็จะเห็นความแตกต่างที่เกิดขึ้น และความภาคภูมิใจที่เกิดขึ้นกับ
วัฒนธรรมใหม่ที่ท่านถือปฏิบัติ สัปดาห์แรกท่านอาจจะสับสนและมีรู้สึกอึดอัด
ใจที่จะต้องมาล้างถุงพลาสติกและคัดแยกหมวดหมู่วัสดุที่เราอยากจะทำไปทิ้ง
เหมือนที่เคยปฏิบัติมาหลายสิบปี แต่ถ้าลงมือทำแล้วก็จะเกิดความรู้สึกใหม่และ
มั่นใจว่าทำได้ไม่ยาก ใช้เวลาไม่มากเพียงวันละไม่เกิน 5 นาทีเท่านั้น ท่านผู้นำ
ลองนัดทีมงานที่ร่วมกันทดลองปฏิบัติมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความ
รู้สึกกันในตอนเย็นๆ หรือเช้าๆ ในวงกาแฟก็ได้ครับ ประเด็นที่ต้องถามกันก็คือ
ขยะในบ้านท่านลดลงมั๊ย การคัดแยกยากมั๊ย ท่านต้องนำเอาขยะไปทิ้งถึงตาม
ถนนอยู่หรือไม่ ถึงขยะที่ตั้งเรียงรายอยู่ท่านจำเป็นอยู่หรือไม่ ถ้าทุกคนร่วมมือ
ร่วมมือกัน คำตอบที่ได้ออกมาจากประสบการณ์ของผมที่ได้มีโอกาสร่วม
สนทนาค่ะครับ ส่วนใหญ่จะออกมาในเชิงบวก คือ ทำได้และรู้สึกภาคภูมิใจใน
การปฏิบัติ และเห็นว่าสามารถลดปริมาณขยะได้ และท้ายที่สุดถึงขยะที่ตั้งอยู่
ตามท้องถนนก็ไม่จำเป็น และก็จะตัดสินใจดำเนินการขยายแนวความคิดไปสู่
ชุมชน ผมเรียกว่า เป็นการตัดสินใจในระดับนโยบายครับ

กำหนดข้อมูลฐานและสถานการณ์ปัจจุบัน

เมื่อได้ตัดสินใจในระดับนโยบายแล้วนะคะก็ต้องย้อนกลับมาศึกษา
ข้อมูลสถานการณ์การบริหารจัดการขยะภายในท้องถิ่นก่อนครับ หรือเรียกอีก
อย่างหนึ่งว่าข้อมูลฐาน (Baseline Data) ข้อมูลฐานที่สำคัญได้แก่

- ปริมาณขยะต่อวัน ต่อเดือน และต่อปี ของท้องถิ่น
- ปริมาณขยะที่สามารถจัดเก็บได้ต่อวัน ปริมาณขยะที่ตกค้าง
- โครงสร้างของขยะประกอบด้วยอะไรบ้าง มีขยะจริง และสิ่งที่มีใช้ขยะที่ถูกสร้างให้เป็นขยะโดยมนุษย์เท่าใด
- แนวโน้มของปริมาณขยะที่จะเพิ่มขึ้นไปอีก 5 ปีข้างหน้า
- จำนวนเงินที่จะต้องใช้ในการกำจัดขยะต่อเดือนและต่อปี
- จำนวนเงินที่เก็บได้จากค่าธรรมเนียมต่อเดือนและต่อปี
- จำนวนรถขยะ คนงาน และจำนวนถังขยะที่มีอยู่ (พร้อมรูปถ่าย)
- สภาพที่ทิ้งขยะ (รูปถ่าย) อายุการใช้งาน จะใช้ได้อีกเท่าใด
- หากสถานการณ์ยังเป็นอยู่เช่นนี้ จะถึงจุดวิกฤติที่ไม่มีที่ทิ้งขยะเมื่อใด
- ปัญหาขยะลดได้หรือไม่ ทำอย่างไร (เบื้องต้นคือคัดแยก ครัว) เล่าเรื่องที่ท่านคัดแยกขยะ แล้วลดได้เท่าใด คำนวณให้เห็นว่าถ้าทุกครัวเรือนรวมกันจะลดขยะได้เท่าใด
- เมื่อลดขยะได้ ลดค่าใช้จ่ายได้ ค่าใช้จ่ายที่ได้จากการที่ประชาชนช่วยลดขยะจะเอาไปทำอะไร คั้นให้ชุมชน

ข้อมูลฐานนี้เป็นเรื่องสำคัญครับเพราะจะทำให้เราารู้ได้ว่าปัจจุบันสถานการณ์เราเป็นอย่างไร ที่สำคัญผู้บริหารและผู้นำทั้งหลายที่จะเป็นผู้ดำเนินงานตามนโยบายจะต้องลงไปสำรวจข้อมูลให้เห็นสภาพที่เป็นอยู่ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อจะทำให้สามารถนำไปถ่ายทอดให้แก่ชุมชนรับทราบสถานการณ์

ยกตัวอย่างนะครับ นายกเทศบาลเมืองเขาสยามยอด นายกสายใจ เลิศวิริยะ-
ประภา ได้ไปสำรวจและดูสถานที่ด้วยตนเอง สรุปได้ว่า เดือนมีนาคม 2551
มีขยะจากชุมชน วันละ 19 ตัน มีถังขยะ 3,000 ถัง ค่าใช้จ่ายในการบริหาร
จัดการขยะหรือขนไปทิ้ง ประมาณ 10 ล้านบาทต่อปี สภาพของถังขยะล้นถึงใน
ตอนเย็นหลังจากเก็บในตอนเช้า มีการเก็บขยะทุกวันๆ วันละ 13 เที่ยว
โครงสร้างขยะ ขยะจากขยะในถัง 46 กิโลกรัม คัดแยกดูแล้ว มีขยะจริงที่จะ
ต้องไปกำจัด 2 กิโลกรัม สิ่งที่มีใช้ขยะแต่ถูกนำมาทิ้งให้เป็นขยะ จำนวน 44
กิโลกรัม ได้ลองทำการคัดแยกขยะที่บ้านแล้ว 2 สัปดาห์ไม่ต้องนำขยะออกมา
ทิ้ง ถ้ามีการคัดแยกขยะในทุกครัวเรือนจะประหยัดเงินได้ ประมาณ 8 ล้านบาท
หากประหยัดเงินได้จะนำเงินไปเพิ่มเป็นสวัสดิการชุมชน ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส
เป็นกองทุนให้ชุมชนบริหารจัดการขยะโดยชุมชน และที่สำคัญที่ทิ้งขยะจะหมด
สัญญา และเติมในอีกประมาณ 3 ปี ยังไม่มีที่ทิ้งขยะสำรอง และงบประมาณ
ยังไม่พอครับ ทั้งหมดเขาทำเป็นสไลด์ไว้นำเสนอกับชุมชน เพื่อเตรียมความ
พร้อมสำหรับการสร้างการยอมรับเพื่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

ผลักดันเพื่อร่วมงาน

สร้างการยอมรับเพื่อการเปลี่ยนแปลงต่อครับ คือขยายความเข้าใจต่อไป
ยังชุมชน แต่สิ่งที่จะต้องเตรียมก่อนขยายความความเข้าใจที่จะต้องทำก่อนก็คือ
ขยายแนวคิดไปยังเพื่อร่วมงานที่ใกล้ชิดได้แก่ สมาชิกสภา เจ้าหน้าที่ของ
องค์กรปกครองท้องถิ่น และผู้นำชุมชนที่มีแววจิตอาสาทำก่อนครับ สมาชิกสภา
และเจ้าหน้าที่เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการทดลอง คือลองเหมือนที่ท่านนายกและ
ทีมงานลองฝึกปฏิบัตินั่นเอง

ท่านนายกจะต้องเป็นผู้เชิญชวนด้วยตนเองนะครับ อาจจะจัดประชุม
โดยเฉพาะเพื่อสร้างความกระวนกระวายใจให้คนหันมายุติถือจุดมุ่งหมาย

เดียวกันก่อนนะครับ จุดมุ่งหมายร่วมที่ว่านั่นก็คือ ชุมชนไทยไร้ถัง เพื่อมุ่งหวังลดปริมาณขยะ โดยนำเสนอข้อมูลฐานที่เราได้เก็บไว้ นั่นแหละ อย่างลิ้มระบุ “จุดวิกฤติที่ท้องถิ่นบ้านเราจะไม่มีที่ทิ้งขยะเนื่องจากขยะเต็มพื้นที่และจำนวนเงินมากมายที่จะต้องใช้ในการขนขยะไปทิ้งบ้านเพื่อน เพื่อนที่อยู่ใกล้กับที่ทิ้งขยะของเราก็กาลังจะกลายเป็นศัตรูเพราะเขาเริ่มเหม็น มีแมลงบินไปรบกวน และน้ำชะขยะไหลลงสู่แหล่งน้ำ ถ้าเราไม่ช่วยกันลดขยะแล้วเราก้จะเหมือนถูกปิดทวารทั้ง 5” ฮ่าๆๆๆ แล้วก็เชิญชวนให้ทุกท่านที่มาร่วมประชุมทดลองแยกขยะและเก็บสถิติการลดของขยะ 7 วันก็สรุปผลครึ่งหนึ่ง และอีก 7 วันก็สรุปผลอีกครั้งหนึ่ง สิ่งที่ช่วยเป็นผลให้มีการปฏิบัติของสมาชิก เจ้าหน้าที่ และผู้นำชุมชนที่มีจิตอาสาเป็นทุนอยู่แล้วคือ ท่านนายกต้องไปเยี่ยมมะครับ ติดตามและสอบถามตลอดทั้งเยี่ยมชมของขายได้ และขยะที่เขาเก็บไว้หลังบ้านอย่างมิดชิด ไปเยี่ยมให้มากที่สุดครับ ท่านต้องยอมละครับว่าเหนื่อย แต่เป็นสิ่งจำเป็นครับ ที่จำเป็นก็เพราะว่า สมาชิกสภา เจ้าหน้าที่ และผู้นำชุมชนเหล่านี้หละครับจะเป็นครูแม่ไก่ ที่จะนำชุมชนในการปฏิบัติในอนาคตเอาละครับ พอครบ 15 วันของการฝึกครูแม่ไก่ ท่านนายกจะต้องจัดประชุมสรุปผลการฝึก ให้ทุกคนได้ถ่ายทอดความรู้สึกกัน แล้วก็ถอดบทเรียนจากการฝึกแยกขยะที่บ้านกันครับ ว่าเขาทำอย่างไร ได้ผลอย่างไร ขยะลดเท่าใด ขยว้สัตว์รีไซเคิลได้เท่าไร แล้วปัญหาอุปสรรคคืออะไร เทศบาลนครพิษณุโลก ของท่านนายกปรมฤดี ชามพูนท เล่าให้ผมฟังเมื่อนานมาแล้วตั้งแต่ปี 2542 แน่ๆ ที่ท่านทำโครงการถนนปลอดถังขยะเจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้และสอบผ่านแนวทางการบริหารจัดการขยะโดยชุมชน และจะต้องคัดแยกขยะเป็นทุกคนครับ ในขั้นตอนนี้อาจจะใช้เวลาประมาณ 1 เดือนในการทดลองปฏิบัติ

เอาละครับเมื่อถึงตรงนี้ ที่มงานน่าจะเข้าใจประเด็นแล้วนะครับว่าขยะคืออะไร และอะไรที่ไม่ใช่ขยะจะคัดแยกอย่างไร จุดวิกฤติที่เราจะไม่มีที่ทิ้งขยะอยู่เมื่อไร เราใช้จ่ายเงินไปเท่าไรในแต่ละปีเพียงเพื่อขนขยะไปทิ้งบ้านเพื่อน

แล้วฤกษ์ถอนถังขยะได้ฤกษ์เมื่อใด ใครจะเป็นคนถอน และมาถึงตอนนี้ก็จะเห็นแล้วว่าครีบบัวจุดแตกหักที่จะเอาชนะขยะ และถอนถังขยะออกจากชุมชนได้ก็อยู่ที่ชุมชนนี่เองครับ ถ้าหากที่งานเราเข้าใจตรงนี้ ถ้ามอบตอบได้เหมือนกลอ้อบดูลแล้วละก็อ้อ ที่นี้เราก็อพร้อมจะกระจายกำลังกันไปสู่ขั้นตอนที่สองละครับ คือต้องหาแนวร่วมสนับสนุนการดำเนินงานจากชุมชนครับ

ขั้นตอนที่สอง การระดมการสนับสนุนจากชุมชน

ระยะสองสามปีที่ผ่านมามันน่าจะมีกิจกรรมรวมพลังกันอยู่เรื่อยๆ ไม่รู้เป็นอย่างไร คนบ้านนี้เมืองนี้ก็เกณฑ์กันอยู่เรื่อยๆ เต็มวันก็เกณฑ์ไปจังหวัด เต็มวันก็เกณฑ์กันไปกรุงเทพฯ ไปสนับสนุนเรื่องนั้นเรื่องนี้ คนถูกเกณฑ์บ่อยที่สุดก็เป็นกลุ่มเหี้ย อสม. สงสาร อสม. จัง ที่คราวนี้ก็จะโดนอีกนะครับ ปล่าวหรือก พุดเล่น เอ้าเข้าเรื่องของเรดีกว่า โดยปกติแล้ว องค์กรปกครองท้องถิ่น มักจะมีกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่เป็นทางการหน่อยเรียกว่าการประชุมประชาคมครับ เวลาเขาทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่ว่าจะเขียนแผนพัฒนาชุมชน แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนพัฒนาสามปี แผนดำเนินงาน แผนติดตามและประเมินผล สารพัดแผนก็มักจะจัดให้มีการทำประชาคม เพราะมีระเบียบบังคับ ดังนั้น ถือโอกาสตอนทำประชาคมเพื่อการทำแผนซึ่งเป็นการประชุมใหญ่นี้แหละครับระดมการสนับสนุน แต่หากท้องถิ่นใดมีการประชุมชุมชนอยู่ทุกเดือนก็อาจจะใช้โอกาสนั้นก็ได้อ้อ หรือหากท้องถิ่นใดไม่ได้ทำทั้ง 2 อย่างก็อาจจะเชิญชวนให้ชุมชนมาประชุมเป็นการเฉพาะก็ได้ แต่ขอให้เป็นการประชุมใหญ่มีคนเยอะแยะมากมายจากหลายสาขาอาชีพ รวมทั้งส่วนราชการ สถานศึกษา องค์กรศาสนา นักวิชาการ เยาวชน ผู้สูงอายุ ภาคเอกชน องค์กรสาธารณกุศล คนค้าของเก่า ทั้งนี้ควรแบ่งผู้เข้าประชุมเป็นกลุ่มชุมชนพร้อมตั้งป้ายชื่อชุมชนให้ชัดเจน มารวมกัน หลากหลายยังงี้จะคุยกันรู้เรื่องหรือ รู้ครับ แต่จะต้องอุ่นเครื่องด้วยการหลอมพฤติกรรมเข้าด้วยกันก่อน

การหลอมพหุติกรรรม

การเข้ามามีส่วนร่วมของคนหนุ่มๆ ย่อมมีความแตกต่างหลากหลายกัน ทั้งพื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ทำงาน วิทยุฒิ คุณวุฒิ สถานะทางสังคม เศรษฐกิจ ทักษะคติ ตลอดจนเชื้อชาติ วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค ดังนั้นการตีความหมายกับสิ่งที่เห็นหรือสิ่งที่ เป็นอยู่ย่อมจะมีความแตกต่างกัน สถานะทางสังคมก็เป็นสิ่งที่ เป็นอุปสรรค ในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของคนในสังคมเช่นกัน ผู้มีอำนาจบารมีมักจะ มีโอกาสแสดงความคิดเห็นมากกว่า ทำให้ผู้คนบางกลุ่มกลายเป็นเพียงผู้ตาม หรือเป็นคนชายขอบที่ไม่มีสิทธิมีเสียง ความแตกต่างดังกล่าวอาจจะทำให้เกิด ความรู้สึกแปลกแยกไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ผู้คนอาจจะไม่กล้าแสดงออก ต่างคนก็ต่างวางเชิง ดังนั้น สิ่งที่จะต้องทำก่อนการดำเนินการระดมการ สนับสนุนจำเป็นจะต้องมีการหลอมรวมพหุติกรรรมให้เข้ากันให้ได้ก่อน

การหลอมรวมพหุติกรรรมมวลชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อนต้องใช้มืออาชีพที่มีประสบการณ์ในการดำเนินการละลายพหุติกรรรมชุมชน ซึ่งใช้เวลาไม่นานแต่ให้ สามารถสร้างความเป็นกันเองในที่ประชุมชุมชน ให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กัน ระหว่างผู้เข้าประชุม มืออาชีพที่ว่านี้บางคนก็เรียกใช้คนที่ เป็นสันทนการ คือคน ทำหน้าที่สันทนการ คือคนที่ทำหน้าที่ต้อนรับให้เกิดความเป็นกันเองและความ สนุกสนาน ตลอดทั้งมีความสามารถในการจูงใจให้ผู้คนที่หันมาให้ความสนใจใน สิ่งเดียวกัน ในขณะที่สร้างความเป็นกันเองก็สามารถแทรกเนื้อหาที่จะดำเนินการ ประชุมเป็นการพาดหัวเบื้องต้น หรือป่าวประกาศเบื้องต้นว่าการประชุมวันนี้ สำคัญอย่างไร มีเรื่องสำคัญอะไรบ้างที่จะคุยกันในวันนี้ ถ้าเป็นวงดนตรีลูกทุ่ง ก็เหมือนกับที่ทีมโฆษกเขาออกมากล่าวเบื้องต้นว่าวันนี้จะมีจะมีนักร้องต่างๆ นำเสนอผลงานอะไรบ้าง มีทางเครื่องขาวๆ สาวสวยๆ ฮ่าๆฯ ประมาณนั้น เนื้อหาที่จะนำเสนอปนหรือพาดหัวข่าว อาจจะนำเสนอว่า “ท่านผู้มีเกียรติที่

เคารพครับ ขอขอบพระคุณท่านทั้งหลายเป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาร่วมใจกัน เสียสละเวลาอันมีค่า มาร่วมกันเพื่อจะได้หาทางต่อสู้กับภัยที่กำลังคุกคาม ชีวิตของเราและลูกหลาน และทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ทั้งดิน น้ำ และ อากาศ ภัยที่ว่านี้ยังไม่ไกลตัวท่านเลยครับ และที่ผ่านมาเราก็พยายามต่อสู้ มั่นมายาวนานแต่ดูเหมือนว่ายิ่งสู้ก็ยิ่งเดินเข้าไปสู่ความพ่ายแพ้ เราสูญเสีย งบประมาณ แรงกายแรงใจมหาศาล แต่ก็ยังไม่สามารถเอาชนะมันได้ มัน คืบคลานเข้าไปยึดพื้นที่และเกิดขึ้นหลายพันจุดในประเทศนี้ และบ้านของ เราก็ไม่ได้รับการยกเว้น หากภัยนี้ยังไม่ได้รับการเยียวยาโดยการร่วมกัน ลุกขึ้นมาต่อสู้ อีกไม่กี่ปีเราก็จะแพ้และอาจจะตกอยู่ภายใต้ภาวะที่เสี่ยงต่อ ภัยพิบัติที่รุนแรง ภัยที่ว่านี้คือภัยอะไร มันอยู่ที่ไหน รูปร่างหน้าตาของมัน เป็นอย่างไร ผู้ที่ห่วงใยประชาชนและรู้ปัญหา ที่จะเป็นผู้มานำเสนอให้ท่าน ร่วมกันคิดร่วมกันพิจารณาต่อไปนี้ คือคนของท่าน คือผู้ที่อยู่ในใจของท่าน และท่านก็อยู่กับเราตรงนี้แล้วครับ ท่านนายกเทศมนตรีตำบลสนต้องลม ครับ” คนปรบมือ แล้วท่านนายกก็เดินไปที่กล่องไม้สูงที่มีดอกไม้และ ไมโครโฟนอยู่ครับ (คนอื่นเรียกว่าสะแตนด์หรือโพเดียมครับ) แล้วท่านนายก ต้องลุยหัวข้อต่อเลยนะครับ

ช็อคซีนี่มา

อย่างจริงจังครับ เมื่อเขาซิงให้แล้ว ไม่ต้องไปสวัสดิอะไรอีก ถ้าอยาก สวัสดิ ต้องไปยื่นรับแขกตอนพี่น้องประชาชนเขามาร่วมงานก่อนลงทะเบียน เหมือนเจ้าบ่าวเจ้าสาวตอนแต่งงานโน้น โฆษกเขาสวัสดิและขอบคุณแทนท่าน นายกมาก่อนแล้ว (แต่อย่าลืมบอกโฆษกละกัน บางทีโฆษกมีอาชีพก็ลืมอาชีพ ตัวเองนะครับ อ้ออ้อ) ลุยเลย หรือไฟลงซ้าๆ ท่ามกลางความเงิบของที่ประชุม (หรือปิดไฟด้านหน้า) นำภาพที่น่าเกลียดน่ากลัวภาพแรกลงสู่สายตาพี่น้อง ประชาชนผ่านทางจอภาพที่ทุกคนมองเห็นได้ชัด

แล้วก็ถามพี่น้องประชาชนของเราต่างๆ เลยครับว่า “พ่อแม่พี่น้องที่เคารพครับ ท่านรู้สึกอย่างไรกับภาพนี้ ภาพที่เห็นอยู่นี้ เป็นที่ทิ้งขยะของท้องถิ่นเราเองครับ คิดว่าคงไม่มีใครอยากจะไปอยู่ในบริเวณนั้น ผู้ที่อยู่อาศัยในบริเวณนั้นก็คงไม่อยากจะเห็นภาพเหล่านี้อยู่ข้างบ้านเขา ถ้าย้ายกองขยะที่ไม่อยากจะเรียกว่ากอง แต่จะเรียกว่าภูเขา มาไว้ที่บ้านเราเราก็คงจะต่อสู้ด้วยชีวิต หรือถ้าจะย้ายไปบ้านคนอื่น เขาก็คงจะต่อสู้ด้วยชีวิตของเขาเช่นกัน ผู้คนที่ยอมรับสภาพกองขยะมาให้มา มีน้ำชะขยะไหลซึมลงดินและน้ำที่เขาต้องใช้ที่อยู่อาศัยและเลี้ยงชีวิต มีกลิ่นไม่พึงประสงค์ตามกระแสลมระลอกแล้วระลอกเล่าในแต่ละวัน ภาพถุงพลาสติกที่กระจายจากลมพัด เขม่าและควันพิษที่เกิดจากการจุดไฟเผาที่ท่านเหล่านั้นต้องทนรับ ช่างเป็นสภาพที่โหดร้ายที่เขาจะต้องจําหนทนผืน ให้บ้านคนอื่น ซึ่งก็คือบ้านของเราสะอาดปราศจากขยะ โดยไม่บ่นว่า ท่านเหล่านั้นเป็นผู้ที่เสียสละที่ยิ่งใหญ่จริงๆ ครับ ท่านที่เคารพ กองขยะที่ท่านเห็นไม่ได้มาจากที่

อื่นใด แต่มาจากการที่เรานำไปทิ้งประมาณวันละ 19 ตัน ชนกันวันละ 13 เที่ยว มีค่าใช้จ่ายในการขนขยะไปทิ้ง เดือนละเกือบ 9 แสนบาท หรือปีละกว่า 10 ล้านบาท ที่เราทำเช่นนี้ มีเชื่อว่าเราทำผิดนะครับ เราทำถูกตามที่กระแสนิยม เขาสั่งเขาสอนให้เราทำมากกว่า 30 ปี ว่าให้ทิ้งขยะลงถัง แล้วหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่นก็ทำหน้าที่มาเทถังแล้วก็เอาไปกำจัด แต่ด้วยข้อจำกัดของงบประมาณและเทคโนโลยี เราก็ได้แต่เอาไปเททิ้ง ผลที่เกิดจากการทำตามที่เราถูกสั่งถูกสอนมากก็คือภูเขาขยะข้างบ้านเพื่อนที่เราเห็นในภาพ เราต้องการแก้ไขปัญหามา ขยะ แต่ที่เป็นอยู่ใ้ในปัจจุบันท่านก็คงจะเห็นแล้วใช้มีขยะครับว่าปัญหา ยังไม่ได้ รับการแก้ไข กองขยะมีที่มาคือหลักฐาน การดำเนินการที่ผ่านมาเป็นเพียงการ ย้ายปัญหาจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง ย้ายปัญหาจากบ้านเราแต่ไปสร้างปัญหาให้ กับที่อื่น มาถึงตอนนี้ท่านคงจะตัดสินใจได้แล้วเองนะครับว่าการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา เราเดินมาถูกทางแล้วหรือยัง” เอ้า ว่าต่อสิ กำลังอิน

“ท่านที่เคารพ มาถึงตรงนี้ผมมั่นใจว่า หลายท่านในที่ประชุมแห่งนี้ ได้เห็นหมันตันภัยอันใหญ่หลวงที่กำลังคืบคลานเข้ามาสู่สังคมและชุมชนท้องถิ่น บ้านเรา ที่เกิดจากการดำเนินงานที่คนส่วนใหญ่ทั้งประเทศถูกสั่งถูกสอนเพียง เน้นให้คนไทยทิ้งขยะลงถัง แล้วก็ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเก็บไปทิ้งแต่ก็ถูก จำกัดด้วยงบประมาณและเครื่องมือเครื่องมือและอุปกรณ์ ตลอดจนเทคโนโลยี ที่มีราคาแพง มหันตภัยที่ว่านี้เป็นมหันตภัยทั้งต่อร่างกายและจิตใจของมวล มนุษยชาติ ตลอดทั้งดุลของสภาพแวดล้อม มหันตภัยต่อร่างกายก็คือ ความ เป็นมลพิษที่เกิดจากกองขยะที่เป็นภูเขา กองขยะมีสารพิษมากมายที่เราได้ทิ้ง โดยที่ไม่รู้ว่ามันจะส่งผลกระทบต่อ ทั้งสารเคมี ยาฆ่าแมลง โลหะหนักเช่นตะกั่ว แคดเมียม การเผาขยะก็ก่อให้เกิดสารไดออกซินและก๊าซพิษนานาชนิด ซึ่งเป็น สาเหตุของการเกิดโรคมะเร็ง มลพิษเหล่านี้ทั้งกระจายไปในอากาศ ซึมไปผสม อยู่กับดินและระแสน้ำใต้ดิน กระจายไปเป็นบริเวณกว้าง ทุกๆ ท่านก็มีโอกาส ได้รับสารพิษเหล่านี้โดยไม่มีข้อยกเว้น” ต่อๆ อยาหยุด กำลังได้ที่ โอเคๆ จัดให้

“ประเด็นต่อมา มหันตภัยต่อจิตใจ ภาพภูเขาขยะที่เราเห็นอยู่ไม่ใช่ภาพที่จะบันดาลใจให้เกิดความสุข ยิ่งมาทราบถึงความทุกข์ของเพื่อนร่วมชาติซึ่งเป็นญาติพี่น้องเราซึ่งต้องทนทุกข์ทรมานจากภูเขาขยะก็มีใช่เรื่องที่จะทำให้เกิดความสุนทรีย์ บางท่านอาจจะเห็นว่ายังเป็นเรื่องไกลตัว เมื่อเรามองย้อนกลับมาดูที่ชุมชนบ้านเรา ในถนนหรือซอยในหมู่บ้านชุมชนของเรา บ้างนะครับ”

“ภาพที่เราเห็นนี้เป็นภาพที่ชินตาไม่เห็นเมื่อไรแปลกใช้มั๊ยครับ เราก้ชินตามาตั้งนานเพราะไปที่ไหนเราก้พบเราก้เห็น ทั้งประเทศก็เป็นอย่างนี้เหมือนกัน แต่ถ้าถามว่า มันน่ามองมั๊ย มันสวยงามมั๊ย มันสะอาดหุสะอาดตามั๊ย เป็นสิ่งที่ใช้วัดแขกบ้านแขกเมืองมั๊ย ทุกคนตอบว่าไม่ ผมเองก็ตอบว่าไม่ แต่ทำไมเราถึงยอมให้

มันเกิดขึ้นและคงอยู่ในชุมชนของเรามาหลายสิบปี เป็นคำถามที่เราต้องช่วยกันหาคำตอบ ที่เป็นเช่นนั้น ท่านที่เคารพ เป็นเพราะเราได้ยอมรับมันเนื่องจากการตอกย้ำความคิด ทั้งขยะให้เป็นที่เป็นที่ เป็นทาง และทิ้งขยะลงถัง ถังขยะจึงกลายเป็นสิ่งที่อยู่คู่ชุมชน ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรมันก็ยังคงอยู่และมีถึงรุ่นใหม่เข้ามาทดแทนเมื่อถึงรุ่นเก่าเสื่อมสภาพตามอายุ มันกลายเป็นสิ่งจำเป็นที่ชุมชนเรียกหาว่าจะต้องมี เราก้ไม่ได้ว่าอะไรหรอกครับหากมีถังขยะตั้งตามถนนแล้วไม่ได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตของพวกเขาในอนาคต ถังขยะกลายเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้คนผลิตขยะและทิ้งขยะลงถังอย่างไร้ขีดจำกัด จนล้นและมีการเรียกร้องให้เพิ่มจำนวนถังให้พอดี จากพอดีก็ล้น ล้นแล้วก็เพิ่มถัง เป็นวงจรที่

เกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนเราไปที่ไหนก็เจอแต่ถังขยะ แม้แต่หมู่บ้านจัดสรรที่ดูเหมือนเรียบร้อยไร้ถังขยะ แต่ที่จริงแล้วมีถังขยะซ่อนรูปฝังอยู่ในกำแพงบ้านของแต่ละบ้าน ผลที่ตามมาคือ ขยะเพิ่มขึ้นทุกปี ต้องเพิ่มเที่ยวขนย้ายขยะทุกปี รายจ่ายในการขนขยะเพิ่มทุกปี และภูเขาขยะก็โตขึ้นทุกปี และภัยที่เกิดจากมลพิษจากกองขยะก็สูงขึ้นทุกปีเป็นเงาตามกัน ที่ผมเรียกว่ามันเป็นมหันตภัยต่อจิตใจก็คือการที่เราซึมซับเอาสิ่งที่เป็นพิษภัยและไม่น่ามองแล้วยอมรับว่ามันเป็นเพียงสิ่งธรรมดา เราถูกละทิ้งที่ไม่ดีมีพิษภัยครอบงำเราแล้วหรือครับ มหันตภัยทางจิตใจที่ผมหมายถึงคือความหดหู่และการถูกรังแกโดยสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควร แล้วนำไปสู่การสร้างทัศนคติที่ไม่ถูกต้องและนำไปสู่การปฏิบัติที่ก่อให้เกิดผลร้ายต่อสังคม” ใกล้จบแล้ว ต่ออีกภัยหนึ่ง โอเค โอเค

“มหันตภัยต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จากภาพภูเขาขยะที่เราได้เห็นท่านว่าจะใช้เวลาที่ร้อยก็พันปีครับในการที่จะทำให้มันย่อยสลาย หวังจะใช้เทคโนโลยีมากำจัด ท่านว่าจะใช้เงินกี่พันล้านที่จะต้องมาสร้างเตาเผาหรือที่ฝังกลบ ท่านพอจะเห็นทางใหม่ครับ ว่าเราจะได้เงินมาจากไหน ใครจะขายหรือให้เราเช่าที่ทำการที่กำจัดขยะขนาดมหึมานี้บ้าง คงไม่มีใครตอบว่าง่ายหรอกครับ ในการกำจัดภูเขาขยะที่มีพิษภัยแฝงอยู่ใกล้บ้านเรา เมื่อเราตอบว่ามันไม่ง่าย แนนอนที่สุดครับสภาพกองขยะที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบันก็จะคงอยู่เป็นสิ่งแวดล้อมของธรรมชาติที่เป็นอุปสรรคประจำบ้านประจำเมืองของเราไปอีกนาน ถุงพลาสติกก็จะยังกระจายไปตามเรือกวสวโนไรนา อุดตันท่อระบายน้ำ และอุดตันการซึมของน้ำลงสู่ผิวดินอีกหลายศตวรรษ สารตะกั่ว สารเคมีที่เป็นพิษก็จะกระจายไปในดิน น้ำ อากาศอีกเป็นร้อยปี และกลิ่นก็ยังจะคงโชยมาซ้ำแล้วซ้ำเล่าไม่มีที่สิ้นสุด” จะจบแล้วแต่คอแห้ง ขอน้ำหน่อยสิ เออลูบคอแล้วคอเปียกค่อยยังชั่ว

“พ่อแม่พี่น้องที่เคารพครับ อันตรายจากภูเขาขยะทั้งสามประการยากที่จะสิ้นสุดหากเราใช้วิธีเดิมคือเพียงทิ้งขยะลงถังแล้วให้เทศบาลหรือ อบต.ขนไป

ทิ้ง มืออยู่ 2 ประการครับที่สิ้นสุด **ประการแรก** พี่น้องเราเพื่อนบ้านเราที่อยู่โดยรอบที่ทิ้งขยะจะสิ้นสุดความอดทนกับภัยอันตรายและกลิ่นตลอดทั้งความขยะแขยงต่อภูเขาขยะไม่ไหวลุกขึ้นมาประท้วงปิดทางเข้าออก หรือขอความคุ้มครองจากศาลเพื่อรักษาสุขภาพอนามัย เหมือนกรณีที่พี่น้องทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ศาลคุ้มครองกรณีมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม **ประการที่สอง** ถึงแม้ไม่มีการประท้วงต่อต้าน หรือขอความคุ้มครอง ที่ทิ้งขยะของเราก็จะสิ้นสุดสัญญาในอีก 3 ปีข้างหน้า และหากได้รับการต่อสัญญาก็จะเต็มไม่สามารถทิ้งได้อีกภายใน 5 ปี การทิ้งขยะของเราก็จะไม่สามารถทำได้อีกต่อไป เราได้พยายามหาที่ใหม่ แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ไม่มีใครปรารถนาจะให้ที่ดินของตนเป็นที่ทิ้งขยะ ไม่มีสังคมชุมชนใดอยากได้ที่ทิ้งขยะมาไว้ใกล้บ้าน ถึงแม้จะมีที่ดินที่พร้อมจะขาย แต่เราก็ไม่มีงบประมาณที่จะซื้อที่ดินแปลงใหญ่พอที่จะสามารถทิ้งขยะได้ จุดสิ้นสุดทั้งสองประการ ไม่ว่าสิ่งใดจะเกิดก่อนหรือหลัง แต่ก็ต้องเกิดแน่นอน และเมื่อถึงวันนั้น จุดสิ้นสุดของชุมชนเราที่เราเห็นว่าน่าอยู่ก็จะสิ้นสุดลงทันที ขยะวันละ 19 ตันก็จะตกค้างอยู่ในชุมชน ภูเขาขยะก็จะเกิดขึ้นในชุมชนเราเอง ท่านจะรับได้ไหมครับกับสภาพที่จะเกิดขึ้นในอนาคต”

“ท่านที่เคารพครับ ผมดีใจที่ได้มีโอกาสได้มาพบและแลกเปลี่ยนแนวคิดกับท่านในวันนี้ ก็ยังไม่สายไปหรอกครับที่เราจะต้องมาเริ่มต้นคิดกันใหม่และทำกันใหม่ ผมมั่นใจว่าชุมชนเราเข้มแข็งเพียงเราร่วมมือร่วมใจกันและปรับทิศทางการทำงานใหม่เราก็จะชนะมันได้ ผมว่าเราเพียงแค่ว่าแค่ 2 สิ่งเท่านั้นแหละครับ **สิ่งแรก ทำความเข้าใจกับขยะ ก่อนครับว่ามันคืออะไร** ขยะคือสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์ ใช้ก็ไม่ได้ ขายก็ไม่มีใครซื้อ เป็นพิษเป็นภัย เช่น หลอดไฟ กระป๋อง ยาฆ่าหญ้าฆ่าแมลง มีดโกน ขยะติดเชื้อ ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่โทรศัพท์มือถือต้องเอาไปกำจัดให้ถูกหลักสุขภาพ เพื่อไม่ให้มันเป็นพิษเป็นภัยก็ต้องเก็บไว้ในที่มิดชิดและปลอดภัยห่างไกลจากมือเด็กและสัตว์เลี้ยง ผมหมายถึงให้เก็บไว้ในที่เก็บของครับ แล้วค่อยนัดเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบก็คือเทศบาลเราจะมารับเอาไป

กำจัด อย่างนำขยะออกสู่ที่สาธารณะ เช่น ถนน สวนหย่อม เสาไฟฟ้า นะครับ **สิ่งที่สอง ไม่ทิ้งสิ่งที่ไม่ใช่ขยะลงถังขยะ** คือไม่ผลิตขยะครับ สิ่งที่มีใช่ขยะก็คือเศษอาหารเปลือกผลไม้เอาไปเทแล้วพรวนดินฝังก็จะกลายเป็นปุ๋ย ถูกลงพลาสติกสามารถใช้น้ำและขายเป็นวัสดุรีไซเคิลแต่อย่าทำให้มันเปื้อนถ้าเปื้อนให้ล้างแล้วตากก็ใช้ได้อีกหรือขายได้ โลหะทุกชนิดกระป๋องอลูมิเนียมขายได้ กระดาษกล่องกระดาษขายได้ ขวดพลาสติกแก้วพลาสติกขายได้ ขวดแก้วก็ขายได้ ท่านแยกไว้ขายเป็นเงินถะครับอย่าโยนเงินทิ้ง”

“ทำสองสิ่งเท่านั้นเองครับ มหันตภัยทั้ง 3 ก็จะถูกจำกัดและควบคุมไปโดยปริยาย เมื่อทุกท่านไม่ทิ้งสิ่งที่มีใช่ขยะ ปริมาณขยะของเราจะลดลงอย่างมหาศาลทันที เมื่อปริมาณขยะลดลงเราก็สามารถกำจัดขยะได้อย่างปลอดภัย ถูกหลักสุขาภิบาล มลพิษลด และผลต่อมาถึงขยะก็ไม่จำเป็นครับเพราะไม่มีขยะมาทิ้ง เพราะขยะจะถูกเก็บไว้ในที่ที่ปลอดภัย และเทศบาลจะมารับไปกำจัดตามรอบเวลา เมื่อไม่มีถังขยะเราก็เข้าสู่มิติที่มีความสะอาดหุสะอาดตามิติใหม่ชุมชนไทยไร้ถัง เมื่อเราถึงภาวะไร้ถังแล้วเราก็หยุดสร้างสิ่งแปลกปลอมเข้าไปในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมของเราจะอยู่ในภาวะที่ไม่เสียดุล ชุมชนไร้ถังดังที่เราเห็นในภาพ น่าอยู่กว่าชุมชนใช้ถังมัยครับ เราอยากให้ชุมชนเราเป็นแบบนี้ครับ”

“ถ้าจะทำให้ถนนบ้านเราเป็นแบบนี้ได้ ต้องทำ 2 สิ่งอย่างเคร่งครัด ย้ำอีกครั้งนะครับว่า ต้องเก็บขยะไว้ในที่ปลอดภัยและนำไปสู่การกำจัดอย่างถูกต้องหลักสุขภาพโดยให้เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปจัดเก็บอย่างถูกวิธีเพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระจายของมลพิษ และต้องไม่ผลิตขยะหรือไม่ทิ้งสิ่งที่ไม่เป็นขยะ ซึ่งได้แก่ของใช้ซ้ำได้ หรือใช้ประโยชน์ได้ หรือของรีไซเคิลได้ ออกสู่สาธารณะ และที่สำคัญนะครับอย่าสร้างสิ่งแปลกปลอมเข้าไปในธรรมชาติ เราก็จะได้ชุมชนไร้ถังครับ” ต่อย่างๆ เราเตรียมถังขยะไว้ให้แล้ว ครับๆ...เหะๆๆ แบบว่าเหนื่อย แต่ใจยังเต็มร้อย

“ท่านที่เคารพครับ ทำสองสิ่งนี้ไม่ยากหรอกครับ ที่ยากก็เพียงแต่เริ่มต้นเท่านั้น ผมใคร่ขอเรียนท่านที่เคารพว่า กระผมเอง คณะผู้บริหารสมาชิกสภา เจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชนของเรา ได้ทดลองทำแล้วสามารถลดปริมาณขยะลงได้มากกว่าร้อยละ 90 และเพื่อเป็นการยืนยันให้ท่านเห็นว่าเราสามารถทำได้จริง ต่อหน้าท่านที่เคารพ ผมจะพิสูจน์ให้ท่านเห็นว่า ถ้าเราแยกสิ่งที่ไม่ใช่ขยะ ออกจากขยะแล้วจะเหลือขยะที่จะต้องทิ้งเท่าใด เชิญไปดูด้วยกันเลยครับ”

ว่าแล้วนายกก็เชิญผู้เข้าร่วมประชุมไปดูการแยกสิ่งที่ไม่ใช่ขยะออกจากสิ่งที่เป็นขยะ ที่ทีมงานได้ตั้งเวทีเฉพาะข้างนอก ให้นายกทำการคัดแยกขยะที่ทีมงานชั่งขยะได้ 52 กิโลกรัม ถึงขยะหนัก 7 กิโลกรัม เป็นน้ำหนักขยะทั้งสิ้น 45 กิโลกรัม เจ้าหน้าที่เทขยะออกจากถัง นายกฯ สวมวิญญาณผู้พิทักษ์โลก ใส่ผ้ากันเปื้อนและถุงมือ แยกส่วนที่เป็นอินทรีย์วัตถุ เศษอาหาร ใบไม้กิ่งไม้ ออกไว้เป็นกองหนึ่ง กระดาษอีกกองหนึ่ง กระจกอลูมิเนียมอีกกอง ขวดแก้วอีกกอง ถุงพลาสติกพร้อมให้ทีมงานล้างทำความสะอาดและเอาไปตากแดดอีกกอง แยกไปท่านนายกฯของเราก็อธิบายไปครับว่าอันไหนเป็นขยะ อันไหนเป็นอินทรีย์วัตถุเนาเปื้อยได้ (อินทรีย์วัตถุนี้แหละครับเหม็นเอาเรื่อง) อันไหนเป็นของใช้ได้อีก หรืออันไหนเป็นวัสดุรีไซเคิล เอ้า เกินคาดครับ มีคนสนใจมาช่วย

นายกฯ ژیว์คัดแยกขยะครึ่ง คนแรกคือเลขาฯ ฮ่าๆๆๆ แล้วก็ยังมีผู้แทนชุมชน มาร่วมคัดแยก เพราะผู้จัดประชุมเตรียมถุงมือไว้เตรียมยู่ให้ผู้เข้าประชุมร่วม คัดแยกอยู่แล้ว

ไวเหมือนหนังสือการ์ตูนภาค 2 กว่าสิบคนร่วมลุยคัดแยกขยะจนเสร็จ ขยะอินทรีย์ซึ่งเหม็นถูกนำไปฝังในหลุมที่เตรียมเอาไว้หายเหม็น ถุงพลาสติก ถูกนำไปล้างตากแห้ง วัสดุรีไซเคิลถูกทำความสะอาดและจัดหมวดหมู่อย่างเป็น ระเบียบ เหลือขยะอยู่ถุงเดียว มีถ่านไฟฉาย 3 ก้อน หลอดไฟเอนอน 1 หลอด ผ่าอนามัย 5 ชิ้น กระจบองน้ำมันเครื่อง 2 กระจบอง แปรงสีพัน 1 อัน ซึ่งดูแล้วมี ขยะเพียง 1.3 กิโลกรัม นายกฯ คำว่าไมโครโฟนมาประกาศ “พี่น้องที่เคารพครับ ฟังทางนี้ ผลการคัดแยกวัสดุในถังขยะ จากเดิมที่เราเห็นเป็นขยะมี 45 กิโลกรัม คัดแล้วเหลือหนึ่งกิโลกับสองซีตครับพี่น้อง เราชนะมันแน่พี่น้อง สู้หรือไม่สู้ พี่น้อง สู้...สู้หรือไม่สู้พี่น้อง..สู้ สู้หรือไม่พี่น้อง...สู้” “เอาละพี่น้องใจเย็นๆ ไป ล้างมือแล้วมาทานอาหารกลางวันก่อนแล้วค่อยมาหารือกันในช่วงบ่ายครับ พี่น้อง บ่ายโมงเจอกันในห้องประชุมแบ่งตามชุมชนเหมือนเดิมนะครับ” แล้ว ทุกคนก็แยกย้ายกันไปรับประทานอาหารกลางวัน เช่นเคยครับ ฉูฉีปลาหมอกก็ เป็นอาหารจานเด็ดเช่นเดิม

เล่าเหตุการณ์ให้ฟังมาตั้งนาน เนื่องจากต้องการซื้อผู้เข้าประชุมให้เห็น พิษภัยเพื่อเปิดใจมาร่วมใจให้มีจุดมุ่งหมายร่วมกันครับ ผู้นำต้องพาทำเอง นะครับ ถ้าเป็นไปได้หรือพอมีกำลังให้ทำการสาธิตการคัดแยกขยะด้วยตนเอง เพื่อเป็นผลทางจิตวิทยาว่า แม้แต่นายกฯ ก็ต้องทำ เป็นความหมายว่างานนี้ เอาจริงครับ ถ้าประชาชน “อิน” และเปิดใจแล้ว ก็ลุยระดมความร่วมมือจาก ชุมชนเลยครับ

การระดมความร่วมมือจากชุมชน

บ่ายโมงกลับเข้ามานายกฯ ถามพี่น้องเราอีกครั้ง “สู้หรือไม่สู้พี่น้อง..สู้...สู้ หรือไม่สู้พี่น้อง..สู้...สู้หรือไม่พี่น้อง...สู้” ถ้าสู้ก็ต้องสำรวจกองกำลังฝ่ายเราว่า แต่ละชุมชนใครจะเป็นหัวหมู่ทะลวงฟันหรือผู้อาสาสู่ขยะบ้าง ให้ลงทะเบียนผู้ร่วมต่อสู้ในชุมชน โดยขอชื่อนามสกุล บ้านเลขที่ หมายเลขโทรศัพท์ ของสมาชิกหัวหมู่ทะลวงฟันไว้ให้ครบ โดยขอให้ประธานชุมชนเป็นคนรวบรวม แล้วนำมาทำระบบบัญชีรายชื่อไว้ จะได้ลงไปเยี่ยมให้กำลังใจกำลังพล ภายหลังได้

หลังจากได้ชื่อเสียงเรียงนามกันแล้ว เอ้าพี่น้องลองสำรวจข้อมูลและวาดแผนที่ที่ตั้งของถังขยะในซอยและชุมชนบ้านเราซิ ตั้งอยู่ตรงไหนบ้าง แจกกระดาษห่อโรติ (กระดาษสร้างแบบพร้อมสี่เหลี่ยมจตุรัส) ให้พี่น้องเราวาดแผนที่ซอยร่วมกันของแต่ละชุมชน แล้วกำหนดจุดเป็นกากบาทแสดงถังขยะ แล้วนับรวมว่ามีถังขยะในซอยหรือในชุมชนเท่าใด ในที่สุดเรารู้ว่าศัตรูเราตั้งอยู่ตรงไหน

“สู้หรือไม่สู้พี่น้อง..สู้...สู้หรือไม่สู้พี่น้อง..สู้...สู้หรือไม่พี่น้อง...สู้” “พี่น้องครับ ตอนนี้เทศบาลเราเก็บขยะทุกวัน สมมติว่าสัปดาห์นี้เราก็จะยังเก็บทุกวัน สัปดาห์หน้าเราจะเก็บวันเว้นวัน สัปดาห์ที่ถัดไปเราจะเก็บวันเว้นสองวัน และสัปดาห์ถัดไปอีกเราจะเก็บขยะวันเว้นสามวัน และเราจะเข้าไปรับซื้อวัสดุรีไซเคิลเดือนละ 1 ครั้ง ขอความกรุณาให้ชุมชนหรือกันว่าจะตั้งเป้าหมายในการสร้าง “ครัวเรือนคัดแยกขยะ” เพิ่มขึ้นอีกเท่าใดในอีก 2 สัปดาห์ข้างหน้า และจะถอนขยะออกให้ได้กี่ถัง และในอีก 1 เดือนจะเพิ่มครัวเรือนคัดแยกขยะได้เท่าใด และจะถอนถังขยะออกจากซอยได้รวมเป็นกี่ถัง และคาดว่าจะเป็ “ชุมชนไร้ถัง” ได้ในเดือนใด พร้อมกับให้กำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อสร้างครัวเรือนคัดแยกขยะให้มีจำนวนมากขึ้นจนกระทั่งให้ครบทุกครัวเรือนในชุมชนครับ” ฮ่าๆ ใน

ที่สุดเราก็ได้ “แผนชุมชน” โดยให้เขียนเป้าหมายและวิธีดำเนินงานลงในกระดาษโรที

เมื่อได้แผนชุมชนแล้ว ก็ขอเชิญพี่น้องแต่ละชุมชนมานำเสนอแผนชุมชนของตนต่อหน้าที่ประชุมซึ่งจะมีการบันทึกวิดีโอเพื่อบันทึกเป็นเกียรติประวัติ และถือเป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับเผยแพร่และศึกษาในอนาคต เมื่อจบสิ้นการนำเสนอของชุมชน “สู้หรือไม่สู้พี่น้อง สู้...สู้หรือไม่สู้พี่น้อง..สู้ สู้หรือไม่พี่น้อง...สู้” “ถ้าสู้เราจะเริ่มวันนี้เลยได้มั๊ยพี่น้อง” “ได้” เสียงเบาๆ ย่ำๆๆ เอาใหม่ “สู้หรือไม่สู้พี่น้อง สู้...สู้หรือไม่สู้พี่น้อง..สู้ สู้หรือไม่พี่น้อง...สู้” “ถ้าสู้เริ่มได้วันนี้ได้มั๊ย ได้...ได้มั๊ย...ได้ ได้มั๊ย...ได้” เขาสู้อแล้วเห็นมั๊ย เซียร์ต่อเลยครับ จะได้เร่งเผด็จศึก

“เอาอย่างนี้มั๊ยพี่น้อง เพื่อความมั่นใจในการเผด็จศึกถึงขยะในครั้งนี้ เราจะขอชุมชนที่ท้าทายสมัครมาแข่งกันเพื่อความสนุกเอามั๊ย ชุมชนที่เผด็จศึกถึงขยะเป็นชุมชนไร้ถัง 3 ชุมชนแรกภายใน 3 เดือน จะได้รับถ้วยรางวัลและเงินรางวัลให้ชุมชนใช้ในการบริหารจัดการขยะในชุมชนๆ ละ 3,000 บาท เอามั๊ย เอ้า... 😊 ชุมชนไหนจะขอแข่งขันยกมือเลยครับ” ได้หลายชุมชนนำร่องเลย เห็นมั๊ย อิมม... “ประกาศรายชื่อชุมชนที่อาสาเข้าแข่งขัน.....” “สู้หรือไม่สู้พี่น้อง สู้...สู้หรือไม่สู้พี่น้อง..สู้ สู้หรือไม่พี่น้อง...สู้” “สู้อแล้วไปลุยเลยพี่น้อง กลับบ้านท่าน ไปบอกญาติพี่น้อง เอาชนะขยะ ไม่ทิ้งของที่ไม่ใช้ขยะลงถัง วัสดุรีไซเคิล เอาไว้ขาย ยึดอายุที่ทิ้งขยะ ไม่สร้างปัญหาให้เพื่อนบ้าน ไม่สร้างสิ่งแปลกปลอมเข้าไปในธรรมชาติ และถอนถังขยะออกจากชุมชนเพื่อความสะอาดหูสะอาดตา และความสวยงามน่าอยู่ของชุมชนเราสืบไป กลับบ้านไปสู้อมันครับพี่น้อง อีกสองสัปดาห์มาเจอกัน เพื่อที่จะกระจายข่าวการต่อสู้ครั้งยิ่งใหญ่ของเราให้พี่น้องในชุมชนเรา รู้ เราได้เตรียมสารสินจากเทศบาล แจ้งข่าวเชิญชวนให้พี่น้องในชุมชนร่วมต่อสู้แล้วที่โต๊ะข้างหลังโน่น เจ้าหน้าที่จะมอบให้ไปแจกจ่ายพี่น้องครัวเรือนที่ไม่ได้มาประชุมวันนี้ และโปรตุ๊กซ์แจ้งเชิญชวนพี่น้องในชุมชนที่ไม่ได้มาประชุมใน

วันนี้เข้าร่วมการต่อสู้ด้วยตัวท่านเองนะครับ พี่น้องครับ ผมมีความท่วงใยและจริงจังกับการแก้ปัญหาของชุมชนเรา ผมทราบและเข้าใจดีว่าเป็นงานหนักที่ท่านจะต้องไปเชิญชวนและอธิบายให้พี่น้องในชุมชนเข้าใจ ในสามวันนี้ผมจะไม่ไปไหนครับ เรามีอยู่ 30 ชุมชน ผมจะไปพบและพูดคุยกับพี่น้องในทุกชุมชน ขอความกรุณาที่ท่านผู้นำชุมชนแสดงความจำนงว่าจะให้ผมไปพบกับพี่น้องเมื่อใดขอเป็นวันละ 10 ชุมชนครับ ขอให้ผู้แทนชุมชนพิจารณาเลือกวันเวลา แล้วเขียนลงบนบอร์ด ที่เตรียมให้ 3 บอร์ด ๆ ละวัน แต่ละวันก็มีกำหนดเวลาไว้แล้ว เขียนชื่อชุมชนตามวันเวลาที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม ถ้าไม่ได้ 3 ในสามวันนี้จะเป็นวันอื่นๆ ก็ขอให้แจ้งเจ้าหน้าที่ครับ (ผู้นำชุมชน เลือกวันเวลา เจ้าหน้าที่รายงานผลการเลือก (พากย์) โดยตลอด...เอาละครับ ชุมชนวัดไทรเลือกแล้ว เลือกวันไหน เอ้าเลือกแล้วครับ วันที่ 2 มิถุนายน เวลาแปดโมงเช้า ประมอให้กำลังใจหน่อยพี่น้อง...ชุมชนจิตแจ่ม ว่าไงครับ เลือกแล้วยัง เอ้าเลือกแล้ว วันที่... ประมอให้กำลังใจหน่อย...พากย์จนจบนะครับ อย่าปล่อยให้ที่ประชุมเงียบ ต้องสร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน หลังจากได้กำหนดการลงชุมชนแล้ว นายกๆ กลับมาพูดอีกครั้งครับ)

“พี่น้องที่เคารพครับ ตอนแรกผมก็ยังวันๆ ว่าเราจะสู้ไหวหรือไม่จะเป็นชุมชนไร้ถังหรือจะยังคงเป็นชุมชนรกถัง ยังทำลิบทำลิบ แต่เมื่อเห็นความห่มเทของพี่น้องของเราในวันนี้ผมมั่นใจว่าไอ้ชยะที่ไม่มีขา ถึงชยะที่ไม่มีตา มันจะสู้เราได้อย่างไร บัดนี้ วินาทีนี้ ผมเห็นแล้วว่าทุกๆ ท่านเป็นความหวังแห่งชัยชนะ และเป็นความหวังที่อยู่ใกล้แค่เอื้อม เราจะไม่สร้างสิ่งแปลกปลอมเข้าไปในธรรมชาติ เราจะสู้กับชยะ เราจะไม่ทิ้งของที่ไม่ใช่ชยะใส่ถังชยะ และเราจะถอนถังชยะออกจากชุมชน เพื่อให้บ้านเราสะอาดน่าอยู่อย่างยั่งยืน พี่น้องที่เคารพ รับสารณีก่อนกลับบ้านเพื่อแจกจ่ายพี่น้องในชุมชน แล้วเริ่มต้นต่อสู้ในวันนี้เลยนะครับ ขอให้ทุกท่านโชคดีในการต่อสู้ แล้วเราสัญญาว่าจะไปเยี่ยมท่านตามกำหนดที่ท่านได้นัดไว้และจะยืนหยัดต่อสู้ร่วมกับท่านในชุมชนจนกว่า

จะได้รับชัยชนะครับ และอีกสี่สัปดาห์ขอเชิญมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์การต่อสู้ร่วมกันอีกนะครับ ขอขอบพระคุณครับ”

ท่านนายกจะต้องแสดงความตั้งใจจริง และความจริงใจที่จะนำการต่อสู้ชนะครับ แจกสาร์สนจากเทศบาลแล้วก็ลุยดำเนินการเปลี่ยนแปลงเลยครับ (เหนื่อยได้ชนะครับ แต่อย่าท้อ)

สาร์สนจากเทศบาล : ร่วมสร้างความภูมิใจ ชุมชนไทยไร้ถัง

พี่น้องที่เคารพปัจจุบันเทศบาลของเรามีขยะวันละ 19 ตัน ที่จะต้องจัดเก็บและขนย้ายไปที่ ณ สถานที่ทิ้งขยะถนนสดสวย กิโลเมตรที่ 10 ในพื้นที่ 15 ไร่ สภาพที่ทิ้งขยะของเราจะเพิ่มพื้นที่ภายในไม่เกิน 3 ปี ซึ่งหมายความว่าเราจะไม่มีที่ทิ้งขยะ บริเวณที่ทิ้งขยะมีสภาพที่ไม่สวยงาม และตั้งอยู่ใกล้ชุมชน ซึ่งชุมชนดังกล่าวเริ่มได้รับความเดือดร้อนจากการกระจายของขยะและน้ำชะขยะที่มีกลิ่นเหม็น และสภาพในชุมชนเราก็มีถังขยะตั้งเรียงรายจำนวน 3 พันถังเป็นภาพที่ไม่น่ามอง ซึ่งท้ายที่สุดก็จะเกิดเป็นมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและชุมชนโดยรวม ดังที่เห็นในภาพ

พี่น้องที่เคารพ นอกจากเกิดความไม่สวยงาม เป็นที่เดือดร้อนแก่ชุมชนที่อยู่บริเวณที่ทิ้งขยะ และก่อให้เกิดมลพิษ ตลอดจนถ้าหากเราไม่สามารถลดปริมาณขยะได้แล้ว เราจะไม่มีที่ทิ้งขยะภายใน 3 ปี เรายังมีค่าใช้จ่ายในการขนย้ายขยะอีกประมาณเดือนละ 8 แสน 5 หมื่นบาท หรือปีละ 10 ล้านบาท ซึ่งเป็นเงินที่เราไม่ควรจะเสีย และควรจะได้ใช้เงินส่วนนี้ไปพัฒนาบ้านเราในด้านอื่นๆ

พี่น้องที่เคารพ หากเราไม่ช่วยกันลดขยะในวันนี้ สภาพที่ไม่น่ามองและเป็นพิษ ตลอดจนการสูญเสียเงินงบประมาณปีละ 10 ล้านบาทก็คงจะต้องเกิดขึ้นอีกต่อไป และบ้านเราก็จะต้องเผชิญกับปัญหาขยะตกค้างอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ พี่น้องที่เคารพ เราไม่มีทางอื่นใดที่จะแก้ไขปัญหานี้ได้นอกจากเราจะต้องช่วยกันดำเนินการ 2 สิ่ง **สิ่งแรก** เพียงท่านท่องไว้ให้ขึ้นใจว่า ขยะคือสิ่งที่ไม่ดีไม่มีประโยชน์ ใช้ก็ไม่ได้ ขายก็ไม่มีใครซื้อ เป็นพิษเป็นภัย เช่น หลอดไฟ กระป๋อง ยาฆ่าหญ้าฆ่าแมลง มีดโกน ขยะติดเชื้อ ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่โทรศัพท์มือถือ ต้องเอาไปกำจัดให้ถูกหลักสุขาภิบาล เพื่อมิให้มันเป็นพิษเป็นภัยก็ต้องเก็บไว้ในที่มิดชิดและปลอดภัยห่างไกลจากมือเด็กและสัตว์เลี้ยง แล้วเจ้าหน้าที่เทศบาลเราจะมารับเอาไปกำจัด หรือนำขยะออกทิ้งในถังขยะสาธารณะหรือที่สาธารณะ เช่น ถนน สวนหย่อม เสาไฟฟ้า เพราะจะก่อให้เกิดมลพิษ **“ถ้ายังมีประโยชน์ใช้ได้ก็ขายได้ สิ่งของเหล่านั้นมิใช่ขยะ”** สิ่งที่สอง ไม่ทิ้งสิ่งของที่ไม่ใช่ขยะลงถังขยะ คือไม่พลิตขยะ สิ่งที่มีใช้ขยะก็คือ เศษอาหารเปลือกผลไม้เอาไปเทแล้วพรวนดินฝังก็จะกลายเป็นปุ๋ย ถุงพลาสติกสามารถใส่ซ้ำและขายเป็นวัสดุรีไซเคิลแต่อย่าทำให้มันเปื้อนถ้าเปื้อนให้ล้างแล้วตากก็จะใช้ได้หรือขายได้ โลหะทุกชนิด กระป๋องอลูมิเนียม กระดาด กล่องกระดาด ขวดพลาสติก แก้วพลาสติก ขวดแก้วก็เก็บไว้ขาย ท่านแยกไว้ **“ขายเป็นเงินอย่าโยนเงินทิ้ง”** ถ้าชุมชนร่วมมือกันทำสองสิ่งนี้ เราก็จะสามารถยืดเวลาการใช้ที่ทิ้งขยะออกไปอีกเป็น 10 ปี ท่านก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้น และจะส่งผลให้ชุมชนของท่านเป็น **“ชุมชนไทยไร้ถัง”** ที่มีความสวยงามน่าอยู่ดังภาพที่แสดงในหน้าที่ 57

ขอเชิญชวนทุกท่านร่วมมือกันสรรสร้างชุมชนสู่ความเป็น ชุมชนไทยไร้ถัง ด้วยการไม่ผลิตขยะใส่ถัง เพื่อความน่าอยู่ของชุมชนเราตั้งแต่วันนี้ ผู้ประสานงานชุมชนในชุมชนของท่านจะประสานการดำเนินงานกับท่านอีกครั้ง

ร่วมกันสู้ เพื่อความน่าอยู่ของชุมชนเรา เทศบาลตำบลสนตองาม

ขั้นตอนที่สาม ดำเนินการเปลี่ยนแปลง

เมื่อได้มีการระดมความร่วมมือ ด้วยการปรับทัศนคติผ่านการซื้อค้ำให้ตกใจด้วยการนำเสนอภัยอันตรายที่กำลังคืบคลานให้พี่น้องประชาชนเข้าใจและเห็นภาพ และชุมชนสามารถวางแผนดำเนินงานที่มีเป้าหมายการดำเนินงาน ทั้งในแง่ของจำนวนครัวเรือนที่จะเป็นครัวเรือนแยกขยะ และเป้าหมายจำนวนถังขยะที่จะถอนออกจากชุมชนแล้ว และแสดงเจตจำนงเข้าร่วมแข่งขัน ตลอดทั้งได้มีการนัดนายทุกๆ ไปพบประชาชนในชุมชน แสดงว่าแกนนำชุมชนมีความพร้อมที่จะทำการเปลี่ยนแปลง ก็ให้เริ่มดำเนินการเปลี่ยนแปลงโดยทันที

ดีเหล็กเมื่อยังร้อน

ท่านนายกฯ จะต้องชวนสมาชิกสภาและคณะผู้บริหาร ลงไปพบชุมชนตามที่ได้นัดหมายกันเอาไว้ให้ตรงเวลาที่สุุด และที่สำคัญจะต้องให้ทีมงานไปประสานการดำเนินงานกับผู้นำชุมชนที่เคยไปร่วมประชุม รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ และเชิญชวนประชาชนให้มาประชุมกันภายในชุมชนเพื่อพูดคุยกับนายกเทศมนตรี และที่สำคัญจะต้องมีการเล่าสถานการณ์ของปัญหาขยะ สภาพของที่ทิ้งขยะ พิษภัยที่กำลังเกิด เงินที่จะต้องจ่ายเป็นค่าขนขยะไปทิ้ง ภาพที่ไม่น่าดูของถังขยะในชุมชน และภาพที่สวยงามของชุมชนไทยไร้ถัง

นอกจากนั้น ต้องมีการสาธิตการคัดแยกขยะจากถังขยะจริงในชุมชนให้เห็นโครงสร้างของขยะ ซึ่งให้เห็นว่าอะไรคือขยะที่จะต้องเก็บให้มิดชิด อะไรที่มีใช้ขยะที่สามารถใช้ได้อีก หรือขายได้ ทั้งนี้ให้ชี้แจงน้ำหนักขยะที่มีขยะที่ยังไม่คัดแยกแล้วเปรียบเทียบกับขยะที่เหลือจากการคัดแยกแล้ว รวมทั้งสาธิตวิธีฝังกลบเศษอาหารด้วยการพรวนดินกลบมิให้เน่าเหม็น (ทฤษฎีขี้แมว) และวิธีจัดการกับถุงพลาสติก ท่านนายกฯ อาจจะไม่ต้องคัดแยกเองก็ได้ครับ ส่งสาร ขออาสาสมัคร (เจ้าหน้าที่เก็บขยะของเทศบาลเริ่มลงมือ แล้วชวนชาวบ้านร่วมคัดแยกแต่อย่าลืมนำถุงมือไปแจก เตรียมน้ำกับสบู่ไว้ล้างมือ และกระดาษทิชชูแบบหนาๆ ไว้เช็ดมือ และที่สำคัญนะครับ ในกรณีที่มีอุบัติเหตุจากการถูกของมีคมในถังขยะบาด ให้เตรียมแอลกอฮอล์เช็ดแผล ยาใส่แผลสด และผ้าพันแผล ดังนั้นการสาธิตการคัดแยกขยะจากถังสาธารณะ ให้ระวังเศษแก้วหรือโลหะที่มีคม และไม่ควรถูกเด็กเล็กร่วมคัดแยกครับ และผู้ร่วมสาธิตจะต้องสวมถุงมือยางสองชั้นเสมอคือชั้นในป้องกันการติดเชื้อ ชั้นนอกหนาหน้อยและยาวถึงข้อศอกป้องกันการของมีคมและกันเชื้อจากขยะติดเชื้อ และต้องสวมหน้ากากหรือแผ่นผ้าปิดปากปิดจมูกด้วยครับ)

อย่าลืมนอธิบายนะครับว่าคัดแยกขยะในบ้านให้คัดแยกประเภทไว้เลย มีให้นำมาทิ้งรวมกันแล้วค่อยคัดเพราะมันจะเบื่อนและคัดยากดังที่เราสาธิต อยู่ที่บ้าน เศษอาหารเทรวมใส่ซามเตียวแล้วก็นำไปพรวนดินฝंगหรือเทในหลุม บ่ย์หมัก ไปไม้ใบหญ้าให้กองหรือหมักทำปุ๋ย แยกวัสดุรีไซเคิล เช่น ขวดแก้ว ขวดพลาสติก กระดาษขาว กระดาษหนังสือพิมพ์ กระป๋องต่างๆ อย่าให้ปนกัน ถุงพลาสติกใช้อีกได้และขายได้อย่าทำให้เบื่อนหรือสกปรก ถ้าสกปรกให้ล้าง แล้วตากเก็บไว้ขาย ทั้งถุงพลาสติกหนึ่งถุงใช้เวลาหลายร้อยปีกว่าจะย่อยสลาย แล้วก็ตบท้ายด้วยการเชิญชวนให้ประชาชน ไม่ทิ้งสิ่งที่ไม่ใช่ขยะลงถัง เก็บขยะ อันตรายไว้ในที่มิดชิดรอเจ้าหน้าที่มาจัดเก็บไปกำจัดอย่างถูกหลักสุขาภิบาล เมื่อ ไม่สร้างขยะทิ้งลงถัง ถังก็ไม่จำเป็น ก็ขอเชิญชุมชนถอนถังขยะออกจากชุมชน ให้ชุมชนเป็นชุมชนที่สะอาดสวยงาม เข้าสู่มิติใหม่ชุมชนไทยไร้ถัง ตลอดไป (พร้อมกับเสนอภาพชุมชนไร้ถังที่สะอาดทุสะอาดตาและน่าอยู่อีกครั้ง) แล้ว เชิญชวนทุกคนร่วมรณรงค์การเก็บสิ่งที่เป็นขยะให้มิดชิด และไม่ทิ้งสิ่งที่มีใช่ขยะลงถัง โดยมีเป้าหมายถอนถังขยะออกจากชุมชน เพื่อลดการเพิ่มของ ขยะที่สถานที่ทิ้งขยะ โดยเริ่มตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป

จากประสบการณ์ของผม การพบชุมชนแต่ละที่จะใช้เวลาประมาณ 30 - 40 นาที ครับ ผมพบชุมชนแต่เช้าตรู่บ่อยๆ ก็ได้ 10 ชุมชนแล้วครับ ช่วงที่เริ่มต้นเหนื่อยที่สุดนะครับ แต่เป็นสิ่งที่ชั่วร้ายที่จำเป็น ทั้งนี้เนื่องจากว่าเรากำลังต่อสู้กับทัศนคติที่ได้รับการปลูกฝังมานานกว่า 30 ปี การจะเปลี่ยนแปลง แนวความคิดจากเดิมเพื่อรับแนวคิดใหม่ที่ตรงกันข้ามให้ได้มันต้องอดทนและ ใช้เวลาคับ อย่างที่ผมได้เรียนแล้วแต่ต้นเข็มัยครับว่า เราได้ต่อสู้เพียงเพื่อ แก้ไขปัญหาขยะหรือถังขยะ แต่เรากำลังต่อสู้เพื่อที่จะเปลี่ยนวิถีชีวิตและ วัฒนธรรม เอาละ ลงชุมชนแล้วทำอย่างไรต่อดีครับ

ไวยงกะหนังกัรตุណาค 3 วันรุ่งขึ้น ให้พนักงานเก็บขยะมาเก็บตามเดิม ครับ พร้อมนัดผู้นำชุมชนมาดูความเปลี่ยนแปลง และให้พนักงานขอเก็บส่วนที่

เป็นขยะจริงๆ ไปด้วย แล้วก็ประกาศให้พี่น้องฟังผ่านเครื่องขยายเสียงว่าขยะเรลาดเท่าใด พร้อมจดสถิติในแต่ละชุมชนทุกวัน หากพบว่าครัวเรือนใด ยังไม่คัดแยกขยะ ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ต้องเชิญชวนด้วยรอยยิ้มนะครับ หากเขายังไม่เข้าใจต้องอธิบายซ้ำ ทำขยายไปเรื่อยๆ ครับ แล้วค่อยๆ เว้นวันเก็บขยะ หากพบว่าปริมาณขยะเริ่มลดลงอย่างเห็นได้ชัด แล้วค่อยๆ ขอมติจากชุมชนเพื่อขอถอนถังขยะออกจากชุมชนทีละจุด หากเห็นว่าจุดนั้นไม่มีประชาชนนำขยะมาทิ้งถึงแล้ว แต่อย่าลืมนะครับว่าท่านจะต้องนัดประชาชนว่าจะมาเก็บ “ขยะจริงจากชุมชนวันใด” ทั้งนี้ มีกฎเหล็กที่จะต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดคืออย่าเร่งรัดถอนถังขยะออกจากชุมชน หากประชาชนยังไม่พร้อม คือยังไม่ให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะจากครัวเรือน และอย่าลืมนัดหน่วยบริการเคลื่อนที่เข้าไปบริการรับซื้อวัสดุรีไซเคิลในชุมชนอย่างน้อยเดือนละครั้งนะครับ

การดำเนินการไม่ได้ง่ายเท่าใดหรอกครับ ผมถึงกราบเรียนว่าต้องอดทนทำครบทุกชุมชนให้ได้เร็วที่สุด ท่านนายกอาจจะมอบให้ ท่านรองนายก ปลัด หรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ช่วยลงไปปูพรมให้ครบทุกชุมชนโดยเร็วที่สุด แต่ปัญหาการดำเนินงานก็อาจจะยุ่งยากหากองค์กรปกครองท้องถิ่นมีพื้นที่ขนาดใหญ่ และมีชุมชนหลายชุมชน ตลอดทั้งจำนวนบุคลากร เครื่องไม้เครื่องมือมีน้อย การดำเนินการให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ภายในระยะเวลาอันสั้นก็จะไม่สามารถดำเนินการได้ แล้วจะอย่างไรดีครับ

ค้นหาดาวรุ่งตัวแบบ

ในท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่ และมีชุมชนจำนวนมาก เช่น เทศบาลเมืองหรือเทศบาลนคร หรือแม้กระทั่งเทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลบางแห่งซึ่งครอบคลุมพื้นที่ขนาดใหญ่ อาจจะเริ่มต้นจากการสร้างชุมชนนำร่องที่เห็นหนังก่อน กล่าวคืออาจจะเชิญชวนในภาพกว้างก่อน แล้วก็กำหนดชุมชนที่จะดำเนินการเพื่อเป็นตัวอย่างนำร่อง แล้วค่อยๆ ขยายไปสู่ชุมชนอื่นเป็น

ระยะๆ ชุมชนที่จะดำเนินการนำร่องอาจจะเลือกจากชุมชนที่มีผู้นำชุมชนอาสา
เข้าแข่งขันเพื่อชิงถ้วยและเงินรางวัล มีชุมชนหนึ่งที่เทศบาลตำบลกำแพง อำเภอล
ดง จัหวัดสตูล พอรับฟังการชี้แจงเรื่องพิษภัยของขยะ ดำเนินงานขยะ การ
คัดแยกขยะที่ครัวเรือน และความสวยงามของชุมชนไทยไร้ถัง หลังจากที่มีผู้แทน
ชุมชนได้ร่วมกันวาดแผนที่ที่ตั้งของถังขยะแล้ว ก็ประกาศคืนถังขยะให้เทศบาล
ลดง จำนวน 10 ถัง เนื่องจากในซอยที่ชุมชนตั้งอยู่มีถังขยะอยู่กว่า 60 ถัง

ชุมชนที่มีผู้นำตามธรรมชาติและมีลักษณะของกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง
ด้วยจิตสาธารณะ มักจะมีโอกาสประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานสูง การที่
ผู้นำชุมชนมีความกล้าหาญในการประกาศตนเองต่อที่ประชุมเป็นเรื่องที่ทำหาย
และมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นผู้นำเป็นเดิมพัน เทศบาลเมืองเขาสามยอต
จังหวัดลพบุรีซึ่งอยู่ระหว่างดำเนินการ ก็ใช้วิธีการสร้างชุมชนนำร่อง และ
ปัจจุบันก็มีชุมชนที่ไร้ถัง หรือปลอดถังขยะแล้ว และเมื่อประสบผลสำเร็จใน
ชุมชนหนึ่งก็ให้มีการศึกษาดูงานกันระหว่างชุมชน แล้วจึงค่อยๆ ขยายการ
ดำเนินงานไปยังชุมชนอื่นๆ จนครบ

กัดย่อยปล่อย

ท่านนายกฯ และทีมงาน จะต้องกระตุ้นการดำเนินงานให้เกิดการ
เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ต้องหมั่นลงไปเยี่ยมเยียนชุมชน ส่วนเจ้าหน้าที่ต้อง
จัดเก็บข้อมูลความเคลื่อนไหวของปริมาณขยะ แล้วก็รายงานพี่น้องประชาชน
ทราบ ยกย่องชมเชยความสำเร็จของชุมชน อาจจะผ่านทางสื่อมวลชน วิทยุ
ชุมชน รถโฆษณาเคลื่อนที่ เว็บไซต์ของท้องถิ่นทุกวัน นอกจากนั้นควรนัดชุมชน
ประชุมย่อยในชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งท่านนายกฯ อาจจะมอบให้ผู้แทน
ไปร่วม อาจจะมีการรับประทานอาหารร่วมกัน โดยนำอาหารมาจากบ้านแล้วมา
ร่วมรับประทาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่นที่เทศบาลตำบลอุโมงค์ จังหวัด
ลำพูน เรียกว่า “กินหอมตอม่วน” องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว

เรียกว่า “ช่วงกำลัง” (ลานความคิด) ถ้าทางอีสานก็เรียกว่า “ตั้งวงโส” หรืออย่างที่เขาเมืองเขาสายยอด หรือ เขาสายด้าบกำแพงเพชร จังหวัดสงขลา เรียกว่า “ประชาคม” ครัว วงปรึกษาหารือในชุมชนนั้นจะเป็นฐานในการเรียนรู้ของคนในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามเรื่องที่จะใช้ในการสนทนาจะหลากหลาย แต่อย่าลืมแจ้งปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง ทารือเรื่องเป้าหมายเราจะทำให้ทุกครัวเรือนร่วมมือคัดแยกขยะในครัวเรือนได้อย่างไร และเมื่อไรเราจะถอนถังขยะออกได้หมด คือพูดกันง่ายๆ ก็คือท่านนายกฯ คณะผู้บริหาร คณะสมาชิกสภาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ ผู้นำท้องถิ่น จะต้องหายใจเข้าออกเป็นสงครามกับขยะ ปราบปรามถังขยะให้ออกไปจากชุมชน เพื่อลดปริมาณขยะหรือสิ่งแปลกปลอมมิให้ออกสู่ธรรมชาติให้ได้มากที่สุด ถ้ามีคนให้ฉายาท่านว่า “นายกฯขยะ” หรือ “รองขยะ” หรือ “สมาชิกขยะ” หรือ “เจ้าหน้าที่ขยะ” หรือถ้าบังเอิญนานๆ จะเห็นถังขยะที่แล้วคนร้องว่า นั่นไง “ถังไฟบูลย์” ฮ่าๆ แสดงว่าเราใกล้จะชนะแล้ว เอ้าเห็นมัย ท่านมีชัย วีระไวทยะ ท่านรณรงค์ให้คนสวมถุงยางอนามัยและเดินแจกถุงยางอนามัย ไปไหนก็แนะนำให้คนใช้ถุงยางอนามัย จนมีคนเรียกเจ้าถุงนั้นว่า “ถุงมีชัย” เห็นมัยละ หากไม่มีท่านช่วยอย่างท่วมเทแล้วเราจะหยุดโรคเอดส์ได้ในระดับที่ทั่วโลกเขายอมรับกันหรือไม่ ท่านลองนึกดูละกัน สรุปอย่างนี้ละกันนะครับ การพบปะพี่น้องประชาชนในชุมชน ซึ่งอาจจะเป็นสัปดาห์ละครั้ง หรือสองสัปดาห์ต่อครั้ง ผมเรียกว่า “กั๊ดเล็ก” ก็แล้วกันครับ

นอกจากจะกั๊ดไม่ปล่อยในการพบปะชุมชนอย่างไม่เป็นทางการแล้วนะครับ หากท่านมีการประชุมชุมชนทุกเดือนอยู่แล้ว ต้องนำผลการดำเนินงานของแต่ละชุมชนมานำเสนอทุกครั้ง ต้องเป็นระเบียบวาระบังคับ ต้องชี้สถิติให้เห็นว่าชุมชนไหนมีสมาชิกครัวเรือนที่คัดแยกขยะก็ครัวเรือน เพิ่มขึ้นก็ครัวเรือน มีการถอนถังขยะออกไปแล้วกี่ถัง คงเหลือกี่ถัง คาดว่าเดือนหน้าจะทำได้เท่าใด ที่ได้มีปัญหาอะไรบ้าง จะให้องค์กรปกครองท้องถิ่นช่วยในส่วนใดบ้าง แล้วก็ชมเชย

ทุกคนที่ได้ร่วมกัน ทำได้มากได้น้อย หรือยังไม่ได้ทำก็ต้องชมเชย เพราะการรับฟังและเข้าใจในแนวทางก็ถือว่าได้เริ่มต้นเปิดใจที่จะกระทำแล้ว การมอบรางวัลที่เคยตกลงกันเอาไว้ก็ควรมามอบในการประชุมชุมชนในแต่ละเดือนนี้แหละ และผลการดำเนินงานในภาพรวมก็ต้องนำเสนอให้ชุมชนรับทราบโดยทั่วกันโดยผ่านช่องทางที่เหมาะสม และประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ เอาละครับ การประชุมชุมชนที่มีทุกชุมชนมาร่วมซึ่งอาจจะทำทุกเดือน ผมจะเรียกว่า “กั๊ดใหญ่” ครับ

เอาละครับ หากว่าท่านไปลงมือเริ่มต้นเองในชุมชน พบปะพี่น้องประชาชนในชุมชน หรือกั๊ดเล็ก และก็มีการประชุมสรุปผลและทบทวนเพิ่มเติม เป้าหมายเป็นรายเดือน หรือกั๊ดใหญ่ ก็จะแสดงให้เห็นว่าเรากั๊ดไม่ปล่อยครับ เมื่อเรากั๊ดไม่ปล่อยมาครบ 3 เดือน ก็ให้สรุปผลการกั๊ดของเราว่าผลงานเป็นอย่างไร มีครัวเรือนร่วมดำเนินการเท่าใด ชยะลดลงกี่ตัน คั้นถึงได้มาแล้วเท่าใด จ่ายเงินค่าขนชยะลดลงเท่าใดถ้าเทียบกับ 3 เดือนที่ผ่านมา แล้วก็ให้กำลังใจ (ไม่ใช่ยุณะครับ แต่ก็ใกล้เคียง) ให้พี่น้องเฝ้าตัจจคือ เขียวชวนให้ทุกครัวเรือนคัดแยกชยะให้ได้ และถอนถังชยะออกจากชุมชนให้หมด กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ จะต้องมีการสรุปผลการดำเนินงานและแจ้งให้พี่น้องประชาชนทราบ โดยควรสรุปเป็นรายไตรมาส หรือทุกๆ 3 เดือน เพื่อให้เห็นความเคลื่อนไหว และเมื่อครบ 1 ปีให้สรุปผลการดำเนินงานประจำปี เพื่อเป็นข้อมูลฐานในการต่อสู้ในปีต่อไป

มิตรหมอแคนแพนหมอลำครับ ระหว่างการต่อสู้หรือการกั๊ด ทั้งกั๊ดเล็กและกั๊ดใหญ่ จำเป็นต้องมีระบบการสนับสนุนเพื่อบารุงกำลังให้เราสามารถทำการเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะต้องสร้างขีดความสามารถเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง ครับ

ขั้นตอนที่สี่ การสร้างขีดความสามารถในการเปลี่ยนแปลง

เมื่อก้าวถึงการสร้างขีดความสามารถในการเปลี่ยนแปลง อาจแบ่งออกเป็น 2 อลังการงานสร้างดังต่อไปนี้ครับ **ขีดความสามารถแรก** เรียกว่า **“ขีดความสามารถในการปฏิบัติการเปลี่ยนแปลง”** ครับ เป็นขีดความสามารถของ ผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม ที่สำคัญที่สุดได้แก่ขีดความสามารถของทีมงานผู้นำการเปลี่ยนแปลง ท่านนายกฯ เอง ต้องเป็นผู้นำในการจุดประกาย ลงมือทำ ประสานงานกับองค์กรต่างๆ และสนับสนุนการดำเนินงานอย่างจริงจัง หุ่นเท ต่อเนื่อง และยาวนาน ท่านนายกฯ ต้องสร้างทีมงานที่จะสามารถไปจุดประกาย นำการปฏิบัติให้ได้ในชุมชน สามารถนำชุมชนในการจัดทำแผน กำหนด เป้าหมาย กำหนดระบบจัดเก็บสถิติข้อมูล กระบวนการดำเนินงานที่มี ประสิทธิภาพ และที่สำคัญก็คือจะต้องมีศิลปะในการประสานงานและสร้างเวที การเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ถ้าสรุปในเชิงของการวิเคราะห์สถานการณ์จากปัจจัย ภายในก็เป็นการเสริมจุดแข็งและลดจุดอ่อนของหน่วยงานก่อน เพื่อให้เกิดพลัง ที่จะไปทำการต่อสู้กับขยะและถังขยะเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ พึงประสงค์นั่นเองครับ

ขีดความสามารถประเภทที่สอง เรียกว่า **“ขีดความสามารถสนับสนุน”** เป็นการดำเนินการเพื่อช่วยสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติการเปลี่ยนแปลงทำงานได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานในหลายลักษณะ งานงบประมาณก็จะต้องมีการเบิกจ่าย ให้ถูกต้องและทันกับการใช้งาน งานประชาสัมพันธ์ก็ต้องรวดเร็วและทั่วถึง งาน บริหารก็ต้องมีความชัดเจนทั้งกำหนดการและเป้าหมายการดำเนินงานตลอดทั้ง การจัดสรรทรัพยากร นี่เป็นงานภายในสำนักงาน แต่อย่างไรก็ตาม งาน สนับสนุนนั้นนะครับ ต้องคำนึงถึงการสนับสนุนจากนอกสำนักงาน เช่น การ ประสานงานโรงเรียน หรือวัด หรือผู้นำศาสนสถาน ในการเผยแพร่เชิญชวนให้

ครัวเรือนร่วมคัดแยกขยะ และถอนถังขยะออกจากชุมชน การสร้างธนาคารขยะ ในโรงเรียนและการสร้างลักษณะนิสัยที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่เด็ก โดยขอให้เด็กนำวัสดุรีไซเคิลมาขายเป็นเงินฝากธนาคารทุกวันพุธ การส่งหน่วยรับซื้อวัสดุรีไซเคิลไปในชุมชน การจัดกิจกรรมขยะแลกไข่ การทอดผ้าป่าขยะ หรือ การพาชุมชนไปศึกษาดูงานชุมชนปลอดถังขยะ หรือชุมชนไทยไร้ถัง หรือ ถอน ปลอดถังขยะ หรือแม้กระทั่งการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นในการจับปรับผู้ที่นำขยะ มาทิ้งในเขตและตั้งรางวัลนำจับผู้ที่อยู่นอกชุมชนแต่ลักลอบนำขยะเข้ามาทิ้งใน ชุมชน โครงการ say no to plastic ก็เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง ที่จะต้องดำเนินการควบคู่กับการกวดเล็กและกวดใหญ่ นะครับ

ถังขยะถอนมาแล้วไปไหน

ถังขยะไม่ได้ไปไหนครับ เพราะว่าถังขยะมีใช้ขยะ เมื่อชุมชนมอบถังขยะ คืนให้องค์กรปกครองท้องถิ่นแล้ว องค์กรปกครองท้องถิ่นก็จะมอบคืนแก่ ชุมชนครับ สำหรับถังที่รื้อหรือชำรุดเก็บน้ำไม่อยู่เอาไปตั้งไว้ในโรงเรียนทำ ปุ๋ยหมักของชุมชนที่มีรื้อรอบขอบชิดก็จะกลายเป็นถังปุ๋ยหมัก มอบวัด โรงเรียน หรือสถานที่ทางศาสนาอื่นๆ เป็นถังน้ำสำหรับรดน้ำต้นไม้ มอบชมรมน้ำหมัก จุลินทรีย์สำหรับเป็นถังหมัก หรือมอบกลุ่มอาชีพเย็บผ้าสำหรับใส่เศษผ้าใน โรงเรือนเพื่อรองน้ำให้เทศบาลมาเก็บ หรือเทศบาลเก็บไว้ใช้สำหรับขนถ่าย สิ่งปฏิกูลก็ได้ครับ หรือจะประมูลขายทอดตลาดเป็นรายได้ของท้องถิ่นก็ไม่มี ปัญหาครับ

รถขนขยะและพนักงานเก็บกวาดไปไหน

รถขนขยะก็ยังคงทำหน้าที่เหมือนเดิมครับ แต่จะทำน้อยลง เพราะจะได้ จัดเก็บเฉพาะขยะจริงๆ หรือขยะแท้เท่านั้น หากมีการคัดแยกขยะทุกครัวเรือน

และถอนถังขยะออกจากชุมชนแล้ว ขยะก็จะเหลือน้อย ชุมชนชัยสถาน เทศบาลตำบลอุโมงค์ เทศบาลเก็บขยะเดือนละครั้งเท่านั้น พนักงานเก็บขยะก็มีงานลดลง และสามารถไปปฏิบัติงานส่งเสริมการคัดแยกขยะในชุมชนแทน หรือให้บริหารธนาคารขยะ รายได้จากการที่พนักงานเคยคัดแยกวัสดุรีไซเคิลไปขายก็อาจจะทดแทนได้จากค่าทำงานล่วงเวลาซึ่งได้จากงบประมาณที่ประหยัดได้จากการที่ปริมาณขยะน้อยลงแล้วทำให้เกี่ยวกับการขนขยะลดลง ซึ่งจะส่งผลให้งบประมาณในการขนถ่ายขยะลดลง หรือค่าตอบแทนผู้บริหารธนาคารขยะก็ได้ครับ ถ้าท่านเหล่านั้นไม่ต้องค่อยทำรถขยะทุกวัน มาเป็นผู้บรรยายการคัดแยกขยะในชุมชน ผมว่าท่านเหล่านั้นก็น่าจะภูมิใจครับ

ขยะจริงที่เก็บได้เอาไปไหน

ขยะจริงที่ผมว่าเอาไว้ต้องนำไปกำจัดให้ถูกสุขลักษณะครับ ขยะที่ติดเชื้อก็ต้องไปเผาที่โรงพยาบาลที่เขาเปิดให้บริการครับ ส่วนหลอดไฟ สารเคมี หรือสิ่งที่เป็นมลพิษ ก็ต้องหรือสอบถามกรมควบคุมมลพิษครับว่ามีที่ใดที่ให้บริการกำจัดขยะพิษใกล้บ้านท่าน หรืออาจจะสอบถามไปที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด หรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดต่างๆ ก็น่าจะมีข้อมูลให้ครับ แต่อย่าลืมไปเก็บจากชุมชนละกันนะครับ ก่อนไปเก็บก็นัดหมายกันล่วงหน้าว่าจะไปชุมชนใด วันไหน เวลาเท่าใด แต่หลักๆ ก็คือ ควรไปในช่วงที่ประชาชนในชุมชนเขาอยู่บ้านนะครับ โปรดใช้ “เวลาประชาชน” อย่าใช้ “เวลาราชการ” เป็นตัวตั้งนะครับ เพราะเราต้องการบริการประชาชน ครับ

สรุปส่งท้าย

จาก 4 ขั้นตอนการดำเนินงาน ผมวิเคราะห์จากการใช้กรอบแนวความคิดในการบริหารการเปลี่ยนแปลงของนิลา坎ันท์และรามนารายัน ท่านอาจจะมีมุมมองเป็นอย่างอื่น หรืออาจจะแยกย่อยในรายละเอียดมากกว่า 4 ขั้นตอนนี้ก็ได้ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลอุโมงค์ ที่ผมได้นำมาเสนอก็มีลักษณะรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไป แต่อย่างไรก็ตาม จุดมุ่งหมายใหญ่ของการต่อสู้ก็คือ ชุมชนไทยไร้ถัง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความมีนวัตกรรมใหม่ที่คนไทยไม่สร้างขยะหรือสิ่งแปลกปลอมเข้าไปในธรรมชาติ เป็นความร่วมมือกันของชุมชนคนในชาติที่จะสร้างความสะอาดให้แก่บ้านเมือง และภายใน 5 ปีเราจะสามารถคืนเงินให้แก่แผ่นดินได้ 1 หมื่นล้านบาทหากคนไทยทั้งชาติร่วมมือกัน

ท่านที่เคารพครับ กระผมขอยืนยันว่าหากเรายังคิดเพียงทิ้งขยะลงถังแล้วให้ อบจ. เทศบาล กทม. เมืองพัทยา หรือ อบต. เก็บไปทิ้ง หรือเผา หรือฝังกลบ และฝากความหวังไว้กับเทคโนโลยีกำจัดขยะดังที่เคยปฏิบัติมาร่วม 30 ปี ท้ายสุดก็จะมีที่ทิ้งขยะ เต่าเผาที่มีอยู่ก็จะพังตามอายุการใช้งานงบประมาณสร้างใหม่หรือซ่อมก็สูงเป็นพันล้าน ชาวบ้านที่อยู่บริเวณที่ทิ้งขยะก็จะประท้วงเพราะทนต่อกลิ่นเหม็นและกลัวต่อมลพิษ แล้วท่านจะเอาขยะไปไว้ไหน มาร่วมใจกันเถอะครับ คัดแยกขยะและถอนถังขยะออกจากชุมชนตั้งแต่วันนี้ ก่อนที่จะไม่มีที่ปลอดขยะให้เราภูมิใจ

ถังขยะไม่ได้ไปไหนครับ
 เพราะว่าถังขยะมีไซ้ขยะ
 เมื่อชุมชนมอบถังขยะคืนให้
 องค์กรปกครองท้องถิ่นแล้ว
 องค์กรปกครองท้องถิ่นก็จะมอบคืนแก่ชุมชน
 สำหรับถังที่รั่วหรือชำรุดเก็บน้ำไม่อยู่
 เอาไปตั้งไว้ในโรงเรียนทำปุ๋ยหมักของชุมชน
 ที่มีรั้วรอบขอบชิดก็จะกลายเป็นถังปุ๋ยหมัก
 มอวัด โรงเรียน หรือสถานที่ทางศาสนาอื่นๆ

กรณีศึกษา

เทศบาลตำบลอุโมงค์ จังหวัดลำพูน

1. ข้อมูลทางกายภาพ และบริบทพื้นฐาน

เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลอุโมงค์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 เดิมเป็นสุขาภิบาลอุโมงค์ซึ่งก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2514 อยู่ในเขตพื้นที่ของตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน มีพื้นที่ 20.09 ตารางกิโลเมตร ระยะห่างจากตัวเมืองลำพูนประมาณ 10 กิโลเมตร มีจำนวน 11 หมู่บ้าน โดยทางทิศเหนือ ติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ทิศตะวันออก ติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ทิศตะวันตก ติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองช้างคืน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

พื้นที่เทศบาลตำบลอุโมงค์เป็นที่ราบลุ่มตามแนวชายฝั่งตะวันตกแม่น้ำกวงและมีลำเหมืองบึงท่า่งไทรผ่านส่วนกลางของพื้นที่เพื่อหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรม สภาพดินเป็นดินร่วนซุยเหมาะแก่การทำไร่ ทำนา และทำสวน โดยเฉพาะสวนลำไย ส่วนสภาพภูมิอากาศ ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึง พฤษภาคม ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์

ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้ตั้งรกรากสืบต่อมาจากบรรพบุรุษ ประชาชนนิยมตั้งถิ่นฐานอยู่ตามที่ราบลุ่มและอยู่อาศัยตามริมน้ำลำคลอง เป็นกลุ่มชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน และมีชุมชนหนาแน่นบริเวณสองข้างถนนสายหลัก คือ ทางหลวงหมายเลข 106 เป็นถนนสายเก่าเชื่อมระหว่างจังหวัดลำพูน เชียงใหม่ การประกอบอาชีพ ราษฎรส่วนใหญ่คือ เกษตรกรรม ทำสวน เป็นอาชีพหลัก รองลงมา คือ รับจ้าง ค้าขาย รับราชการ อุตสาหกรรมในครัวเรือน และอาชีพอื่น ๆ ณ วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2549 มีประชากรตามสำมะโนประชากรทั้งสิ้น 13,570 คน แต่อย่างไรก็ตามยังมีประชากรแฝงที่มาอาศัยทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศอีกจำนวนหนึ่ง

จากการที่มีที่ตั้งระหว่างเมืองเชียงใหม่และเมืองลำพูน ตลอดทั้งมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ทำให้มีประชากรมาอาศัยในพื้นที่เทศบาลตำบลอุโมงค์จำนวนมาก ซึ่งส่งผลเสียต่อสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มขึ้นของขยะ ซึ่งจากเดิมปี พ.ศ. 2538 วันละประมาณ 1 ตัน และเพิ่มเป็นประมาณวันละ 15 ตัน ในปี พ.ศ. 2543 ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน ได้มีกระแสคัดค้านการทิ้งขยะของเทศบาลนครเชียงใหม่ของประชาชนในบริเวณโดยรอบที่ทิ้งขยะและในส่วนของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ซึ่งได้เข้าที่ทิ้งขยะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน ก็ถูกประชาชนในพื้นที่ต่อต้านการทิ้งขยะเช่นเดียวกัน

ถึงแม้ว่ามีการต่อต้านการทิ้งขยะ แต่ประชาชนในขณะนั้นมีความเชื่อและค่านิยมว่าการทิ้งขยะลงถังขยะจะทำให้เกิดความสะอาดในชุมชน เมื่อมีขยะมากขึ้นก็มีความต้องการถังขยะมากขึ้นและเรียกร้องให้เทศบาลตำบลอุโมงค์เพิ่มรอบการเก็บขยะมากขึ้น จากการต่อต้านการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ทิ้งขยะ และข้อเรียกร้องในการเพิ่มถังขยะและรอบการเก็บขยะของประชาชนในเขตเทศบาล ทำให้เทศบาลตำบลอุโมงค์ต้องพยายามหาทางออกเพื่อแก้ปัญหา

2. การดำเนินงานที่เด่นเป็นกรณีศึกษา

เทศบาลตำบลอุโมงค์ เป็นเทศบาลที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการขยะโดยสามารถลดปริมาณและจากเดิมที่เทศบาลจะต้องเก็บขยะทุกวันในทุกชุมชนลดเหลือการเก็บขยะเพียง 2 ครั้งต่อเดือนต่อชุมชน หรือเก็บทุก 2 สัปดาห์ โดยในภาพรวมสามารถลดขยะได้ถึง 6 เท่า³ ปัจจุบันมีขยะประมาณ 2.5 ตันต่อวัน⁴ จากเดิมประมาณ 15 ตันต่อวัน โดยการดำเนินงานนั้นประชาชนได้ร่วมกันทำการคัดแยกขยะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ก่อนทิ้ง โดยขยะอินทรีย์จะถูกนำไปทำปุ๋ยหมัก ขยะรีไซเคิลก็จะถูกนำไปขาย ส่วนขยะอื่นๆ ก็จะถูกทิ้งโดยระบบถุงขยะที่เทศบาลตำบลอุโมงค์เป็นผู้จำหน่าย โดยกิจกรรมนี้เริ่มต้นจากชุมชนหมู่บ้านชัยสถาน และขยายแนวคิดออกไปในเขตชุมชนอื่นๆ ทั่วพื้นที่เทศบาล ถึงขยะถูกถอดจากถนนทั้งหมด จึงส่งผลให้ ณ ปัจจุบัน ถนนในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์เป็นถนนปลอดถังขยะ ในการดำเนินงานเป็นการกำหนดยุทธศาสตร์การลดปัญหาขยะ ณ แหล่งกำเนิด ซึ่งได้นำไปสู่การปฏิบัติผ่านโครงการถนนปลอดถังขยะ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ชุมชนสะอาดและประชาชนยอมรับในหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย และโครงการนี้ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ พ.ศ. 2543

ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของเทศบาลตำบลอุโมงค์ สามารถแสดงได้ดังแผนภาพที่ 1

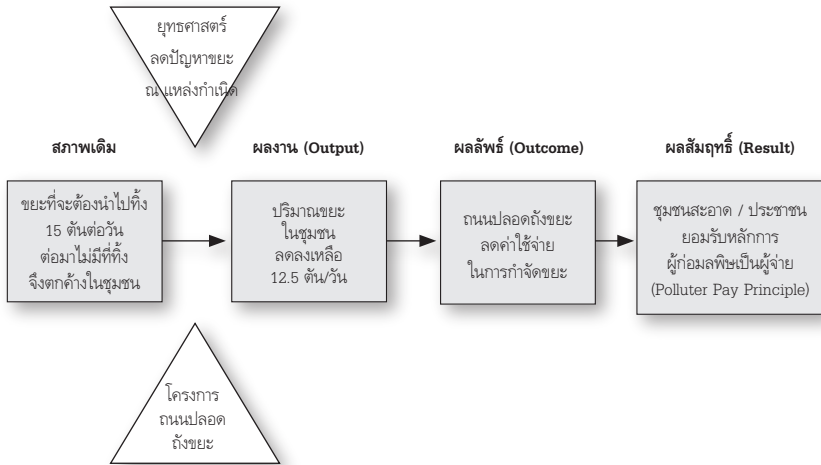
³ สัมภาษณ์, ชัยน วิพรหมชัย, นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์, วันที่ 15 ตุลาคม 2550.

⁴ สัมภาษณ์, สมชาย ไชยรัตน์, ผู้รับจ้างเก็บขยะของเทศบาลตำบลอุโมงค์, วันที่ 17 ตุลาคม 2550.

แผนภาพที่ 1

แสดงผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของเทศบาลตำบลอุโมงค์

3. การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

เทศบาลตำบลอุโมงค์ เดิมครั้งเมื่อยังเป็นสุขาภิบาลอุโมงค์ ยังเป็นเมืองขนาดเล็กและยังมีความเป็นชนบท ขยะมิใช่ปัญหาเนื่องจากประชาชนสามารถกำจัดขยะได้เอง และขยะส่วนใหญ่เป็นขยะอินทรีย์ แต่ต่อมามีการขยายตัวของทั้งเมืองเชียงใหม่และเมืองลำพูน ซึ่งเทศบาลตำบลอุโมงค์ตั้งอยู่ระหว่างสองเมืองใหญ่ จึงเป็นพื้นที่ที่มีการเดินทางผ่านของผู้คนระหว่างสองเมืองใหญ่ และจากการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและตัวเมืองดังกล่าวทำให้มีการเพิ่มปริมาณของผู้คนที่เข้ามาอาศัยและเดินทางผ่านเทศบาลตำบลอุโมงค์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา มีการขยายตัวของเมืองส่งผลให้ขยะเพิ่มขึ้น ถังขยะที่รองรับเริ่มไม่พอและมีขยะตกค้างให้เห็นแต่ก็ยังไม่

รุนแรง แต่หลังจากปี พ.ศ.2542 ปริมาณขยะเริ่มมากขึ้นและสถานที่ทิ้งขยะของเทศบาลซึ่งอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบาน ซึ่งห่างจากเทศบาลตำบลอุโมงค์ประมาณ 20 กิโลเมตร เริ่มถูกต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่ทิ้งขยะ และต่อมาได้มีการขยายตัวของห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ ทำให้มีผู้อยู่อาศัยในพื้นที่มากยิ่งขึ้น ปริมาณขยะก็เพิ่มขึ้นตามตัว เพิ่มจนถึง 15 ตันต่อวัน และในที่สุดสถานที่ที่มีไว้สำหรับทิ้งขยะก็ไม่เพียงพอ ประชาชนต่อต้านมากยิ่งขึ้น และท้ายที่สุดเมื่อปลายปี พ.ศ. 2543 เทศบาลตำบลอุโมงค์ก็ไม่สามารถทิ้งขยะในพื้นที่ดังกล่าวต่อไปได้⁵

จากการที่เทศบาลตำบลอุโมงค์ไม่สามารถจัดเก็บขยะและทิ้งขยะได้เอง ตลอดทั้งไม่สามารถทิ้งขยะในที่ทิ้งขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีบัวบานได้ต่อไป จึงได้จ้างบริษัทเอกชนมาเป็นผู้กำจัดขยะในลักษณะการจ้างเหมาทั้งการจัดเก็บและกำจัด ซึ่งบริษัทเอกชนได้เข้ามาดำเนินการจัดเก็บและนำขยะไปกำจัดที่อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน โดยมีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมกำจัดขยะครัวเรือนละ 10 บาท

แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากการจัดเก็บค่าธรรมเนียมไม่สามารถดำเนินการเก็บได้ตามเป้าหมาย ประชาชนต่อต้านไม่ยอมชำระค่าธรรมเนียมเนื่องจากอ้างว่าไม่ได้ทิ้งขยะ และประชาชนส่วนใหญ่อีกก็ไม่อยู่บ้านในช่วงกลางวัน และผู้อยู่อาศัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้พักในหอพักหรือห้องเช่าก็ไม่ชำระค่าธรรมเนียม นอกจากนั้นจากการต่อต้านการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ทิ้งขยะในจังหวัดเชียงใหม่ทำให้ไม่สามารถทำการทิ้งขยะในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่อีกต่อไป และผลการต่อต้านการทิ้งขยะที่จังหวัดเชียงใหม่ได้ส่งผลให้มีการต่อต้านของประชาชนที่อำเภอบ้านธิเช่นเดียวกัน

⁵ สัมภาษณ์, อรวรรณ ขว้างจิตร, รองนายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์, วันที่ 15 ตุลาคม 2550.

เมื่อไม่มีที่ทิ้งขยะ ทำให้บริษัทเอกชนไม่สามารถจัดเก็บ จึงเริ่มมีขยะล้นถังและตกค้าง ตลอดทั้งกองอยู่ภายในชุมชน และมีปัญหาเรื่องกลิ่น แต่ต่อมาบริษัทเอกชนได้นำไปกำจัดที่บ่อฝังกลบเอกชนที่อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่⁶

เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาขยะในระดับวิกฤติ คณะผู้บริหารได้หารือและได้กำหนดนโยบายรักษาความสะอาดเรียบร้อยของชุมชนเพื่อให้เป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน โดยไม่ให้มีขยะตกค้างในชุมชน และได้หารูปแบบการดำเนินงานบริหารจัดการขยะที่ได้มีการดำเนินการประสบผลสำเร็จแล้วมาเพื่อเป็นตัวอย่างการดำเนินงาน โดยได้ไปศึกษาดูงาน ณ เทศบาลนครพิบูลโลก ตามแนวทางการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน (Civil Based Management หรือ CBM)⁷ โดยมีแนวทางการบริหารจัดการขยะโดยชุมชน ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะ โดยการคัดแยกขยะออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ของขายได้ ของใช้ได้อีก และขยะที่ต้องทิ้ง โดยมีการสร้างเครือข่ายชุมชนส่วนกิจกรรมที่ดำเนินงาน ได้แก่ การทอดผ้าป่าขยะ การตั้งธนาคารขยะ การทำปุ๋ยหมัก และการทำโครงการถนนปลอดถังขยะโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ลดปริมาณขยะ ณ แหล่งกำเนิด และยึดหลักการดำเนินงานผู้ปล่อยมลพิษเป็นผู้จ่าย (polluter pay principle) นอกจากนี้ การดำเนินงานของผู้ประกอบการวัสดุรีไซเคิล “วงษ์พาณิชย์” ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครพิบูลโลก ก็มีส่วนช่วยในการเรียนรู้ถึงแนวคิดในการผลักดันให้มีการคัดแยกขยะโดยทำให้ขยะ

⁶ สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ สุริยะเจริญ, ปลัดเทศบาลตำบลอุโมงค์, วันที่ 15 ตุลาคม 2550.

⁷ สุธี ชัยตระกูล และคนอื่น ๆ, **โครงการจัดการขยะมูลฝอยสำหรับชุมชนเมืองจังหวัดพิบูลโลก การจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน (CBM)** (จัดทำโดย สำนักงานความร่วมมือทางวิชาการของเยอรมัน Eschborn, Germany ในนามของกระทรวงความร่วมมือและเศรษฐกิจสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (BMZ) และเทศบาลนครพิบูลโลก ประเทศไทย โดยความร่วมมือกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์).

สะอาดเพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์อีกรอบหรือหากนำขยะที่คัดแยกและทำความสะอาดแล้วไปจำหน่ายก็จะได้ราคาสูงขึ้น ในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้ส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะ ลดการใช้ถุงพลาสติก และทำปุ๋ยหมักใช้ในทุกรั้วเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำเสวียนรอบต้นไม้สำหรับทิ้งขยะอินทรีย์ การให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะของผู้นำชุมชนและผู้นำทางศาสนา และการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมในการคิดแนวทางแก้ปัญหาและนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน ผ่านการหารือระดมความคิด หรือ ช่างก่ากิด เป็นการแก้ปัญหาที่วัฒนธรรมของคนให้ร่วมมือกันรักษาสิ่งแวดล้อมและไม่สร้างขยะขึ้นในชุมชน นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว ยังออกข้อบัญญัติห้ามมิให้ทิ้งขยะในที่สาธารณะโดยผู้ฝ่าฝืนจะต้องถูกปรับเป็นเงิน 2,000 บาทและผู้แจ้งจะได้รับรางวัล 1,000 บาท⁸

นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ได้สรุปทเรียนและพิจารณาเห็นแนวทางการดำเนินงาน โดยเห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินงานตามหลักคิดลดปริมาณขยะ ณ แหล่งกำเนิด โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ผ่านระบบการคัดแยกขยะ ซึ่งได้กำหนดให้เป็นประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อเป็นทิศทางในการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังได้นำหลักการของผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (polluter pay principle หรือ PPP) โดยใช้หลักการจ่ายค่าถุง กล่าวคือ หากผู้มึขยะมากก็ต้องจ่ายค่าถุงขยะมาก ในทางตรงกันข้ามหากผู้ที่ผลิตขยะน้อยก็จะจ่ายค่าถุงขยะน้อย นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ได้ทดลองแยกขยะเองก่อนและเห็นว่าได้ผลทำให้ขยะครัวเรือนลดลง จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ให้ดำเนินการแก้ปัญหาขยะด้วยการลดปริมาณขยะในชุมชนโดยการคัดแยกขยะ และนำถึงขยะออกจากถนนเพื่อให้ใช้ระบบถุงขยะแทน โดยที่เทศบาลเป็นผู้จำหน่ายถุง และ

⁸ สัมภาษณ์, นพดล ณ เชียงใหม่, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว, วันที่ 16 ตุลาคม 2550.

เทศบาลตำบลอุโมงค์จะไม่เก็บขยะที่มีได้บรรจุในถุงที่จำหน่ายโดยเทศบาลตำบลอุโมงค์ นอกจากนั้นเทศบาลตำบลอุโมงค์จะไม่เน้นเทคโนโลยีในการแก้ไขปัญหา แต่จะเน้นหนักการแก้ปัญหาที่คนซึ่งเป็นผู้สร้างขยะ ดังนั้นเทศบาลตำบลอุโมงค์จะไม่ซื้อรถขยะ ถังขยะ หรือเตาเผาขยะ จึงนำไปสู่การหารือในคณะผู้บริหารและเห็นชอบร่วมกันในแนวทางการดำเนินงานที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น⁹ และได้มีการนำเสนอต่อผู้นำชุมชนและประชาชน ผ่านกิจกรรม **“กินหอมตอมม่วน”**¹⁰

จากกิจกรรมกินหอมตอมม่วน ผู้นำชุมชนและประชาชนผู้มาร่วมงานให้ความเห็นชอบในแนวทางการดำเนินงานที่ผู้บริหารเทศบาลตำบลอุโมงค์นำเสนอโดยได้ยอมรับแนวทางการบริหารจัดการขยะ และนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติ โดยได้มีการสร้างแกนนำสำหรับนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติ โดยอาศัยผู้นำชุมชนตามธรรมชาติ สมาชิกสภาเทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารสถานศึกษา อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ตลอดจนทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของเทศบาลเพื่อร่วมกันเผยแพร่แนวความคิดลงไปยังชุมชน และเชิญชวนสร้างความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติให้แก่ประชาชนเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงแนวทางการบริหารจัดการขยะใหม่ โดยได้มีการฝึกอบรมผู้นำชุมชนให้เข้าใจถึงแนวทางการดำเนินงาน

เมื่อได้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนแล้ว เทศบาลได้จัดทำถุงบรรจุขยะขึ้นจำหน่าย โดยได้มีการจัดทำถุงคัดแยกขยะโดยแบ่งเป็นสามสี ได้แก่ ถุง

⁹ สัมภาษณ์, ชยัน วิพรหมชัย, นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์, วันที่ 15 ตุลาคม 2550.

¹⁰ กิจกรรม “กินหอมตอมม่วน” เป็นกิจกรรมที่เทศบาลตำบลอุโมงค์ใช้ในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการเชิญประชาชนมาร่วมประชุมเพื่อร่วมกันพิจารณากิจกรรมที่จะดำเนินการในเทศบาล โดยที่ผู้มาประชุมจะต้องนำอาหารมาจากบ้านแล้วนำมารับประทานด้วยกัน ในขณะที่เดียวกันก็มีการหารือการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลหรือชุมชน

สีแดงสำหรับขยะที่เป็นอันตราย จำหน่ายราคาใบละ 15 บาท ถุงสีเหลืองสำหรับขยะที่เป็นพลาสติก จำหน่ายราคาใบละ 10 บาท และถุงสีเขียวสำหรับขยะที่เป็นขยะย่อยสลายได้ จำหน่ายราคาใบละ 5 บาท และมีการจัดกิจกรรมอื่นๆ เช่น ขยะแลกการบริการและสิ่งของ การรับเบี้ยยังชีพก็จะต้องนำขยะที่คัดแล้วมาด้วย การตั้งธนาคารขยะ และการถอนถังขยะออกจากถนน ตลอดทั้งการเสริมสร้างจิตสำนึกสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โดยมีหน่วยรถประชาสัมพันธ์ของเทศบาลออกณรงค์และมีการกระจายเสียงตามสายทุกเช้าและเย็น มีการแจกตะกร้าสำหรับจ่ายตลาดแทนการรับถุงพลาสติก และณรงค์ให้เจ้าของหอพักและห้องเช่าขอความร่วมมือผู้เช่าให้คัดแยกขยะ¹¹

การแบ่งประเภทของถุงเป็นสีต่างๆ ตามประเภทของขยะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีในระยะแรก และปริมาณขยะลดลงอย่างชัดเจนกว่าครึ่ง¹² แต่ระยะต่อมาขยะได้เพิ่มขึ้นและประชาชนไม่ได้มีการแยกขยะเป็นถุงตามประเภท แต่บรรจุขยะทุกประเภทลงในถุงสีเขียวซึ่งเป็นถุงราคา 5 บาท และประชาชนเกิดความสับสนในการทิ้งขยะเพราะเทศบาลลดรอบการเก็บลงเป็นวันเว้นวัน ทำให้มีถุงขยะทิ้งตามถนนและมีสุนัขมากัดและคุ้ยเขี่ย นอกจากนั้น ประชาชนจำนวนหนึ่งก็เกิดความไม่พอใจเนื่องจากไม่ต้องการซื้อถุงบรรจุขยะและเรียกร้องให้มีการนำถังขยะมาตั้งเช่นเดิม การดำเนินงานในระยะแรกจึงยังไม่ถือว่าประสบผลสำเร็จ¹³

¹¹ สัมภาษณ์, ชัยน วิพรหมชัย, นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์, วันที่ 15 ตุลาคม 2550.

¹² สัมภาษณ์, สมชาย ไชยรัตน์, ผู้รับจ้างเก็บขยะ เทศบาลตำบลอุโมงค์, วันที่ 17 ตุลาคม 2550.

¹³ สัมภาษณ์, ทรง จิตธรรม, ผู้ใหญ่บ้านบ้านชัยสถาน, วันที่ 17 ตุลาคม 2550.

จากผลการดำเนินงานในระยะแรก เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้นำผลการดำเนินงานนำเสนอต่อชุมชนผ่านกิจกรรมกินหอมตอม่วน จึงได้เห็นชอบให้มีการเปลี่ยนถังขยะจากเดิมที่มี 3 ประเภท ให้เหลือเป็นประเภทเดียวคือให้ใช้ถุงสีดำ โดยให้จำหน่ายถุงละ 10 บาท ราคาเดียว เพื่อเป็นมาตรการให้ประชาชนทำการแยกขยะเพื่อลดขยะ ณ แหล่งกำเนิด กล่าวคือ หากประชาชนยังไม่มีภาชนะคัดแยกขยะก็จะทำให้มีปริมาณขยะมากซึ่งจะส่งผลให้ต้องซื้อถุงบรรจุขยะจำนวนมากขึ้นด้วย แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินงานก็ไม่สามารถทำให้ครอบคลุม และประชาชนจำนวนหนึ่งก็ยังไม่มีการคัดแยกขยะ และยังไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน

เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้เปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานจากการทำครอบคลุมทั้งพื้นที่เป็นการดำเนินการนำร่องในชุมชนบ้านชัยสถาน หมู่ที่ 10 โดยพิจารณาจากผู้นำในการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ซึ่งพบว่าผู้ใหญ่บ้านบ้านชัยสถาน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านชัยสถาน ตลอดจนผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านชัยสถาน เป็นผู้นำตามธรรมชาติในชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีจิตอาสาและความตั้งใจจริงในการดำเนินงาน จึงได้เริ่มรณรงค์ให้มีการคัดแยกขยะอย่างจริงจัง โดยมีการสมัครและลงทะเบียนสมาชิกผู้ร่วมโครงการ มีการใช้ระบบถุงขยะแทนระบบถังขยะทั้งชุมชน มีการส่งเสริมให้ใช้กระเช้าหรือตะกร้าไปจ่ายตลาด จำกัดการจำหน่ายถุงของแต่ละครัวเรือนไม่เกินเดือนละ 2 ถุง ลดรอบการเก็บขยะเหลือเดือนละ 2 ครั้งในวันที่ 16 และ 30 ของทุกเดือน นอกจากนี้ยังมีการกำหนดรหัสประจำถุงเพื่อให้ทราบที่มาของขยะ โดยถุงขยะที่จำหน่ายให้สมาชิกจะต้องมีรหัสซึ่งประกอบด้วยตัวอักษรและตัวเลข ซึ่งกำหนดตามแต่ละเขตชุมชน และตัวเลข คือ เลขสมาชิกผู้ร่วมโครงการกำจัดขยะ เช่น รหัส ก 28 หมายถึง ถุงพลาสติกนั้น มาจาก โซน ก. และเป็นสมาชิกลำดับที่ 28 เป็นต้น

ผลการดำเนินงานของชุมชนบ้านชัยสถาน ในระยะต้นมีครัวเรือนสมัครเข้าเป็นสมาชิกทั้งสิ้น 352 ครัวเรือน และได้มีการจัดกิจกรรมซื้อขยะ

ธนาคารขยะในโรงเรียน การขายตลาดด้วยการใช้กระเช้า และสามารถลดปริมาณขยะได้โดยใช้ถุงขยะเพียงเดือนละ 1 ถุง¹⁴ ยกเว้นครัวเรือนที่มีเด็กอ่อนและผู้ป่วยจะใช้มากขึ้น ทั้งนี้ ในวันที่มีการเก็บขยะ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้นำชุมชนจะทำการสำรวจและชั่งน้ำหนักถุงขยะซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วขยะที่มีการคัดแยกแล้วจะมีน้ำหนักไม่เกิน 6 กิโลกรัม หากน้ำหนักเกินกว่านั้นก็จะทำการร้องถุงขยะเพื่อตรวจสอบว่ามีการคัดแยกขยะหรือไม่ หากพบว่าไม่ได้มีการคัดแยก ผู้นำชุมชนก็จะขอร้องให้มีการคัดแยกในคราวต่อไป ทั้งนี้ การตรวจสอบว่าถุงขยะมาจากครัวเรือนใด สามารถตรวจสอบได้จากรหัสที่ติดอยู่ข้างถุงขยะ ต่อมาเทศบาลตำบลอุโมงค์ได้ออกเทศบัญญัติห้ามลักลอบทิ้งขยะในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์ ผู้ฝ่าฝืนจะถูกปรับเป็นเงิน 2,000 บาท และผู้ที่แจ้งเบาะแสจนนำไปสู่การปรับก็จะได้รับรางวัลรายละ 1,000 บาท แต่ตั้งแต่ได้มีการออกเทศบัญญัติดังกล่าวก็ยังไม่มีผู้ใดได้รับรางวัล¹⁵ แต่อย่างไรก็ตามมีผู้ลักลอบนำมาทิ้งในพื้นที่ ซึ่งคณะกรรมการชุมชนและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้ร่วมกันรื้อค้นถุงขยะเพื่อหาที่มาของขยะ และทราบแหล่งที่มาหรือเจ้าของขยะจากใบเสร็จค่าไฟฟ้าและน้ำประปาที่อยู่ในถุงขยะ โดยคณะกรรมการชุมชนและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้ติดตามและพบเจ้าของขยะและได้ขอร้องมิให้ลักลอบนำขยะไปทิ้งในพื้นที่อีก ซึ่งผู้เป็นเจ้าของขยะรับว่าได้นำขยะไปทิ้งในพื้นที่ของเทศบาลตำบลอุโมงค์จริง หลังจากการพบปะและร้องขอตามที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วก็ได้มีการปรับแต่อย่างใด และเจ้าของขยะขอโทษเทศบาลตำบลอุโมงค์และชุมชนบ้านชัยสถานและรับว่าจะไม่นำขยะไปทิ้งอีก¹⁶

¹⁴ สัมภาษณ์, ยงยุทธ ชัยศรี, ประธานชุมชนบ้านชัยสถาน, วันที่ 17 ตุลาคม 2550.

¹⁵ สัมภาษณ์, สมศักดิ์ สุริยะเจริญ, ปลัดเทศบาลตำบลอุโมงค์, วันที่ 17 ตุลาคม 2550.

¹⁶ สัมภาษณ์, เรณู มีปาน, ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข และสมเกียรติ สันทเพ, พนักงานเทศบาล เทศบาลตำบลอุโมงค์, วันที่ 17 ตุลาคม 2550.

ผลจากผลสำเร็จในระยะต้น ทำให้มีการขยายผลไปยังหอพัก โดยที่ผู้ที่มาเช่าอาศัยในพื้นที่และไปทำงานในเมืองลำพูนและสถานประกอบการทั้งในพื้นที่จังหวัดลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่ที่มีที่ตั้งใกล้เขตเทศบาลตำบลอุโมงค์ก็ให้ความร่วมมือ โดยเดิมหอพักจะมีถังขยะตั้งไว้หน้าหอพักและถังขยะก็จะเต็มทุกวัน ประมาณวันละ 3 ถัง ถึงจะประมาณ 3 ปี หรือ ประมาณ 60 ลิตรต่อถัง หรือมีขยะเฉลี่ยประมาณ 180 ลิตรต่อวัน บริเวณที่ตั้งถังขยะจะมีกลิ่นเหม็นและมีปัญหาแมลงวันและน้ำชะขยะ การจัดเก็บของเทศบาลก็ไม่สามารถจัดเก็บได้ทั้งหมด เพราะเนื่องจากเป็นขยะอาหารที่เน่า และหกตามพื้นขณะยกขยะ ห้องที่อยู่ติดและอยู่ใต้ทิศทางลมของถังขยะมักจะดำหนิและร้องขอให้แก้ไข และส่วนใหญ่จะขอย้ายเมื่อมีห้องว่างอื่นๆ ที่อยู่ไกลออกไปจากบริเวณที่ตั้งถังขยะ แต่ต่อมาผู้ใหญ่บ้าน และผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านชัยสถาน ตลอดจนนายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์และคณะประชาสัมพันธ์ของเทศบาลได้มาเชิญชวนให้มีการคัดแยกขยะและให้นำขยะใส่ถุงแทนการเทรวมในถังขยะ ซึ่งตอนแรกก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากผู้เช่า แต่หลังจากที่ได้ขอความร่วมมือและจัดถังขยะโดยแบ่งออกเป็นขยะที่เป็นอาหาร ขยะที่เป็นขวด โดยแบ่งย่อยเป็นขวดแก้ว ขวดพลาสติก และขยะที่ไม่สามารถใช้ได้อีกต้องทิ้ง หลังจากที่เจ้าของหอพักเริ่มดำเนินการและเชิญชวนผู้เช่าคัดแยกขยะและใช้ระบบถุงแทน ขวดทั้งพลาสติกและแก้ว (ขวดเครื่องดื่ม เครื่องปรุงอาหาร) กระดาษ และวัสดุรีไซเคิลได้ถูกแยกใส่กระสอบปาน เศษอาหารใส่ถังที่มีฝาปิดและถูกนำไปเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ สุนัขและสุกร ส่วนเปลือกผลไม้拿去ใส่โคนต้นลำไยเพื่อเป็นปุ๋ย ผลการดำเนินงานทำให้ปริมาณขยะลดลง โดยที่จากจำนวนผู้พักอาศัย 24 ห้อง มีขยะที่จะต้องนำไปกำจัดเพียง เดือนละ 4 ถุง คิดเป็นค่าถุงเดือนละ 40 บาท แต่มีรายได้จากการขายวัสดุรีไซเคิลหลายร้อยบาท และปัญหากลิ่นเหม็นจากขยะและน้ำชะขยะและแมลงวันก็หมดไป ตลอดทั้งประหยัดค่าอาหารสัตว์อีกทางหนึ่ง¹⁷

¹⁷ สัมภาษณ์, สุดใจ จีวรรณ และ เกษร จีวรรณ, เจ้าของหอพักในชุมชนบ้านชัยสถาน, วันที่ 17 ตุลาคม 2550.

นอกจากนั้น ในชุมชนบ้านชัยสถานยังได้มีการทอดผ้าป่าขยะ โดยรวบรวมและจำหน่ายวัสดุรีไซเคิลได้เงินจำนวน 7,000 บาท และได้มอบให้ชมรมแอโรบิค และมีการฝึกให้เยาวชนคัดแยกขยะ และมีกิจกรรมร่วมทำความสะอาดชุมชนในทุกวันอาทิตย์ โดยจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการคัดแยกขยะในชุมชน การประชุมของคณะกรรมการชุมชน และจะมีกิจกรรมกินหอมตอมม่วง ในตอนท้ายของการประชุม ความสำเร็จที่เห็นได้ชัดได้แก่ทัศนคติของประชาชนที่เปลี่ยนไปจากเดิมที่เข้าใจว่า **“การบริหารจัดการขยะเป็นหน้าที่ของเทศบาลที่จะต้องทำเป็น การบริหารจัดการขยะเป็นหน้าที่ของทุกคนในชุมชนที่จะต้องร่วมมือร่วมใจกันจัดเก็บขยะและรักษาความสะอาดของชุมชน”**¹⁸ จากความร่วมมือร่วมใจของชุมชนและเทศบาลตำบลอุโมงค์ทำให้ชุมชนเป็นชุมชนที่ปลอดขยะ ไม่มีขยะตกค้าง และถนนปลอดถังขยะ¹⁹

คณะกรรมการชุมชนบ้านชัยสถาน ได้ทำการประเมินผลการดำเนินงานเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2550 พบว่าคณะกรรมการชุมชนมีความตั้งใจในการทำงาน เสียสละเวลาในการดำเนินงานและเข้าร่วมประชุมและปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด จึงทำให้สามารถบรรลุผลการดำเนินงานได้ซึ่งจะเห็นได้จากความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน และความร่วมมือของประชาชนที่ร่วมกันคัดแยกขยะในทุกครัวเรือนรวมทั้งหอพัก และห้องเช่าต่าง ๆ ก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และที่เห็นได้ชัดคือความสะอาดของตลาดประชาชนไปจ่ายตลาดโดยใช้ตะกร้าและไม่นิยมใช้ถุงพลาสติก ไม่มีถังขยะและขยะตามถนนดังที่เคยปรากฏมาก่อน และปริมาณขยะในชุมชนก็ลดลงอย่างเห็น

¹⁸ สัมภาษณ์, ประยูร บุญธรรม, สมาชิกสภาเทศบาลตำบลอุโมงค์, วันที่ 15 ตุลาคม 2550.

¹⁹ สัมภาษณ์, ยงยุทธ์ ชัยศรี, ประธานชุมชนชัยสถาน เทศบาลตำบลอุโมงค์, วันที่ 17 ตุลาคม 2550.

ได้ชุด และพนักงานเก็บขยะของบริษัทก็มีความพอใจเนื่องจากขยะจากชุมชนบ้านชัยสถานเป็นขยะที่ไม่มีกลิ่นเหม็น²⁰ แต่อย่างไรก็ตาม จากการประเมินผลพบว่า การดำเนินงานมีปัญหาในระยะเริ่มแรก เรื่องการลี้มวันเก็บขยะของบริษัทที่เทศบาลจ้างให้จัดเก็บ จึงทำให้มีขยะที่ตกค้างอยู่ในบ้านและไม่ได้ทิ้ง แต่ก็ได้แก้ไขและแจกจ่ายกำหนดการให้ทุกครัวเรือน และได้มีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าก่อนการเก็บ 1 วันด้วย²¹

ต่อมาได้มีการนำชุมชนอื่นๆ มาศึกษาดูงาน และมีการขยายรูปแบบการดำเนินงานไปยังชุมชนอื่นๆ โดยได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการชุมชนของชุมชนต่างๆ และมีการประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการชุมชนทุกชุมชนโดยเทศบาลตำบลอุโมงค์เป็นเจ้าภาพ จากการขยายผลการดำเนินงานได้ผลเป็นที่น่าพอใจในภาพรวม ปัญหาที่พบได้แก่ความเข้มแข็งและความทุ่มเทของผู้นำชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใหญ่บ้านในบางชุมชน ซึ่งการดำเนินงานร่วมกับผู้ใหญ่บ้านเป็นการดำเนินงานในลักษณะของความร่วมมือ มิใช่ลักษณะของการสั่งการ เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านพร้อมด้วยคณะกรรมการชุมชนจะต้องออกให้คำแนะนำและตรวจสอบดูขยะจากการนำมาตั้งไว้รอการเก็บว่ามีการคัดแยกก่อนหรือไม่ ความไม่ใส่ใจตรวจสอบดูขยะทำให้ประชาชนไม่คัดแยกขยะเนื่องจากไม่มีมาตรการทางสังคมที่จะกำกับพฤติกรรมของคนในชุมชน ซึ่งเทศบาลตำบลอุโมงค์ก็ได้พยายามให้ชุมชนไปเยี่ยมเยียนกัน ศึกษาเปรียบเทียบและนำไปแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานชุมชนของตนเอง ทำให้การดำเนินงานมีพัฒนาการ

²⁰ สัมภาษณ์, สมชาย ไชยรัตน์, ผู้รับจ้างเก็บขยะ เทศบาลตำบลอุโมงค์, วันที่ 17 ตุลาคม 2550.

²¹ สัมภาษณ์, บุญฤทธิ์ พูลสวัสดิ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านชัยสถาน, วันที่ 15 ตุลาคม 2550.

ตามลำดับ ทำให้ขยะลดลงทั้งหมดในภาพรวมและชุมชนมีความสะอาด²² ทั้งนี้ ผู้รับจ้างเก็บขยะของเทศบาลตำบลอุโมงค์เห็นว่า การคัดแยกขยะยังไม่มีความคืบหน้าในหลายชุมชน หากได้มีการดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องจะยังสามารถลดปริมาณขยะได้อีกกว่าครึ่งหนึ่งของปริมาณขยะในปัจจุบัน²³

4. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาของเทศบาลตำบลอุโมงค์ เป็นการดำเนินงานที่ได้มีการเตรียมการโดยคณะผู้บริหารมาก่อน กล่าวคือได้มีการศึกษาข้อมูล การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น และได้มีการนำผู้นำชุมชนไปศึกษาดูงานโครงการจัดการขยะโดยชุมชนที่เทศบาลนครพิษณุโลก และศึกษาดูงานการคัดแยกขยะที่องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่มาก่อน เมื่อเทศบาลตำบลอุโมงค์ไม่มีสถานที่ทิ้งขยะและมีขยะตกค้างในชุมชน ทำให้ประชาชนมองเห็นภาพ และการนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการขยะจึงเป็นที่เข้าใจของชุมชนได้ไม่ยากนัก เมื่อได้เริ่มโครงการก็พบ **ปัญหาการไม่ให้ความร่วมมือของประชาชนบางส่วน** แต่ก็สามารถให้คำแนะนำและขอความร่วมมือ การดำเนินงานก็ไม่ได้ใช้งบประมาณในการคัดแยกขยะ เนื่องจากการคัดแยกขยะเป็นการดำเนินงานในครัวเรือนและในชุมชน นอกจากนี้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนซึ่งเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก็เป็นผู้นำตามธรรมชาติและปฏิบัติตามด้วยจิตอาสา การดำเนินงานแบบอาสาสมัครทำให้ไม่มีค่าใช้จ่าย ปัญหาในการดำเนินงานคือ

²² สัมภาษณ์, เรณู มีปาน, ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข เทศบาลตำบลอุโมงค์, วันที่ 17 ตุลาคม 2550.

²³ สัมภาษณ์, สมชาย ไชยรัตน์, ผู้รับจ้างเก็บขยะ เทศบาลตำบลอุโมงค์, วันที่ 17 ตุลาคม 2550.

โจทย์ที่เป็นแบบฝึกหัดให้ชุมชนแข็งแกร่งยิ่งขึ้น²⁴ และผลจากการลดปริมาณขยะทำให้เทศบาลมีค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะน้อยลง²⁵

5. รูปแบบการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

การกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาขยะของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ได้รับแรงผลักดันจากสภาพที่มีการขยายตัวของเมืองใหญ่และสถานประกอบการขนาดใหญ่ ตลอดทั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่โดยรอบได้ส่งผลให้มีขยะเพิ่มขึ้น ประกอบกับกระแสการต่อต้านของประชาชนในพื้นที่ที่เทศบาลตำบลอุโมงค์ใช้เป็นที่ตั้งขยะ ทำให้มีขยะตกค้างในชุมชน การมีขยะตกค้างในชุมชนจึงเป็นจุดวิกฤติที่จะต้องแสวงหาทางออก และท้ายที่สุดได้นำมาสู่การใช้การคัดแยกขยะโดยชุมชนเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งจากการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลอุโมงค์มีกระบวนการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานเป็น 6 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนแรก การศึกษาแนวทางการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ซึ่งประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะ ได้แก่ การศึกษาดูงานโครงการการจัดการขยะโดยชุมชน หรือ CBM ของเทศบาลนครพิษณุโลก ซึ่งได้มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ การคัดแยกขยะ การจัดตลาดนัดขยะ การทอดผ้าป่าขยะ การเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่และชุมชนในการคัดแยกขยะ การทำปุ๋ยหมัก การริเริ่มถนนปลอดถังขยะ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน และมีผู้ประกอบการภาคเอกชนให้ความร่วมมือ ซึ่งลักษณะเด่นของเทศบาลนครพิษณุโลกเป็นการแก้ไขปัญหาขยะของเมือง

²⁴ สัมภาษณ์, ทรง จิตรธรรม, ผู้ใหญ่บ้านชัยสถาน, วันที่ 17 ตุลาคม 2550.

²⁵ สัมภาษณ์, ชยัน วิพรหมชัย, นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์, วันที่ 15 ตุลาคม 2550.

ใหญ่และสังคมมีความเป็นสังคมเมืองที่ผู้คนไม่ต้องพึ่งพากันสูง การบริหารงานเน้นการลดขยะ ณ แหล่งกำเนิด ส่วนการศึกษาดูงานที่องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว เป็นกรณีศึกษาการบริหารจัดการขยะที่มีมิติของสังคม โดยผ่านกระบวนการร่วมคิดร่วมทำของคนในชุมชนผ่านการประชุมหารือกันของคนในชุมชน หรือ ช่างก่าก๊ิด การบริหารจัดการไม่ซับซ้อน การฝึกอบรมผ่านสถาบันทางสังคมที่ไม่เป็นทางการที่สำคัญได้แก่ วัด การบริหารงานดำเนินการผ่านกรรมกรชุมชน ที่ร่วมรณรงค์คัดแยกขยะ ทำปุ๋ยหมัก สร้างระบบแก๊สชีวภาพ และการทำเสวียนรอบต้นไม้เพื่อทิ้งเศษอาหารเพื่อให้สลายตามธรรมชาติ ซึ่งหลักการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วก็เน้นการลดปริมาณขยะจากแหล่งกำเนิดเช่นเดียวกับกรณีของเทศบาลนครพิษณุโลก จากการศึกษาดูงานการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ได้ตัดสินใจใช้แนวคิดการลดขยะ ณ แหล่งกำเนิด โดยให้มีการคัดแยกขยะ ยกเลิกระบบถังขยะ ยกเลิกการเก็บค่าขยะ และดำเนินงานผ่านทางชุมชน โดยเน้นหนักการแก้ปัญหาโดยใช้มาตรการทางสังคมแทนการพึ่งพาเทคโนโลยีในการบริหารจัดการขยะเป็นหลัก และยึดหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย สำหรับเป็นมาตรการทางการคลังผ่านการจำหน่ายถุงขยะ

ขั้นตอนที่สอง การขอความเห็นชอบจากสาธารณะ นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ได้นำแนวคิดในการบริหารจัดการขยะเสนอต่อสาธารณชนเพื่อขอรับความเห็นในแนวทางการดำเนินงาน โดยผ่านกระบวนการทางสังคมโดยใช้กิจกรรมที่มีฐานจากความเป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท เรียกว่า **“กินหอมตอมม่วง”** ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์กันระหว่างคนในชุมชน ตลอดทั้งคณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ เพื่อร่วมกันรับประทานอาหารที่ผู้เข้าประชุมแต่ละคนนำมาด้วยโดยมีการนำอาหารมารวมกันและรับประทานร่วมกัน ในขณะเดียวกันก็มีการนำเสนอแนวทางการดำเนินงานจากที่ได้ประยุกต์จากประสบการณ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ที่ได้ดำเนิน

งานประสบผลสำเร็จมาแล้ว ซึ่งประชาชนที่มาร่วมงานได้มีโอกาสซักถาม ข้อสงสัยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และได้มีความเห็นร่วมกันโดยเห็นชอบ แนวทางการดำเนินงานตามที่นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์เสนอ

ขั้นตอนที่สาม การสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง เทศบาลตำบลอุโมงค์ ได้ดำเนินการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ พนักงานของเทศบาล ตลอดทั้งผู้นำชุมชน โดยเน้นผู้นำตามธรรมชาติ ให้เข้าใจถึงหลักการ เหตุผลและความจำเป็นที่จะต้อง ดำเนินงาน วิธีการที่จะดำเนินงาน และประโยชน์ที่จะได้รับการดำเนินงาน ตลอดทั้งสร้างเสริมความเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นผู้กระตุ้นและใช้ มาตรการทางสังคมในการดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนให้ความร่วมมืออย่าง สัมครใจ

ขั้นตอนที่สี่ การลงมือปฏิบัติ โดยการเริ่มใช้ระบบถุงขยะที่แบ่งออกเป็นสีเฉพาะของประเภทขยะ และจำหน่ายถุงขยะในราคาที่แตกต่างกันตาม ประเภทของขยะ เริ่มมีการถอนถังขยะบางส่วนออกจากถนนและใช้ถุงขยะแทน ในการดำเนินงานระยะแรกเป็นการดำเนินงานพร้อมกันทั้งหมด แต่ความร่วมมือ ของประชาชนยังไม่ดี ประชาชนยังไม่แยกขยะ และยังใช้ถุงขยะที่ราคาต่ำที่สุด คือถุงสีเขียวซึ่งราคาถุงละ 5 บาท สำหรับบรรจุขยะทุกประเภท และในบาง ชุมชนก็ยังเรียกร้องให้กลับไปใช้ระบบถังขยะเช่นเดิม

ขั้นตอนที่ห้า การปรับปรุงวิธีการและสร้างชุมชนนักร้อง จากการ ประชุมคณะกรรมการชุมชนประจำเดือนเห็นว่าการแยกถุงขยะเป็น 3 สีคือเขียว เหลือง และแดง ไม่ประสบผลสำเร็จ จึงเปลี่ยนเป็นระบบถุงสีดำแบบเดียวโดย จำหน่ายถุงละ 10 บาท และขอความสมัครใจผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้านที่มีความพร้อมสนับสนุนการคัดแยกขยะของชุมชนอย่างใกล้ชิด เพื่อเป็นกรณี ศึกษาค้นหาวิธีการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล ซึ่งชุมชนบ้านชัยสถาน นำโดย ผู้ใหญ่บ้านและผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านชัยสถานเป็นผู้นำ โดยใช้ระบบสมาชิก

และกำหนดรหัสถุงขยะของแต่ละครัวเรือน โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการชุมชนเป็นคณะดำเนินการตรวจสอบการดำเนินงานคัดแยกขยะ และผู้นำชุมชนได้ดำเนินการติดตามและสนับสนุนการคัดแยกขยะอย่างจริงจัง ตลอดทั้งได้มีการเพิ่มกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การทอดผ้าป่าขยะ และการทำความสะอาดซอยในทุกวันอาทิตย์ ทำให้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน จากการประเมินผลพบว่าประชาชนมีความพึงพอใจและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งฝ่ายเทศบาลตำบลอุโมงค์และผู้จัดเก็บขยะมีความพึงพอใจในการดำเนินงาน ซึ่งผลงานที่ปรากฏคือสภาพชุมชนที่สะอาดและปริมาณขยะในชุมชนที่ลดลง

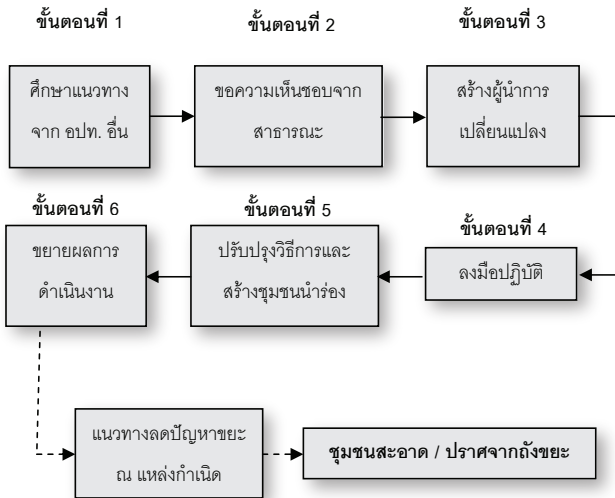
ขั้นตอนที่หก การขยายผลการดำเนินงาน เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้นำรูปแบบของชุมชนบ้านชัยสถานไปเป็นรูปแบบการดำเนินงานของชุมชนอื่นๆ โดยได้มีการศึกษาดูงานและเยี่ยมเยียนตลอดทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างชุมชน และมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือในการประชุมชุมชนประจำเดือน ทำให้รูปแบบการดำเนินงานของชุมชนบ้านชัยสถานได้ขยายไปสู่ทุกชุมชนในเขตเทศบาล และจากการประชุมและเยี่ยมเยียนระหว่างกันของชุมชนทำให้ชุมชนและเทศบาลตำบลอุโมงค์ได้ร่วมกันเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกัน ทำให้ชุมชนเข้าใจถึงบทบาทของชุมชนในการแก้ไขปัญหาขยะด้วยตนเองเป็นหลัก มิใช่เป็นหน้าที่ของเทศบาลและมีใช้เป็นการดำเนินงานของเทศบาลฝ่ายเดียวจึงจะประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน

ซึ่งกระบวนการดังกล่าวได้กำหนดแนวทางที่เป็นทิศทางในการดำเนินงานเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์ แสดงดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2

แสดงกระบวนการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลอุโมงค์

6. ปัจจัยที่นำไปสู่ผลสำเร็จ

จากกระบวนการกำหนดแนวทางการดำเนินงานและการนำแนวทางการดำเนินงานไปสู่การปฏิบัติที่ประสบผลสำเร็จที่ได้นำเสนอแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อผลสำเร็จของการดำเนินงานดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่หนึ่ง ผลสำเร็จของการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นเป็นตัวอย่งที่มีอิทธิพลต่อแนวความคิดในการกำหนดแนวทางการต่อสู้กับปัญหาซึ่งอยู่ในภาวะวิกฤติ การดำเนินงานของเทศบาลนครพิษณุโลก ซึ่งมีลักษณะของสังคมที่มีความเป็นเมืองสูง และการดำเนินงานขององค์กรบริหารส่วนตำบลดอนแก้วซึ่งมีลักษณะของสังคมที่มีความเป็นชนบทสูง ทำให้เกิดแนวคิดประยุกต์ในการสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานของเทศบาลตำบลอุโมงค์ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท

ปัจจัยที่สอง ผู้บริหารมีความเปิดกว้างในการดำเนินงานที่จะรับฟังความคิดเห็นของสาธารณะก่อนการดำเนินงาน การนำแนวคิดการบริหารจัดการนำเสนอต่อสาธารณะเพื่อพิจารณา ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนทั้งความสนใจในการผลักดันแนวความคิดในการดำเนินงานและลงพื้นที่เชิญชวนประชาชน เพื่อให้ร่วมมือคัดแยกขยะ เพื่อลดปริมาณขยะ อีกทั้งดำเนินการคัดแยกขยะด้วยตนเองเพื่อเป็นตัวอย่าง อื่นๆ ในการดำเนินงานสร้างชุมชนน่าอยู่ นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ได้เลือกชุมชนบ้านชัยสถานซึ่งเป็นภูมิลำเนาของนายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์เป็นจุดเริ่มต้น ทำให้สามารถชักจูงผู้คนให้มาร่วมมือได้ง่าย โดยผลสำเร็จในการดำเนินงานที่ชุมชนบ้านชัยสถานก็มีได้เป็นที่ครหา ทั้งนี้เนื่องผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นเป็นความร่วมมือและความเข้มแข็งของคนในชุมชนเป็นหลัก

ปัจจัยที่สาม ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ในกรณีของชุมชนบ้านชัยสถาน จะเห็นได้ว่าผู้นำและคณะกรรมการชุมชนมีความเข้มแข็งและมีความจริงจังในการทำงานนอกทิศตนเพื่อชุมชน มีการเชิญชวนประชาชนเพื่อให้ความร่วมมือ ตลอดจนทั้งมีการตรวจสอบความถูกต้องของวิธีการคัดแยกขยะของชุมชนและปริมาณขยะของชุมชน นอกจากนั้นยังมีการเฝ้าระวังมิให้มีการลักลอบทิ้งขยะในเขตพื้นที่ และมีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด ความเข้มแข็งของผู้นำทำให้เกิดมาตรการทางสังคมของประชาชนในสังคมที่จะกำกับพฤติกรรมของคนในชุมชนให้คำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวม

ปัจจัยที่สี่ สภาพความเป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบทที่ยังต้องมีการพึ่งพาและยังมีความเคารพในผู้นำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใหญ่บ้าน หรือพ่อหลวง และผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้นำตามธรรมชาติ เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงของชุมชน สภาพโดยทั่วไปของสังคมยังเป็นสังคมเกษตรกรรม และมีความคุ้นเคยกันของคนในชุมชนมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ รวมทั้งความเป็นเครือญาติ ดังนั้นการขอความร่วมมือจึงเป็นไปได้ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการและมีความเป็นกันเอง

จึงเป็นความร่วมมือกันแบบเห็นพ้องกันด้วยความสมัครใจที่จะทำให้ชุมชนมีความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย

ปัจจัยที่ห้า ประสิทธิภาพของการไม่มีที่ทิ้งขยะของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ในอดีตที่ทำให้มีขยะตกค้างในชุมชน เป็นแรงผลักดันที่ทำให้ประชาชนรู้สึกถึงปัญหาที่จะต้องร่วมมือแก้ไขและป้องกันมิให้เกิดซ้ำอีก และประสิทธิภาพจากผลของการดำเนินงานที่ประชาชนในชุมชนรู้สึกได้เองเป็นสิ่งที่ย้ำเตือนให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาให้ประสบผลสำเร็จ

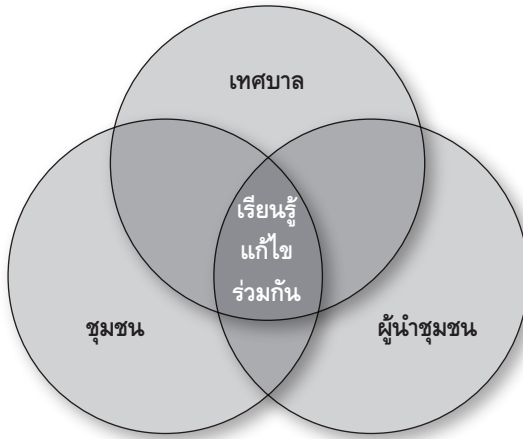
ปัจจัยที่หก ความเข้มแข็งของพนักงานและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ การดำเนินงานของเทศบาลตำบลอุโมงค์มีลักษณะการแก้ไขปัญหาโดยการใช้มาตรการทางสังคมเป็นหลัก หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนในชุมชนมิให้ก่อขยะเพิ่มและลดขยะลงให้ได้มากที่สุด การดำเนินการทางสังคมจะเป็นการปรับเปลี่ยนความคิดของประชาชน พนักงานเทศบาลต้องเป็นตัวอย่างในการคัดแยกขยะ ต้องลงชุมชนเพื่อสาธิตการคัดแยกขยะ ประชาสัมพันธ์ และต้องร่วมงานกับชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งต้องใช้เวลาและความอดทนในการดำเนินงาน และปัญหาดังกล่าวก็ไม่สิ้นสุด โดยที่การดำเนินงานของคณะพนักงานและเจ้าหน้าที่ดำเนินงานทั้งภาคกลางวันและกลางคืน ทั้งวันทำงานและวันหยุด ทั้งในและนอกสถานที่ทำงาน แล้วแต่ความพร้อมและความต้องการของแต่ละชุมชน

7. รูปแบบการกำหนดแนวทางการดำเนินงานและการนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติ

จากการศึกษากรณีศึกษาเทศบาลตำบลอุโมงค์จะเห็นได้ว่ารูปแบบของการกำหนดแนวทางการดำเนินงานและการนำแนวทางดำเนินงานไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลประกอบด้วยความสัมพันธ์ของส่วนประกอบ 3 ส่วนได้แก่ เทศบาล ผู้นำชุมชน และชุมชน

แผนภาพที่ 3 แสดงรูปแบบการดำเนินงานของเทศบาลตำบลอุโมงค์

ในส่วนของเทศบาลประกอบด้วย คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล และพนักงานตลอดทั้งเจ้าหน้าที่ของเทศบาล ซึ่งทำหน้าที่แสวงหาหลักการและแนวคิด ตัวอย่างการดำเนินงาน ประยุกต์แนวคิดเพื่อนำเสนอ ภารกิจการดำเนินงาน และประสานเพื่อสร้างแนวร่วมในการดำเนินงานทั้งในระดับผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชนอย่างใกล้ชิด ตลอดทั้งสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

ในส่วนของผู้นำชุมชน เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง โดยการถ่ายทอด เทคนิควิธีการบริหารจัดการขยะและการผลักดันให้เกิดความเคลื่อนไหวจากระดับนโยบายไปสู่การปฏิบัติในชุมชน ซึ่งจะต้องมีความร่วมมือกันของผู้นำชุมชนในการดำเนินงาน และต้องประสานการดำเนินงานกับเทศบาลอย่างใกล้ชิด การผลักดันให้เกิดการปฏิบัติในชุมชนเป็นไปตามความสมัครใจ และไม่เอาค้ำย

อำนาจทางกฎหมายแต่ใช้มาตรการทางสังคม และการชี้แจงทำความเข้าใจให้
เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่ประชาชนจะต้องให้ความร่วมมือ

ในส่วนของประชาชนทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมปฏิบัติการ โดยการเปลี่ยน
พฤติกรรมของคนในครัวเรือนให้ผลิตขยะน้อยลง รวมทั้งร่วมมือให้ข้อคิดเห็นต่อ
แนวทางการดำเนินงานต่อผู้นำชุมชนและเทศบาล เพื่อชี้ให้เห็นข้อดีหรือ
ข้อบกพร่องในการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การพิจารณาแก้ไขปรับปรุง

ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของทั้งสามส่วนดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้
เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนในชุมชน จากเดิมที่เห็นว่าการแก้ไข
ปัญหาขยะเป็นหน้าที่ของเทศบาลเป็น “หน้าที่ของทุกคนในชุมชน” จึงจะ
ประสบผลสำเร็จ²⁶

²⁶ สัมภาษณ์, ยงยุทธ์ ชัยศรี, ประธานชุมชนชัยสถาน เทศบาลตำบลอุโมงค์, วันที่ 17
ตุลาคม 2550.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

“สรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย พ.ศ.2550”. <http://www.pcd.go.th>.
เมื่อ 30 มีนาคม 2552.

สุธี ยี่นตระกูล และคนอื่น ๆ. **โครงการจัดการขยะมูลฝอยสำหรับชุมชนเมือง จังหวัดพิษณุโลก การจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน (CBM)**. จัดทำโดย สำนักงานความร่วมมือทางวิชาการของเยอรมัน Eschborn, Germany ในนามของกระทรวงความร่วมมือและเศรษฐกิจสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (BMZ) และเทศบาลนครพิษณุโลก ประเทศไทย โดยความร่วมมือกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

Nilakant, V., and Ramnarayan, S. **Change Management: Altering Mindsets in a Global Context**. London: Response Books, 2006.

ดร.ไพบูลย์ โพธิ์สุวรรณ

ตำแหน่ง

- ผู้จัดการหลักสูตรประกาศนียบัตรการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ สถาบันพระปกเกล้า
- นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

การศึกษา

- ปริญญาเอก ด้านรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ปริญญาโท ด้านการวางแผนจาก Montana State University ประเทศสหรัฐอเมริกา
- ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ประกาศนียบัตรการวางแผนด้านขนส่งและสิ่งแวดล้อม จาก University Phillipines และ University of Sydney

ประสบการณ์ทำงาน

- หัวหน้ากลุ่มงานนโยบายรัฐวิสาหกิจ ส่วนนโยบายเมืองและโครงสร้างพื้นฐาน สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
- วิทยากรและผู้ประสานงาน (ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย) ประจำโครงการการจัดการพัฒนาเมือง (โครงการความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี)
- วิทยากรต้นแบบของโครงการวิทยากร Train the Trainer เรื่องการจัดการทำแผนยุทธศาสตร์ ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย
- เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานจังหวัดขอนแก่น, หนองบัวลำภู
- หัวหน้ากลุ่มงานนโยบายรัฐวิสาหกิจ สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
- นักวิจัย สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การไม่มีถังขยะในชุมชน
 หมายถึงสภาวะที่คนในชุมชน ไม่ทิ้งสิ่งที่ไม่ใช่ขยะลงในถัง
 และเก็บส่วนที่เป็นขยะซึ่งนำเกลียดและเป็นพิษไว้อย่างปลอดภัย
 และนำไปสู่การกำจัดโดยถูกหลักสุขาภิบาล
 และเป็นสภาวะการณที่สังคมตระหนัก
 และมีวัฒนธรรมที่ไม่สร้างสิ่งแปลกปลอมเข้าไปในธรรมชาติ
 อันจะเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติให้แก่อีกอย่างยั่งยืน

สถาบันพระปกเกล้า

47/101 หมู่ 4 ต.ติวานนท์ ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000
 โทรศัพท์ 02-527-7830-9 ต่อ 1505, 1602, 2502
 โทรสาร 02-968-9144
 เว็บไซต์ www.kpi.ac.th

มิตินៃหมู่ชนไทยไร้ถัง
 ISBN : 978-974-449-437-5

9 789744 494375

ราคา 69 บาท